

Lagrådsremiss

Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 10 februari 2026

Gunnar Strömmer

Felix Rådberg
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som ska bekämpas med kraft. För det krävs en heltäckande och ändamålsenlig lagstiftning som speglar problemets allvar. Regeringen föreslår därför bland annat

- att det straffbara området för brotten vilseledande till äktenskapsresa, som byter namn till äktenskapsresebrott, och äktenskapstvång utvidgas,
- att det införs ett nytt brott, äktenskapsresebrott mot barn,
- att försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn kriminaliseras,
- att straffen för äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott och äktenskapsresebrott skärps,
- att hemliga tvångsmedel ska kunna användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, och
- att förbudet mot att erkänna otillåtna utländska äktenskap ska gälla utan undantag.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 juli 2026.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	5
2.2	Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	9
2.3	Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken	12
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap	13
3	Ärendet och dess beredning	14
4	Lagstiftningsåtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck	14
4.1	Hedersrelaterat våld och förtryck och ofrivilliga och otillåtna äktenskap.....	14
4.2	Vidtagna åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck.....	15
4.3	Lagstiftningen måste stärkas och bli mer heltäckande.....	17
5	Skärpt lagstiftning rörande vissa hedersrelaterade brott	18
5.1	Det straffbara området för äktenskapstvång ska utvidgas	18
5.2	Skyddet mot äktenskapsresor stärks.....	21
5.2.1	Ett utvidgat straffansvar för äktenskapsresebrott	21
5.2.2	En ny straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn	24
5.2.3	Försök till äktenskapsresebrotten ska kriminaliseras	27
5.3	Straffskalorna för hedersrelaterade brott.....	31
5.3.1	Straffen för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott skärps.....	31
5.3.2	Straffskalan för äktenskapsresebrott skärps.....	35
5.3.3	Straffskalan för äktenskapsresebrott mot barn ska överensstämma med den för äktenskapsresebrott	37
5.3.4	Straffskalan för hedersförtryck.....	38
6	Hemliga tvångsmedel i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott	41
6.1	Allmänna utgångspunkter vid användningen av hemliga tvångsmedel.....	41
6.2	Skyddet för den personliga integriteten.....	42
6.3	En avvägning mellan behov och integritetsintrång	43
6.4	Hemliga tvångsmedel ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott.....	44

7	Otillåtna utländska äktenskap	51
7.1	Erkännande av utländska äktenskap	51
7.2	Tidigare reformer	52
7.3	Otillåtna utländska äktenskap ska aldrig erkännas	53
8	Fullmaktsäktenskap.....	62
9	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	65
10	Konsekvenser.....	69
10.1	Konsekvenser för det brottsbekämpande arbetet och för enskilda.....	69
10.2	Ekonomiska konsekvenser	72
11	Författningskommentar.....	75
11.1	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken.....	75
11.2	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken.....	78
11.3	Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken.....	83
11.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap	84
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2025:59)	86
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag.....	94
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	100

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i äktenskapsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella
rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 18 a och 18 b §§ rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

18 a §¹

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas om någon är skäligen misstänkt för brott som avses i andra stycket och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. grovt dataintrång enligt 4 kap. 9 c § andra stycket brottsbalken, 2. *äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott eller grovt dataintrång enligt 4 kap. 4 c § eller 9 c § andra stycket brottsbalken,*

3. grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande mot barn enligt 6 kap. 2 § tredje stycket, 5 §, 6 §, 8 §, 9 § eller 10 § första eller tredje stycket brottsbalken,

4. kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte enligt 6 kap. 10 a § brottsbalken, om det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

5. grovt bedrägeri enligt 9 kap. 3 § brottsbalken, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation,

6. utpressning enligt 9 kap. 4 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

7. sabotage enligt 13 kap. 4 § brottsbalken,

8. mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfarts-sabotage eller flygplats-sabotage enligt 13 kap. 1 §, 3 § första eller andra stycket, 5 a § eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

9. mened enligt 15 kap. 1 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

10. grovt barnpornografibrott eller barnpornografibrott som inte är ringa enligt 16 kap. 10 a § brottsbalken,

¹ Senaste lydelse 2025:1282.

11. övergrepp i rättssak eller skyddande av brottsling enligt 17 kap. 10 § första eller fjärde stycket eller 11 § första eller andra stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

12. grovt skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken,

13. brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 5 § brottsbalken,

14. spioneri, utlandsspioneri, obehörig befattning med hemlig uppgift, grov obehörig befattning med hemlig uppgift eller olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 5, 6 a, 7, 8, 10, 10 a eller 10 b § brottsbalken,

15. grovt penningtvåtsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott, enligt 5 § eller 7 § andra stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott,

16. grovt insiderbrott enligt 2 kap. 1 § tredje stycket lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden,

17. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makt räknad,

18. deltagande i en terroristorganisation, samröre med en terroristorganisation, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet eller resa för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet enligt 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666),

19. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1–5, 7, 8, 10 eller 12–18, om en sådan gärning är belagd med straff,

20. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 6, 9 eller 11, om en sådan gärning är belagd med straff och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

21. ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år, eller

22. flera brott, om

a) en och samma person är skäligen misstänkt för samtliga brott,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i två år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

18 b §

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får även användas i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott som avses i andra stycket, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år,

2. grovt dataintrång enligt 4 kap. 9 c § andra stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år, 2. *äktenskapstvång, barnäktensbrott eller grovt dataintrång enligt 4 kap. 4 c § eller 9 c § andra stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,*

3. våldtäkt eller våldtäkt mot barn enligt 6 kap. 1 § första stycket eller 4 § första eller andra stycket brottsbalken,

4. grovt bedrägeri enligt 9 kap. 3 § brottsbalken, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation och det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,

5. utpressning enligt 9 kap. 4 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,

6. grov utpressning enligt 9 kap. 4 § andra stycket brottsbalken,

7. allmänfarlig ödeläggelse eller grovt sabotage enligt 13 kap. 3 § första stycket eller 5 § brottsbalken,

8. krigsanstiftan eller grovt utlandsspioneri enligt 19 kap. 2 eller 6 b § brottsbalken,

9. grovt narkotikabrott enligt 3 § första stycket narkotikastrafflagen (1968:64),

10. grovt vapenbrott enligt 18 kap. 2 § första stycket vapenlagen (2026:000),

11. grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling eller grov smuggling av explosiv vara enligt 6 § tredje stycket, 6 a § tredje stycket eller 6 b § tredje stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,

12. grovt brott enligt 29 a § första stycket lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,

13. grovt penningtvättsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott, enligt 5 § eller 7 § andra stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,

14. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666),

15. ett brott som avses i 18 a § andra stycket 3, 4, 7, 8, 10, 13, 14, 17 eller 18,

16. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1, 3, 6–12, 14 eller 15, om en sådan gärning är belagd med straff,

17. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 2, 4, 5 eller 13, om en sådan gärning är belagd med straff och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i ett år,

18. ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år, eller

19. flera brott, om

a) det kan antas att samtliga brott har begåtts av en och samma person,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i fyra år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader eller det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, om en sådan gärning är belagd med straff.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. det finns särskild anledning att anta att gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har använt eller kommer att använda, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Denna lag träder i kraft den 2 juli 2026.

2.2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 § och 4 kap. 4 c, 4 d och 10 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §¹

I de fall som avses i 3 § 2, 3 och 5 är svensk domstol behörig endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten (dubbel straffbarhet). Om brottet har begåtts på flera staters område är kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på någon av gärningsorterna. Det får inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.

Första stycket gäller inte

1. om brottet har begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig,

2. om brottet har begåtts vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering,

3. brott för vilket det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer, och

4. brott som avses i

a) 4 kap. 1 a, 4 c och 4 e §§ och 16 kap. 10 a § första stycket 1 och sjätte stycket eller försök till sådana brott,

b) 4 kap. 4 § andra stycket varigenom någon förmått att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c § eller försök till sådant brott,

c) 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1, 2, 4–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

d) 14 kap. 6 § eller försök till sådant brott,

e) 22 kap. 6 a och 6 b §§,

f) 2 § lagen (1982:316) om förbud mot könsstympning av kvinnor och oskuldsingrepp på kvinnor,

g) 3–5 och 7–10 §§ lagen (2025:327) om internationella sanktioner, eller

h) 19 § lagen (2023:677) om frysning av tillgångar.

b) 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1, 2, 4–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

c) 14 kap. 6 § eller försök till sådant brott,

d) 22 kap. 6 a och 6 b §§,

e) 2 § lagen (1982:316) om förbud mot könsstympning av kvinnor och oskuldsingrepp på kvinnor,

f) 3–5 och 7–10 §§ lagen (2025:327) om internationella sanktioner, eller

g) 19 § lagen (2023:677) om frysning av tillgångar.

¹ Senaste lydelse 2025:962.

4 kap.

4 c §²

Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom olaga tvång *eller* utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år.

Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom olaga tvång, utnyttjande av utsatt belägenhet *eller vilseledande angående att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för äktenskapets upplösning* förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång till fängelse i *lägst sex månader och högst sex år*.

Detsamma gäller den som på sätt som anges i första stycket förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, om den ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som

1. innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, och

2. innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

Den som begår en gärning som avses i första eller andra stycket mot en person som inte har fyllt arton år, döms för barnäktenskapsbrott till fängelse i högst fyra år. För barnäktenskapsbrott döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att ingå ett äktenskap som är giltigt på sätt som anges i första stycket eller en äktenskapsliknande förbindelse enligt vad som anges i andra stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

Den som begår en gärning som avses i första eller andra stycket mot en person som inte har fyllt arton år, döms för barnäktenskapsbrott till fängelse i *lägst sex månader och högst sex år*. För barnäktenskapsbrott döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att ingå ett äktenskap som är giltigt på sätt som anges i första stycket eller en äktenskapsliknande förbindelse enligt vad som anges i andra stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

4 d §³

Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för en

Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom *olaga tvång, utnyttjande av utsatt belägenhet eller vilseledande* förmår en person att resa till en annan stat än den där

² Senaste lydelse 2020:349.

³ Senaste lydelse 2020:349.

sådan gärning som anges i 4 c §, döms för vileledande till äktenskapsresa till fängelse i högst två år.

han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för en sådan gärning som anges i 4 c §, döms för äktenskapsresebrott till fängelse i högst fyra år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år, döms för äktenskapsresebrott mot barn till fängelse i högst fyra år. För äktenskapsresebrott mot barn döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för en sådan gärning som anges i 4 c § tredje stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

10 §⁴

För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, människohandel, grov människoexploatering, olaga frihetsberövande, äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott och för underlåtenhet att avslöja eller förhindra ett sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap. Detsamma gäller för försök, förberedelse eller stämpling till människoexploatering, grovt olaga tvång, grovt olaga hot, grovt hemfridsbrott eller grovt olaga intrång och för försök eller förberedelse till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa, eller grovt dataintrång.

För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, människohandel, grov människoexploatering, olaga frihetsberövande, äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott och för underlåtenhet att avslöja eller förhindra ett sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap. Detsamma gäller för försök, förberedelse eller stämpling till människoexploatering, grovt olaga tvång, grovt olaga hot, grovt hemfridsbrott eller grovt olaga intrång och för försök till äktenskapsresebrott eller äktenskapsresebrott mot barn samt för försök eller förberedelse till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa, eller grovt dataintrång.

Denna lag träder i kraft den 2 juli 2026.

⁴ Senaste lydelse 2025:962.

2.3 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremissen *Föreslagen lydelse*
Förbud mot kusinäktenskap och
äktenskap mellan andra nära
släktingar

5 kap.

5 §¹

En make har rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid om det görs sannolikt att maken har tvingats att ingå äktenskapet eller om maken har ingått äktenskapet före 18 års ålder. Om äktenskapet har ingåtts trots att makarna är släkt med varandra på något av de sätt som anges i 2 kap. 3 §, har var och en av makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Detsamma gäller om äktenskapet har ingåtts trots att någon av makarna redan var gift eller partner i ett registrerat partnerskap och det tidigare äktenskapet eller partnerskapet inte har blivit upplöst.

Om det är fråga om tvegifte, har var och en av makarna i det tidigare äktenskapet rätt att få detta upplöst genom äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Detsamma gäller om ett partnerskap har registrerats trots att någon av parterna då var gift.

I de fall som avses i första stycket får talan om äktenskapsskillnad föras även av allmän åklagare. I de fall som avser äktenskap som har ingåtts av underårig är socialnämnden i den kommun där personen är folkbokförd eller, om personen inte är folkbokförd här i landet, i den kommun där han eller hon vistas skyldig att på begäran lämna yttrande samt de upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning till åklagaren. En annan socialnämnd som har tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse i frågan är skyldig att lämna sådana på begäran av den socialnämnd som ska yttra sig.

Bestämmelser om erkännande av äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag i de fall som avses i första stycket finns i 1 kap. 8 a § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Denna lag träder i kraft den 2 juli 2026.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 8 a § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremissen
Förbud mot kusinäktenskap och
äktenskap mellan andra nära
släktingar

Föreslagen lydelse

1 kap. **8 a §**

Ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag erkänns inte i Sverige

1. om parterna är släkt med varandra på något av de sätt som anges i 2 kap. 3 § äktenskapsbalken eller om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits något annat hinder mot äktenskapet enligt svensk lag,

2. om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång, eller

3. om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige.

Första stycket gäller inte om båda parterna är över 18 år och det finns synnerliga skäl att erkänna äktenskapet.

Trots första stycket har äktenskapet i ett enskilt fall rättsverkan, om det finns synnerliga skäl för det och båda parterna är över 18 år.

1. Denna lag träder i kraft den 2 juli 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller för äktenskap som har registrerats av Skatteverket enligt folkbokföringslagen (1991:481) före ikraftträdandet. Det gäller dock inte för äktenskap där en av parterna var gift med någon annan än den andra parten vid tiden för ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 18 januari 2024 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och ta ställning bl.a. till om straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott bör skärpas, samt se över reglerna om utländska månggiften och fullmaktsäktenskap, i syfte att ta fram förslag som återspeglar en skärpt syn på hedersrelaterat våld och förtryck (dir. 2024:8).

Utredningen om förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck överlämnade i maj 2025 sitt betänkande Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2025:59). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i lagstiftningsärendet (Ju2025/01193).

Frågan om erkännande av utländska månggiften har varit föremål för behandling i riksdagen. Riksdagen har i maj 2020 tillkännagett för regeringen vad utskottet anför om en skärpt lagstiftning mot utländska polygama äktenskap (bet. 2019/20:CU17 punkt 1, rskr. 2019/20:235). Av tillkännagivandet följer att regeringen snarast möjligt bör återkomma till riksdagen med ett förslag till skärpt lagstiftning mot utländska polygama äktenskap (bet. 2019/20:CU17 s. 12). Den 18 mars 2021 beslutades propositionen Förbud mot erkännande av utländska månggiften (prop. 2020/21:149). I propositionen föreslogs bl.a. ett förbud mot att erkänna utländska månggiften. I maj 2021 ställde sig riksdagen bakom förslaget (bet. 2020/21:CU18, rskr. 2020/21:317) och lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2021. I propositionen gjordes bedömningen att tillkännagivandet genom förslaget var tillgodosett och därmed slutbehandlat. Riksdagen delade inte den bedömningen och tillkännagav för regeringen det som utskottet anför om ventilen i fråga om månggiften (bet. 2020/21:CU18 punkt 2, rskr. 2020/21:317). Av tillkännagivandet följer att regeringen snarast möjligt bör återkomma med ett lagförslag som innebär en möjlighet att – utan att erkänna äktenskapet som sådant – under särskilda omständigheter tillerkänna det vissa rättsverkningar (bet. 2020/21:CU18 s. 15).

I denna lagrådsremiss behandlas förslagen i betänkandet.

4 Lagstiftningsåtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

4.1 Hedersrelaterat våld och förtryck och ofrivilliga och otillåtna äktenskap

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att personer, såväl flickor och kvinnor som pojkar och män, begränsas i sina liv och utsätts för våld eller påtryckningar i syfte att bevara eller upprätthålla gemensamma normer och värderingar. Hedersrelaterat våld och förtryck kännetecknas bl.a. av att det finns ett starkt kollektivistiskt inslag. Våldet och kontrollen

understöds eller uppmuntras av flera personer i släkten och är ofta sanktionerat av kollektiv utanför den närmaste familjen. Det är inte heller ovanligt att individer är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samtidigt som de själva också är utövare av våldet. Personer med funktionsnedsättning kan vara särskilt utsatta om de på grund av sin funktionsnedsättning står i en särskilt stark beroendeställning till dem som utövar det hedersrelaterade våldet. Även hbtqi-personer kan vara särskilt utsatta eftersom hedersnormer inte lämnar utrymme för att bryta mot hetero- eller könsnormer. Äktenskap mot individens fria vilja och andra otillåtna äktenskap är företeelser som förekommer i sammanhang som präglas av hedersrelaterat våld och förtryck.

Under åren har flera studier genomförts för att försöka skapa en bild av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck. De kartläggningar som finns på området har framför allt inriktats på barns och ungas utsatthet och det finns få kartläggningar som visar hur utsattheten ser ut hos vuxna. Studierna har gett olika resultat och på grund av stora osäkerhetsintervall är det svårt att utifrån dem göra en tillförlitlig uppskattning av förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck bland barn och unga i Sverige. Det finns flera svårigheter i att mäta hur många som är utsatta, bl.a. på grund av att det rör sig om en särskilt sårbar grupp som ofta är svår att nå med konventionella statistiska undersökningar och metoder. Till detta kommer att det finns en stark tystnadskultur i en miljö med hedersrelaterat våld och förtryck. För en närmare redogörelse av de kartläggningar som gjorts i fråga om hedersrelaterat våld och förtryck hänvisas till betänkandet (SOU 2025:59).

4.2 Vidtagna åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

Arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck har pågått under många år och bedrivs för närvarande inom ramen för regeringens tioåriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Den nuvarande nationella strategin gäller för perioden 2017–2026. Regeringen ska under 2026 ta fram en ny tioårig nationell strategi som ersätter den nuvarande.

En kraftsamling mot hedersrelaterat våld och förtryck är ett utvecklingsområde i regeringens åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026 (A2024/00869). I åtgärdsprogrammet framgår att regeringen anser att lagstiftningen mot hedersrelaterat förtryck ska skärpas, stödet till utsatta förbättras och myndigheternas arbete effektiviseras. I åtgärdsprogrammet finns en stor mängd satsningar och åtgärder som görs på bred front på nationell, regional och lokal nivå för att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har nu också infört ett sjunde jämställdhetspolitiskt delmål: Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet att leva sitt liv utan att begränsas av kollektivt grundade hedersnormer.

En rad lagstiftningsåtgärder, både straffrättsliga och civilrättsliga, har vidtagits i syfte att specifikt motverka vissa äktenskapsformer, så som barnäktenskap, tvångsäktenskap och månggiften. Den 1 juli 2014 kriminaliserades äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa (då benämnt vilseledande till tvångsäktenskapsresa) samt försök och förberedelse till äktenskapstvång (4 kap. 4 c, 4 d och 10 §§ brottsbalken). Den 1 juli 2016 kriminaliserades även stämpling till äktenskapstvång och den 1 juli 2020 infördes ett särskilt barnäktenskapsbrott i brottsbalken (4 kap. 4 c § tredje stycket). Den 1 december 2025 infördes brotten oskuldskontroll och intygande av sexuell oskuld i brottsbalken och ett straffbelagt förbud mot oskuldsingrepp fördes in i lagen (1982:316) om förbud mot könsstympning av kvinnor och oskuldsingrepp på kvinnor. Vidare kriminaliserades underlåtenhet att avslöja eller förhindra äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Möjligheten för personer under 18 år att få tillstånd att gifta sig togs bort 2014 (se prop. 2013/14:208). Reglerna om erkännande av vissa utländska äktenskap har vidare skärpts i omgångar (se exempelvis prop. 2020/21:149, se vidare avsnitt 7). Regeringen har också gett en särskild utredare i uppdrag att överväga vilka åtgärder som krävs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/1385 om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer (dir 2025:21). Direktivet innehåller bl.a. straffrättsliga bestämmelser om brott, påföljder, domsrätt och preskription och ställer krav på att alla medlemsstater kriminaliserar kvinnlig könsstympning och tvångsäktenskap. Uppdraget ska redovisas senast den 27 maj 2026.

Det har även vidtagits lagstiftningsåtgärder som mer generellt syftar till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. I uppräkningsav försvårande omständigheter i 29 kap. 2 § brottsbalken vid bestämmande av ett brotts straffvärde har en ny punkt lagts till (se prop. 2019/20:131). Enligt den punkten ska det särskilt beaktas om ett motiv för brottet varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts, eller annan likande grupps heder. Den 1 juni 2022 infördes ett nytt brott, hedersförtryck, i brottsbalken (4 kap. 4 e §). Kriminaliseringen innebär att en särskild strängare straffskala gäller för den som upprepat, med ett hedersmotiv, begår vissa brottsliga gärningar mot en person och där gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Det finns också regler om utreseförbud för barn i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Utreseförbudet är sedan den 1 juni 2024 utvidgat till att omfatta situationer där det finns en påtaglig risk för att ett barn förs utomlands eller lämnar Sverige och barnets hälsa eller utveckling skadas under utlandsvistelsen på grund av omständigheter som kan leda till vård enligt LVU (se prop. 2023/24:72). Regeringen har den 4 december 2025 beslutat en lagrådsremiss med förslag till en särskild straffbestämmelse för psykiskt våld. Förslaget syftar bl.a. till att stärka skyddet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Sverige har en rad internationella åtaganden på området. Bland dessa bör särskilt nämnas Sveriges åtaganden enligt Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen), Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), Förenta Nationernas konvention om avskaffande av all diskriminering av kvinnor (CEDAW) och Europarådets konvention om förebyggande och

bekämpning av mäns våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen). Sveriges internationella åtaganden innebär bl.a. en skyldighet att avskaffa skadliga sedvänjor, så som tvångsäktenskap och barnäktenskap.

4.3 Lagstiftningen måste stärkas och bli mer heltäckande

Regeringens bedömning

Det krävs ytterligare åtgärder för att stärka lagstiftningen och göra den mer heltäckande i syfte att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Ett flertal remissinstanser anser att det finns ett behov av att stärka lagstiftningen och göra den mer heltäckande på olika sätt. Däribland finns *Barnombudsmannen*, *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsofferjouren*, *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime*, *Sveriges advokatsamfund*, *Stockholms universitet*, *Unizon*, *Varken hora eller kuvad* och *Åklagarmyndigheten*. Flera remissinstanser, bl.a. *Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)*, pekar även på behovet av andra åtgärder vid sidan av lagstiftningsåtgärder för att effektivt komma åt hedersrelaterat våld och förtryck, såsom kunskapshöjande insatser inom, och ökad samverkan mellan, exempelvis skola, vård, rättsväsende och socialtjänst och fokus på förebyggande insatser.

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige ifrågasätter utredningens tilltro till rättspolitiska åtgärder och påtalar att stöd och skydd är det första som måste vara på plats.

Regeringens bedömning

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som måste bekämpas med kraft. En viktig del i det arbetet är att motverka förekomsten av äktenskap som strider mot individens fria vilja och som är förknippade med förtryck mot kvinnor och flickor. Samtidigt som det är förenat med stora svårigheter att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck, har kunskapen ökat. Som framgår av föregående avsnitt har en rad åtgärder vidtagits för att motverka förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Trots det finns det personer i Sverige som lever i en hederskontext och är begränsade i sina möjligheter att välja partner. Tvångsäktenskap och barnäktenskap förekommer i Sverige och utgör en allvarlig kränkning av individernas mänskliga rättigheter. Även månggifte, som är förknippat med förtryck mot kvinnor och flickor, förekommer i Sverige. Antalet lagföringar för brott som äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är få. Samtidigt är mörkertalet när det gäller hur många

personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck sannolikt stort. Hedersrelaterade brott är dessutom svårutredda. En anledning till det är att brotten ofta begås i en kontext med ett starkt kollektivistiskt inslag där det råder en tystnadskultur i förhållande till myndigheter. För att effektivt kunna motverka hedersrelaterat våld och förtryck är det viktigt att de luckor som finns i den befintliga lagstiftningen täpps till och att både det straffrättsliga och civilrättsliga skyddet mot vissa former av äktenskap stärks. Det finns mot denna bakgrund anledning att skärpa lagstiftningen och göra den mer heltäckande för att tydligt återspegla problemets allvar, samtidigt som det ges verktyg för att effektivt motverka det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

I likhet med flera remissinstanser anser regeringen att det är viktigt att samtidigt vidta andra åtgärder för att effektivt motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Bl.a. *Brottsofferjouren*, *Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)*, *Diskrimineringsombudsmannen* och *Origo* lyfter behovet av kunskapshöjande insatser inom rättsväsende, socialtjänst och skola, ökad samverkan mellan myndigheter och adekvata insatser från samhällets sida för att tillgodose de särskilda behoven hos brottsoffren som är utsatta för den aktuella typen av brottslighet och gentemot de som begår brotten.

Att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är högt prioriterat av regeringen. I regeringens åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026 finns ett flertal åtgärder som går in på de områden som remissinstanserna lyfter i sina remissvar. För att kraftsamla kring det nya delmålet mot hedersrelaterat våld och förtryck har regeringen också aviserat att en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck ska tas fram för åren 2026–2028. Handlingsplanen syftar till att lyfta kunskapen och förbättra arbetsmetoderna i hela samhället, bl.a. rättsväsende, skola och socialtjänst, kring hur hedersvåldet och förtrycket kan förebyggas och bekämpas.

5 Skärpt lagstiftning rörande vissa hedersrelaterade brott

5.1 Det straffbara området för äktenskapstvång ska utvidgas

Regeringens förslag

Straffbestämmelsen om äktenskapstvång ska utvidgas till att omfatta även den som genom vilseledande i fråga om att ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse ingås eller förutsättningarna för dess upplösning förmår en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. Bland dem finns *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsofferjouren*, *Brottsoffermyndigheten*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *ECPAT*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Myndigheten för delaktighet*, *Myndigheten för stöd till trossamfund*, *Origo*, *Polismyndigheten*, *Länsstyrelsen Östergötland* (*Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck*), *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges interreligiösa råd*, *Sveriges kristna råd*, *Svenska kyrkan*, *Unizon* och *Åklagarmyndigheten*. Flera av remissinstanserna lyfter att förslaget innebär att bestämmelsen blir mer heltäckande och ger ett bättre skydd för särskilt sårbara grupper.

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget men anser att straffbestämmelsen även borde omfatta fall där den unga har vilseletts att tro att han eller hon måste ingå äktenskapet för att undvika en viss negativ effekt.

Uppsala universitet (*Nationellt centrum för kvinnofrid*), som avstyrker utredningens förslag, efterfrågar en analys kring det som framkommer i forskningen om ambivalensen i fråga om dubbla roller som brottsoffer och förövare.

Skälen för regeringens förslag

Den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång (4 kap. 4 c § första stycket brottsbalken). Det gäller under vissa förutsättningar även den som på samma sätt förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse (4 kap. 4 c § andra stycket brottsbalken).

Med olaga tvång avses detsamma som i straffbestämmelsen om olaga tvång (4 kap. 4 § brottsbalken). Det är framför allt gärningarna i första stycket som är av relevans för frågan om äktenskapstvång, dvs. att genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvinga någon annan att göra, tåla eller underlåta något. Med utnyttjande av utsatt belägenhet avses detsamma som i straffbestämmelsen om människohandel (4 kap. 1 a § brottsbalken). Det kan dels vara fråga om situationer där gärningspersonen utnyttjar att personen befinner sig i en beroendeställning i förhållande till honom eller henne, dels situationer där gärningspersonen utnyttjar att brottsoffret lever under ekonomiskt svåra förhållanden, i flyktingskap, befinner sig i vanmakt, har en intellektuell funktionsnedsättning eller någon sjukdom eller är beroende av narkotika. Omständigheterna ska vid en helhetsbedömning vara sådana att brottsoffret inte hade något annat verkligt eller godtagbart alternativ än att underkasta sig gärningsmannens vilja (se prop. 2013/14:208 s. 140–141).

Utanför bestämmelsens område faller den situationen att någon genom vilseledande förmås att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Frågan om att kriminalisera sådant handlande har varit

föremål för tidigare överväganden. Regeringen konstaterade då att sådana gärningar kan vara nog så allvarliga för den som drabbas av dem, men att de är av ett annat slag än de som omfattas av den reglering om äktenskaps-tvång som då övervägdes (se prop. 2013/14:208 s. 60).

Det förekommer att personer blir gifta mot sin vilja genom vilseledande. Exempel på situationer som det kan vara fråga om är att personen inte förstår ceremonins verkliga innebörd och därmed deltar i ceremonin i tron att det är fråga om något annat än en vigsel eller att personen vilseleds att tro att äktenskapet eller den äktenskapsliknande förbindelsen kan upplösas trots att så inte är fallet. Om personen som vilseleds är ett barn skulle ansvar för barnäktenskapsbrott kunna komma i fråga. Straffansvar i de fallen kräver inte att något otillbörligt medel har använts och redan mycket subtila påtryckningar kan vara tillräckligt för att rekvisitet ”förmår” någon att ingå äktenskap eller äktenskapsliknande förbindelse ska anses vara uppfyllt (se prop. 2019/20:131 s. 101).

Som utredningen och flera remissinstanser påpekar kan även en vuxen person befinna sig i en utsatt situation där det är svårt att freda sig från påtryckningar att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse, utan att han eller hon för den delen kan anses befinna sig i en utsatt belägenhet på det sätt som krävs för straffansvar enligt den nuvarande regleringen. Personer med intellektuell funktionsnedsättning, men även personer med annan funktionsnedsättning så som *Myndigheten för delaktighet* påpekar, som lever i hedersrelaterat våld och förtryck är särskilt sårbara. Utsattheten för tvångsäktenskap kan alltså förvärras på grund av funktionsnedsättningen.

Som utredningen konstaterar kan följderna för den som vilseleds att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse vidare vara lika allvarliga som för den som tvingas till det. Kunskapen på området hedersrelaterat våld och förtryck har ökat de senaste åren och det finns skäl att se allvarigare på den här typen av brottslighet. Det finns alltså anledning att fästa större avseende vid de allvarliga och långtgående följderna av ett äktenskap mot den egna viljan än vad som har gjorts hittills. Vilseledande skiljer sig visserligen åt från de handlingar som nu är straffbelagda som äktenskapstvång. Inte alla former av vilseledande kan heller jämföras med att tvinga någon att ingå äktenskap. Som exempel kan tas ett vilseledande angående motpartens sociala eller ekonomiska status eller hur äktenskapet i övrigt kommer att gestalta sig.

Utredningen gör bedömningen att en kriminalisering bör ta sikte på vilseledande som avser äktenskapets eller den äktenskapsliknande förbindelsens ingående eller förutsättningarna för dess upplösning. *Barnombudsmannen* anser att även fall då den unge har vilseletts att tro att han eller hon måste ingå äktenskapet för att undvika en viss negativ effekt, såsom att familjen måste flytta från Sverige, bör omfattas av en kriminalisering. Även om ett sådant vilseledande är klandervärt, kan en bredare kriminalisering enligt regeringens bedömning leda till svåra gränsdragningsproblem kring vilka omständigheter som är av sådan betydelse för viljan att ingå äktenskapet att handlandet bör vara straffbelagt. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning i fråga om avgränsningen av det straffbara området. Handlingar som går ut på att ge eller vidmakthålla en felaktig uppfattning om den verkliga innebörden av en vigsel eller annan äktenskapsceremoni eller att äktenskapet eller den äktenskaps-

liknande förbindelsen går att upplösa när så inte är fallet är vidare så straffvärda att en kriminalisering är motiverad. Härigenom undanröjs, som *Diskrimineringsombudsmannen* påpekar, en lucka i lagstiftningen och bestämmelsen blir mer ändamålsenlig. Utanför det straffbara området för äktenskapstvång bör falla sådant vilseledande som tar sikte på hur äktenskapet kommer att gestalta sig eller andra omständigheter som inte har direkt inverkan på frågan om att det är ett äktenskap som ingås.

Begreppet vilseledande bör ha samma betydelse som det har i bedrägeri-bestämmelsen och bestämmelsen om vilseledande till äktenskapsresa. Det bör alltså omfatta inte bara det fallet att gärningspersonen förmedlar en felaktig uppfattning utan även att han eller hon vidmakthåller eller förstärker en oriktig föreställning som brottsoffret har. För straffbarhet bör också krävas att gärningspersonen genom vilseledandet förmår den andra personen att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse.

I anslutning till detta finns det anledning att beröra det som *Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)* lyfter om dubbla roller som förövare och brottsoffer inom ramen för hedersrelaterat våld och förtryck. Det är inte ovanligt att individer både utsätts för och är utövare av hedersrelaterat våld och förtryck. Den kollektiva karaktär som präglar hedersrelaterat våld och förtryck gör att gränserna mellan brottsoffer och förövare suddas ut. Som anges ovan talar de allvarliga och långtgående följderna av ett äktenskap mot den egna viljan för en kriminalisering av det aktuella slaget. Agerande som här utgör hedersrelaterad brottslighet kan vara socialt accepterad i det sammanhang i vilken den utövas och stödas eller t.o.m. krävas av t.ex. gärningspersonens och den förtrycktas familj och släkt. Värdet av att uttryckligen markera att det handlar om en oacceptabel företeelse i samhället kan därför vara större än för andra brottstyper. Den normerande effekt som en särskild kriminalisering medför borde därmed på sikt kunna bidra till minskad förekomst och kan underlätta för de brottsoffer som tar mod till sig och anmäler brott. Enligt regeringen finns det därför, även med beaktande av de utmaningar som Uppsala universitet lyfter, starka skäl att straffsanktionera den som genom vilseledande på de sätt som framgår ovan förmår en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse.

5.2 Skyddet mot äktenskapsresor stärks

5.2.1 Ett utvidgat straffansvar för äktenskapsresebrott

Regeringens förslag

Straffbestämmelsen om vilseledande till äktenskapsresa ska utvidgas till att omfatta även situationer där en person genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmås att resa till en annan stat än den där han eller hon bor i syfte att personen ska utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. Brottsbeteckningen ska ändras till äktenskapsresebrott.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. Bland dem finns *Barnombudsmannen*, *Brottsoffermyndigheten*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Länsstyrelsen Östergötlands län (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck)*, *Myndigheten för delaktighet*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Myndigheten för stöd till trossamfund*, *Origo*, *Polismyndigheten*, *Riksföreningen för skolsköterskor*, *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime*, *Socialstyrelsen*, *Sveriges interreligiösa råd*, *Sveriges kristna råd*, *Svenska kyrkan*, *Sveriges advokatsamfund*, *Unizon* och *Åklagarmyndigheten*.

Flera remissinstanser, däribland *Jämställdhetsmyndigheten* och *Åklagarmyndigheten*, anser att förslaget innebär att straffbestämmelsen blir mer heltäckande.

Även *Stockholms universitet* ser positivt på utredningens förslag, men anser att det kan finnas överlappningar i förhållande till förslaget om en straffbestämmelse om psykiskt våld och att detta bör beaktas i det fortsatta arbetet.

Skälen för regeringens förslag

Den som genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott, döms för vilseledande till äktenskapsresa (4 kap. 4 d § brottsbalken).

Bestämmelsen omfattar fall då personen förmås att resa genom vilseledande. Om andra otillbörliga medel används faller handlandet utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Utredningen om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap, vars förslag låg till grund för bestämmelsen, anförde bl.a. att den situationen att någon tvingas att resa nästan alltid är straffbar som olaga tvång eller ibland som människorov, varför det inte fanns något påtagligt behov av att inrymma den under straffbestämmelsen (se SOU 2012:35 s. 320–321). Regeringen instämde i utredningens förslag om att bestämmelsen om vilseledande till äktenskapsresa endast skulle omfatta fall där en person förmås att resa genom vilseledande (se prop. 2013/14:208 s. 61–67).

Att förmå någon att resa i syfte att personen ska utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott med tvång eller andra påtryckningar som innebär att han eller hon inte har något annat val än att följa med kan, precis som flera remissinstanser påpekar, vara minst lika straffvärt som att vilseleda någon för samma syfte. Regeringen bedömer också att det finns straffvärda situationer som inte omfattas av straffansvar i dag. Straffbestämmelsen om olaga tvång träffar exempelvis inte situationer där en persons utsatta belägenhet utnyttjas för att förmå honom eller henne att resa utomlands i syfte att utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. *Åklagarmyndigheten* lyfter också att brottet olaga tvång ställer förhållandevis höga krav på tvångets karaktär och att det kan vara svårt för

den som lever i en hederskontext att stå emot även påtryckningar som objektivt sett framstår som mindre allvarliga.

Brottet människohandel omfattar visserligen handlanden som innebär att någons utsatta belägenhet som allvarligt begränsar personens alternativ utnyttjas. För att en gärning ska bedömas som människohandel ska dock även andra rekvisit vara uppfyllda. Gärningspersonen ska bl.a. vidta en så kallad handelsåtgärd genom att rekrytera, transportera, överföra, inhysa eller ta emot brottsoffret. Det är inte heller givet att kravet på att handelsåtgärden ska vidtas i ett exploateringssyfte – såsom ett syfte att utnyttja någon i en situation som innebär nödläge – alltid är uppfyllt när syftet är att brottsoffret ska utsättas för ett tvångsäktenskap (se prop. 2013/14:208 s. 62). Enligt *Åklagarmyndigheten* är också myndighetens erfarenhet att människohandelsbestämmelsen är svår att tillämpa i sådana situationer som nu är aktuella. Det kan nämnas att utredningen om genomförande av ändringar i människohandelsdirektivet har föreslagit att tvångsäktenskap ska anges som ett uttryckligt exploateringssyfte i människohandelsbestämmelsen (SOU 2025:119). Betänkandet remitteras för närvarande.

Ett handlande som går ut på att genom olaga tvång eller utnyttjande av någons utsatta belägenhet förmå en person att resa för att ingå ett äktenskap kan visserligen i vissa fall utgöra ett straffbart försök till äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. Försöksansvar förutsätter dock som regel att handlandet sker utan avbrott, eftersom gärningspersonen i annat fall inte kan anses vara tillräckligt bestämd i sitt uppsåt. Ansvar för försöksbrott skulle därmed, beroende på omständigheterna, kunna vara uteslutet endast av praktiska skäl, exempelvis för att det går för lång tid från det att personen anländer till den andra staten till dess att äktenskapet ingås.

I likhet med utredningen och flertalet remissinstanser anser regeringen mot denna bakgrund att den nuvarande regleringen inte fullt ut täcker de straffvärda situationer som kan aktualiseras. Det straffbara området för vilseledande till äktenskapsresa bör därför utvidgas till att omfatta även de situationer då gärningspersonen genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår någon att vidta en resa till en annan stat än den där han eller hon bor i syfte att utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. Det är alltså fråga om samma handlingssätt som omfattas av straffbestämmelsen om äktenskapstvång (4 kap. 4 c § brottsbalken). Straffbestämmelsen får härigenom ett något ändrat innehåll. Det bör avspeglas i brottets rubricering. Som utredningen föreslår bör brottet, i stället för vilseledande till äktenskapsresa, benämnas äktenskapsresebrott.

Som *Stockholms universitet* lyfter finns det anledning att beröra frågan hur förslaget om en utvidgning av straffbestämmelsen till att omfatta fler otillbörliga handlanden förhåller sig till förslaget om en straffbestämmelse om psykiskt våld. Regeringen beslutade den 4 december 2025 en lagrådsremiss med förslag till en sådan straffbestämmelse. Förslaget innebär att den som utsätter någon annan för upprepade kränkningar i form av förolämpningar, otillbörliga hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning döms, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada den utsattas självkänsla, för psykiskt våld. Rekvisiten för straffansvar skiljer sig åt i de olika förslagen. Som fakulteten påpekar kan det dock uppstå situationer där ett och samma handlande uppfyller rekvisiten i båda straffbestämmelserna. När ett handlande innefattar mer

än en straffbelagd gärning uppstår frågan om domstolen ska döma för ett eller för flera brott. Utgångspunkten är att välja den lösning som utifrån omständigheterna i det enskilda fallet framstår som mest följdriktig och rimlig (se NJA 2013 s. 397 p. 16). Brotten föreslås ha samma straffskalor. Med hänsyn till att bestämmelserna får anses ha samma kriminalpolitiska bakgrund bör endast dömas för ett av brotten om ett och samma handlande uppfyller kraven i båda bestämmelserna. Den lösning som framstår som mest följdriktig och lämplig i det enskilda fallet får då väljas. Principerna för lösning av konkurrensproblem är emellertid endast att anse som huvudregler. Ytterst får konkurrensfrågor av detta slag lösas i rättstillämpningen.

5.2.2 En ny straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn

Regeringens förslag

En ny straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn ska införas.

Bestämmelsen ska omfatta den som begår en sådan gärning som avses i bestämmelsen om äktenskapsresebrott mot en person som inte har fyllt 18 år samt den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt 18 år att resa till en annan stat i syfte att personen ska utsättas för barnäktenskapsbrott. Bestämmelsen ska gälla även den som begår en sådan gärning och som varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt 18 år.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. Bland dem finns *Brottsoffermyndigheten*, *Brottsförebyggande rådet*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Länsstyrelsen Östergötland (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck)*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Polismyndigheten*, *Socialstyrelsen*, *Stockholms universitet*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges kristna råd*, *Svenska kyrkan*, *Unizon*, *Riksföreningen för skolsköterskor* och *Åklagarmyndigheten*.

Flera remissinstanser, bl.a. *Brottsoffermyndigheten* och *Åklagarmyndigheten*, pekar särskilt på att utsattheten hos barn ofta är större än hos vuxna och att det är viktigt att vårdnadshavarens ansvar tydliggörs.

ECPAT och *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime* tillstyrker förslaget om att införa ett särskilt äktenskapsresebrott för barn, men anser att kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för att tillåta barnet att resa bör utvidgas i förhållande till vad som i dag gäller för ansvar för barnäktenskapsbrott.

Skälen för regeringens förslag

I samband med att barnäktenskapsbrottet infördes utvidgades straffansvaret för vilseledande till äktenskapsresa (fortsättningsvis benämnt äktenskapsresebrott, se avsnitt 5.2.1) från att enbart omfatta resor i syfte att personen ska utsättas för äktenskapstvång till att även omfatta sådana resor där syftet är att ett barn ska utsättas för barnäktenskapsbrott. Bestämmelsen skiljer dock, till skillnad från barnäktenskapsbrottet, inte på om målsäganden är ett barn eller en vuxen i fråga om kravet på otillbörligt handlande. Straffbestämmelsen omfattar inte ansvar för den som i annat fall förmår eller tillåter att ett barn reser utomlands i syfte att utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott.

Varje år förs barn och unga ut ur landet för att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Ett syfte med en sådan resa kan vara att den unge ska utsättas för barnäktenskapsbrott. Som flertalet remissinstanser konstaterar kan det vara mycket traumatiskt att föras utomlands för att ingå äktenskap. Ofta saknar personen som förts utomlands möjligheter att på egen hand ta sig tillbaka till Sverige och det förekommer att barnets frihet inskränks både fysiskt och genom kontroll, isolering och hot. Barn är särskilt utsatta då de ofta har begränsad förmåga att klara sig själva eller att kontakta myndigheter och kan ha svårare än vuxna att söka hjälp.

Flera av remissinstanserna pekar på svårigheter för svenska myndigheter att agera i andra länder eftersom de saknar verkställande befogenheter utomlands. Särskilda svårigheter möter de fallen där personen också är medborgare i det land dit han eller hon har förts. Dessutom skiljer sig ofta den familjerättsliga lagstiftningen avsevärt från den svenska i de länder dit personen har förts för att giftas bort. Även om äktenskapsresebrott omfattar förberedande gärningar i förhållande till äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, finns det mot denna bakgrund skäl att se allvarligt på sådana gärningar.

På samma sätt som vid barnäktenskapsbrott finns det enligt regeringens bedömning ett behov av att utsträcka straffansvaret för äktenskapsresebrott som begås mot barn till fall då gärningspersonen på annat sätt förmår ett barn att resa utomlands för att utsättas för barnäktenskapsbrott, utan att något otillbörligt medel används. Visserligen kan ett barn i förhållande till vuxna i sin närhet ofta anses befinna sig i en sådan beroendeställning som utgör en särskilt utsatt belägenhet. Det finns dock situationer då så inte är fallet, exempelvis då den som utövar påtryckningar är någon som inte omfattas av barnets närståendekrets. Det kan också vara så att familjens kontroll över barnet utnyttjas för att få barnet att resa, utan att det behövs någon användning av tvång eller utnyttjande av barnets utsatta belägenhet. Straffbestämmelsen bör därför omfatta även de fall då någon i annat fall förmår ett barn att resa till en annan stat i syfte att där utsättas för barnäktenskapsbrott. I ”förmår” bör, liksom vid barnäktenskapsbrott, ligga att det ska finnas ett orsakssamband mellan gärningspersonens handlande och att äktenskapet ingås. Det innebär att det kommer att finnas ett krav på ett aktivt handlande från gärningspersonens sida inriktat på ett visst resultat. Redan mycket subtila påtryckningar bör dock vara tillräckligt för att rekvisitet ”förmår” ska anses uppfyllt (se prop. 2019/20:131 s. 101). Som *Barnombudsmannen* påpekar ska det således inte krävas något otillbörligt medel när brottsoffret är under 18 år.

Det är vidare regeringens uppfattning att den vårdnadshavare som tillåter att barnet reser till en annan stat i syfte att där utsättas för barnäktenskapsbrott brister i sitt vårdnadsansvar på samma sätt som en vårdnadshavare som tillåter barnet att ingå ett äktenskap. En vårdnadshavare bör därför ha en straffrättslig skyldighet att ingripa för att förhindra att barnet förs utomlands för att utsättas för barnäktenskapsbrott. Det straffvärda handlandet består i att vårdnadshavaren uttryckligen tillåter barnet att resa utomlands i syfte att barnet ska utsättas för barnäktenskapsbrott eller, trots kännedom om en sådan resa, tillåter barnet att företa resan utan att vidta någon åtgärd för att förhindra det. Regeringen anser därför att det bör vara straffbelagt att tillåta en person som är under 18 år att resa till en annan stat för att där utsättas för barnäktenskapsbrott. Till skillnad från *ECPAT* och *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime* anser regeringen att ett sådant straffbud bör motsvara vad som gäller vid tillåtande i fråga om barnäktenskapsbrott och då träffa vårdnadshavaren, den som har trätt i vårdnadshavarens ställe eller någon annan som har den faktiska vårdnaden om och bestämmande inflytande över barnet. På så sätt träffar bestämmelsen de personer som får anses ha ett särskilt ansvar för att förhindra barnäktenskapet. I sammanhanget kan det nämnas att utredningen har övervägt om kretsen av personer som kan hålla straffrättsligt ansvariga för att tillåta någon att ingå ett barnäktenskap bör utvidgas och besvarat den nekande, bl.a. med hänsyn till att straffbudet redan träffar de med ett bestämmande inflytande över barnet och att en vid krets av personer därutöver redan kan hållas straffrättsligt ansvariga för sin inblandning i att ett barnäktenskap kommer till stånd. Det finns också anledning att nämna att underlåtenhet att avslöja eller förhindra äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är straffbart sedan den 1 december 2025.

Uttrycket tillåter bör ha samma innebörd som det har i bestämmelsen om barnäktenskapsbrott. Med tillåta avses därmed såväl aktiva handlingar som underlåtenhet bestående i att vårdnadshavaren, trots kännedom om resan och dess syfte, förhåller sig passiv (jfr prop. 2019/20:131 s. 44–47 och vad som där sägs i fråga om ansvar för den som är i garantställning i enlighet med den s.k. garantläran).

En gärning som består i att gärningspersonen tillåter eller i annat fall förmår brottsoffret att resa bör, likt övriga gärningar som utgör äktenskapsresebrott, anses fullbordad när offret anländer till det andra landet. Det utvidgade straffansvaret för brott som riktas mot barn bör komma till uttryck genom att en ny straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn införs i ett nytt andra stycke i bestämmelsen om äktenskapsresebrott. Brottet bör benämnas äktenskapsresebrott mot barn.

Liksom när det gäller barnäktenskapsbrott bör bestämmelsen gälla även om den som begår en sådan gärning inte har haft uppsåt till men varit oaktam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

5.2.3 **Försök till äktenskapsresebrotten ska kriminaliseras**

Regeringens förslag

Försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn ska kriminaliseras.

Regeringens bedömning

Stämpling till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn bör inte kriminaliseras.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens. Utredningen lämnar dock ett alternativt förslag om att stämpling till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn ska kriminaliseras.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget och instämmer i bedömningen eller har ingen invändning mot dem. Bland dem finns *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsoffermyndigheten*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Polismyndigheten*, *Socialstyrelsen*, *Sveriges kristna råd*, *Svenska kyrkan*, *Riksföreningen för skolsköterskor*, *Varken hora eller kuvad* och *Åklagarmyndigheten*. Åklagarmyndigheten anser samtidigt att ändringen medför gränsdragningsproblem i förhållande till förberedelse till äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott och efterlyser ledning kring vilket brott en gärning bör bedömas som i en situation då ansvar för flera brott kan aktualiseras.

Barnombudsmannen anser att även stämpling till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn ska kriminaliseras utifrån brottens allvar och det symbolvärde en sådan kriminalisering kan ha. *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime* framför liknande synpunkter. *ECPAT* anser att även stämpling till äktenskapsresebrott mot barn bör kriminaliseras och lyfter att det är ytterst angeläget att det finns tillräckliga verktyg för att kunna agera innan barnet hinner föras utomlands.

Jämställdhetsmyndigheten anser att förberedelse till båda brotten bör kriminaliseras och tillägger att det inte kan uteslutas att det finns situationer då försöksstadiet inte är uppnått men där det skulle vara möjligt att lagföra någon för förberedelse till brotten.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Kriminalisering av förstadier till brott

Försök, förberedelse och stämpling till äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är kriminaliserat. Det gäller inte för vilseledande till äktenskapsresa (fortsättningsvis benämnt äktenskapsresebrott, se avsnitt 5.2.1). I avsnitt 5.2.2 föreslås även att ett nytt brott, äktenskapsresebrott mot barn, införs. När frågan om att kriminalisera gärningar på förstadiet till äkten-

skapsresebrottet övervägts tidigare har, som skäl mot en kriminalisering, anförts bl.a. att brottet är en slags förberedelsehandling till tvångsäktenskap, och att en kriminalisering skulle omfatta handlingar som utförs mycket tidigt på vägen mot ett tvångsäktenskap (se prop. 2013/14:208 s. 67).

För att en kriminalisering av brott på förstadiet ska vara befogad gäller som en allmän utgångspunkt att det beteende som ska kriminaliseras är straffvärt. En kriminalisering är dessutom tänkt att förbehållas brott av visst allvar. En utgångspunkt för bedömningen av om ett brott bör straffbeläggas på försöks-, förberedelse- eller stämplingsstadiet är således det fullbordade brottets abstrakta straffvärde. Därutöver bör det också i praktiken finnas fall av brottet som är så allvarliga att ett ingripande redan på förstadiet framstår som motiverat. Vid bedömningen av om förstadier till ett brott bör kriminaliseras måste hänsyn vidare tas till det självständiga brottets konstruktion. Som regel finns starkare skäl för en kriminalisering om det självständiga brottet är konstruerat som ett skadebrott än som ett farebrott.

Liksom vid annan kriminalisering måste det i fråga om förstadier till brott finnas skäl att anta att kriminaliseringen har någon effekt. Det innebär att det måste undersökas om det för den aktuella brottstypen finns något reellt tillämpningsområde för den tänkta osjälvständiga brottsformen. Det måste också krävas att införandet av ett straffansvar skulle få praktisk betydelse och att det blir möjligt att i praktiken upprätthålla kriminaliseringen. Utrymmet för att straffbelägga försök till brott är något större än beträffande förberedelse och stämpling eftersom de senare brottsformerna avser gärningar som i regel befinner sig på ett längre avstånd från fullbordat brott.

Försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn ska kriminaliseras

Det finns anledning att se allvarigare på gärningar som utgör äktenskapsresebrott än vad som har gjorts tidigare. I avsnitt 5.3.2 föreslås därför en höjning av straffskalan för brottet till fängelse i högst fyra år. Den nya straffbestämmelsen om äktenskapsresebrott mot barn som regeringen föreslår i avsnitt 5.2.2 ska omfatta den som begår en sådan gärning som avses i bestämmelsen om äktenskapsresebrott mot en person som inte har fyllt arton år samt den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att resa till en annan stat i syfte att personen ska utsätta för barnäktenskapsbrott. Straffskalan föreslås vara densamma som för äktenskapsresebrottet. Avsikten med förslagen som helhet är att markera allvaret i brottsligheten och att åstadkomma ett mer heltäckande straffrättsligt skydd.

Brottens allvar talar i sig för att en kriminalisering av förstadierna till brotten är motiverad. I och med den föreslagna utvidgningen av äktenskapsresebrottets tillämpningsområde till att omfatta även fall då brottsoffret förmås att resa genom olaga tvång eller annars utnyttjande av utsatt belägenhet kan brotten komma att träffa fler straffvärda gärningar än den nuvarande bestämmelsen gör.

Det krävs inte att ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse har kommit till stånd för att det ska vara fråga om ett fullbordat äkten-

skapsresebrott. Äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn fullbordas när målsäganden anländer till det andra landet. Den straffbelagda gärningen är i stället sådan att den typiskt sett medför en risk för en viss skadlig effekt, dvs. att någon förmås ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse mot sin vilja. Som bl.a. *Åklagarmyndigheten* lyfter kan dock även ett äktenskapsresebrott leda till allvarliga konsekvenser för den som drabbas. Brottsoffret kan, redan på grund av resan, hamna i en svår och utsatt situation med begränsade möjligheter att söka hjälp eller resa hem till Sverige. Barn och unga som utsätts för äktenskapsresebrott försätts i en särskilt utsatt situation och kan möta stora svårigheter att ta sig hem eller i övrigt sköta kontakter med myndigheter för det fall de förs utomlands. Detsamma gäller personer med funktionsnedsättning, som ofta är utlämnade till sina familjer. Vikten av att barn som riskerar att utsättas för bl.a. barnäktenskap inte lämnar Sverige har också tidigare anförts som ett skäl för att kriminalisera försök till överträdelse av utreseförbud (se prop. 2019/20:131 s. 89). Till skillnad från vad som anförts tidigare anser regeringen att de situationer som kan uppkomma redan på försöksstadiet till brotten är straffvärda. Brottsens konstruktion är inte heller sådan att den i sig talar mot en kriminalisering av försök till dessa brott.

Äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn är brott som till sin natur kräver tid och planering. Inte sällan är flera personer inblandade. Det kan alltså många gånger vara fråga om ett längre händelseförlopp och inrymma situationer då försök till äktenskapsresa skulle ha praktisk betydelse, exempelvis om polis larmas och hinner ingripa innan en målsägande lämnar landet. När det gäller situationer där någon tillåter ett barn att företa en sådan resa bör försök till äktenskapsresebrott mot barn, precis som vid barnäktenskapsbrott, i praktiken endast bli aktuellt när det gäller aktiva tillåtande handlingar (jfr prop. 2019/20:131 s. 103).

Regeringens uppfattning är att det finns ett reellt tillämpningsområde för försök till äktenskapsresebrotten. En tidig kriminalisering kan visserligen innebära bevissvårigheter. Regeringen anser dock att bevissvårigheterna inte är så påtagliga att de hindrar att försök till brotten kriminaliseras. En kriminalisering är också befogad med hänsyn till brottens allvar. Som flera remissinstanser påpekar är det viktigt att det finns medel för att kunna hindra att personer lämnar Sverige när det är fråga om att företa en resa i syfte att utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. En kriminalisering av äktenskapsresebrotten på försöksstadiet skulle kunna öka möjligheterna att skydda personer från att utsättas för sådana resor. Försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn bör därmed omfattas av straffansvar.

Som *Åklagarmyndigheten* lyfter kan den situationen uppstå att ett handlande utgör både straffbart försök till äktenskapsresebrott och förberedelse till äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. Frågan uppstår då om domstolen ska döma för ett eller för flera brott. Utgångspunkten är att välja den lösning som utifrån omständigheterna i det enskilda fallet framstår som mest följdriktig och rimlig (se NJA 2013 s. 397 p. 16). En princip som brukar upprätthållas är att det ena brottet konsumerar det andra om bestämmelserna har samma kriminalpolitiska grund. I sådana fall bör normalt det strängare straffbudet vara tillämpligt och det mindre allvarliga brottet konsumeras, men vägas in vid bedömningen av brottets allvar.

Bestämmelserna om äktenskapstvång respektive barnäktenskapsbrott och äktenskapsresebrotten vilar på samma kriminalpolitiska grund och i den situation som Åklagarmyndigheten pekar på bör det därför endast dömas till ansvar för ett av brotten. En bedömning får göras i det enskilda fallet. Situationen kan exempelvis vara sådan att försökshandlingen har närmat sig fullbordanspunkten. I ett sådant fall ligger det nära till hands att låta försöksbrottet ha företräde framför förberedelsebrottet. I andra situationer kan förberedelsehandlingen vara så avancerad, samtidigt som försöksbrottet ligger relativt långt från fullbordanspunkten, att förberedelsebrottet bör ha företräde framför försöksbrottet. Ytterst får denna typ av fall lösas av rättstillämpningen.

Stämpling till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn behöver inte kriminaliseras

På motsvarande sätt som i fråga om kriminalisering av försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn kan brottslighetens allvar anses tala för att även stämpling till brotten bör vara straffbart. Inte heller brottens konstruktion talar mot det. För att det ska vara befogat att straffbelägga ett brott på förstadiet måste det dock finnas skäl att anta att kriminaliseringen har effekt. Till skillnad från vad som är fallet i fråga om försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn bedöms samtliga tänkbara fall som skulle kunna utgöra stämpling till de brotten också utgöra stämpling till de allvarligare brotten äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Enligt principen om att ett brott konsumerar ett annat när brotten har samma kriminalpolitiska grund ska, som redogörs för ovan, i samtliga fall dömas för det allvarligare brottet. Regeringen anser därför att en kriminalisering inte är befogad. Av i huvudsak samma skäl finns det inte skäl att, så som *Jämställdhetsmyndigheten* förordar, kriminalisera förberedelse till brotten.

Det kan i det sammanhanget konstateras att regeringen nyligen har föreslagit att bestämmelsen om stämpling till brott ska utvidgas till att omfatta den som kommer överens med någon om att en gärning ska utföras, se propositionen Ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott (prop. 2025/26:49). Avsikten med ändringen är att tydliggöra att det inte är nödvändigt att gärningen föregås av ett uttryckligt beslut som har fattats vid en viss bestämd tidpunkt och att det är tillräckligt att personerna kommit överens om att en gärning ska utföras. Även en utökning av det straffbara området för förberedelse till brott har föreslagits, bl.a. på så sätt att straffansvaret omfattar den som tar befattning med något som, utifrån dess beskaffenhet och omständigheterna i övrigt, är särskilt ägnat att komma till användning som hjälpmedel vid brott eller möjliggöra utförandet av ett brott.

5.3 Straffskalorna för hedersrelaterade brott

5.3.1 Straffen för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott skärps

Regeringens förslag

Straffskalorna för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott ska skärpas på så sätt att minimistraftet höjs till fängelse i sex månader och maximistraftet höjs till fängelse i sex år.

Undantaget från kravet på dubbel straffbarhet för grovt olaga tvång varigenom någon förmått att ingå ett tvångsäktenskap ska tas bort.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna tillstyrker eller har ingen invändning mot förslaget. Bland dem finns *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsofferjouren*, *Brottsoffermyndigheten*, *ECPAT*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Myndigheten för stöd till trossamfund*, *Polismyndigheten*, *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime*, *Terrafem – nätverk för kvinnors rätt mot mäns våld*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges interreligiösa råd*, *Svenska kyrkan* och *Åklagarmyndigheten*.

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget om skärpning av straffskalan för äktenskapstvång, men anser att straffskalan för brotten som riktar sig mot barn bör vara högre jämfört med brott som riktar sig mot vuxna. Även *Varken hora eller kuvad* anser att det av straffskalorna ska framgå att samhället ser särskilt allvarligt på brott som begås mot barn.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget om att höja straffmaximum för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott men anser att straffminimum bör uppgå till minst ett års fängelse eftersom det skulle utöka möjligheterna att tillämpa den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, förkortad OSL). *Barnombudsmannen* framför liknande synpunkter avseende straffskalan för barnäktenskapsbrott och socialtjänstens möjlighet att tillämpa den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 18 c § OSL.

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige är kritisk till förslaget om straffskärpning och anser att det saknas stöd för att det verkar avskräckande.

Skälen för regeringens förslag

Brottslighetens allvar motiverar en skärpning av straffskalorna

Straffskalorna för brotten äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är fängelse i högst fyra år (se 4 kap. 4 c § brottsbalken). När barnäktenskapsbrottet infördes 2021 anförde regeringen bl.a. att brottets straffskala bör återspegla att det ofta handlar om gärningsmän som är närstående till barnet och som barnet ska kunna känna tillit till samt att brottet bör ges en

straffskala som är så vid att den ger möjlighet till en nyanserad straffmätning i vilken kan beaktas de vitt skilda omständigheter som kan föreligga (se prop. 2019/20:131 s. 48). Samtidigt övervägdes om straffskalan för äktenskapstvång borde höjas. Regeringen konstaterade då att tillämpningsområdet för bestämmelsen om äktenskapstvång är relativt vidsträckt och att straffskalan därför också fortsättningsvis måste vara sådan att den ger utrymme för en adekvat straffmätning såväl i de allvarliga fallen som i de mindre allvarliga fallen. I beaktande togs också att de allvarligaste fallen av äktenskapstvång i stället kunde komma att bestraffas som grovt olaga tvång eller människohandel. (Se prop. 2019/20:131 s. 54.)

Äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott innebär allvarliga kränkningar av brottsoffrens integritet. Som flera remissinstanser framhåller kan den enskilde drabbas av mycket allvarliga konsekvenser. Att gifta sig och sammanleva med en person mot sin vilja kan medföra stora negativa psykologiska effekter för den drabbade. Förväntningar på att äktenskapet ska leda till sexuellt samliv och barn innebär också en stor risk för sexuella övergrepp. Enligt bl.a. Jämställdhetsmyndighetens rapport Ett liv präglad av våld (2025:2), förekommer barnäktenskap och tvångsäktenskap oftast i sammanhang där våld i olika former är vanligt förekommande och våldsutsattheten fortsätter ofta inom äktenskapet. Svårigheter att beviljas skilsmässa och stigmatisering av frånskilda kvinnor inom den egna gruppen kan enligt rapporten försvåra situationen ytterligare. Regeringen anser att det finns anledning att fästa större avseende vid de långtgående följderna som barnäktenskapsbrott och äktenskapstvång kan medföra än vad som har gjorts hittills. En skärpning av straffskalorna för brotten skulle tydligare svara mot brottslighetens allvar.

Enligt *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige* saknas det stöd för att en skärpning av straffskalan kan verka avskräckande eller leda till att högre straff döms ut. Enligt organisationen finns det samtidigt risk för att kvinnor och flickor kommer att utnyttjas i än större omfattning om straffen skärps. Regeringen bedömer dock att skärpta straffskalor kan bidra till att stärka det straffrättsliga skyddet för de personer som riskerar att utsättas för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. I de fall det är motiverat skapar en höjning av maximistraffet utrymme för en mer nyanserad straffmätning. Genom att införa ett minimistraff över allmänna fängelseminimum kan det också åstadkommas en generell höjning av straffnivån för gärningar som är att bedöma som äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. En straffskärpning markerar också samhällets skärpta syn på brotten, som bl.a. *Sveriges advokatsamfund* påpekar.

Stockholms universitet anser att det är nödvändigt med en överordnad och samlad översyn av straffskalorna. En översyn av straffskalorna görs i lagrådsremissen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor som beslutades den 15 januari 2026. I den lagrådsremissen lämnar regeringen flera förslag som syftar till att åstadkomma ett mer rättvist straffsystem där straffen på ett bättre sätt återspeglar brottslighetens allvar, brottsofferperspektivet ges ett ökat inflytande och samhällsskyddet förbättras. Som närmare redogörs för nedan anser regeringen att de förslag om straffskärpningar som lämnas i det följande, med beaktande av de förslag som också lämnas i nämnda lagrådsremiss, passar väl in i fråga om proportionalitet och ekvivalens.

Straffminimum för äktenskapstvång ska bestämmas till fängelse i sex månader och straffmaximum till fängelse i sex år

Som redogörs för ovan finns det skäl att se allvarligare på den aktuella typen av brottslighet. Det mest omedelbara sättet att åstadkomma en höjd straffnivå för en brottsstyp är i regel att höja minimistrafvet. Regeringen anser att det är motiverat med en sådan höjning för äktenskapstvång.

Jämställdhetsmyndigheten anser att minimistrafvet bör bestämmas till ett års fängelse och lyfter att sekretessbrytande bestämmelser i så fall blir tillämpliga i större utsträckning, särskilt i förhållande till brott på förstadiet. Brottets straffskala bör dock bestämmas utifrån brottets allvar och inte utifrån vilka sekretessbrytande bestämmelser som kan bli tillämpliga. Det finns dock anledning att betona vikten av att myndigheter har tillgång till uppgifter som är korrekta, aktuella och relevanta. Uppgifter som finns hos en myndighet kan vara avgörande för att en annan myndighet ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Regeringen arbetar därför aktivt med att myndigheterna får förbättrade möjligheter att utbyta information och har nyligen genomfört flera reformer på området. Exempelvis trädde lagen (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna i kraft den 1 april 2025. Lagen ger ett antal statliga myndigheter samt kommuner, regioner och skolor en skyldighet att både på begäran och på eget initiativ lämna uppgifter till både Polismyndigheten och övriga brottsbekämpande myndigheter. Därutöver trädde en ny generell sekretessbrytande bestämmelse i 10 kap. 15 a § OSL i kraft den 1 december 2025. Bestämmelsen innebär, såvitt nu är aktuellt, att sekretess i många fall inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller för att utreda brott. Genom införandet av bestämmelsen har bl.a. socialtjänsten fått utökade möjligheter att dela uppgifter med brottsbekämpande myndigheter (se prop. 2024/25:180).

En straffskala ska i princip kunna inrymma alla tänkbara gärningstyper som faller inom det aktuella tillämpningsområdet för straffbestämmelsen. Bestämmelsen om äktenskapstvång inbegriper en mycket vid krets av gärningar av varierande allvarlighetsgrad. Regeringen föreslår även i avsnitt 5.1 att det straffbara området ska utvidgas ytterligare. Detta måste tas i beaktande när nivån på minimistrafvet bestäms. Regeringen bedömer, i likhet med utredningen och flertalet remissinstanser, att en höjning av minimistrafvet till sex månaders fängelse framstår som väl avvägd, även i relation till övriga brott mot frihet och frid och med hänsyn tagen till de förslag som lämnas i lagrådsremissen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor. Genom höjningen av brottets abstrakta straffvärde markeras allvaret i den aktuella typen av gärningar. En sådan höjning medför också att brottet placeras på samma nivå som minimistrafvet för människohandel, mindre grovt brott (4 kap. 1 a § tredje stycket brottsbalken) och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling (6 kap. 9 § brottsbalken) samt på en nivå sex månader under minimistrafvet för grovt olaga tvång (4 kap. 4 § andra stycket brottsbalken) vilket framstår som rimligt utifrån proportionalitets- och ekvivalenssynpunkt.

De allvarligaste gärningarna som innefattar tvång kan i dag bedömas som grovt olaga tvång, som har en straffskala som sträcker sig till fängelse i sex år. Det finns dock olika former av brottsliga påtryckningar som

används för att förmå någon att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse, utan att det för den delen är fråga om straffbart tvång. Omständigheterna kan trots det vara mycket allvarliga och konsekvenserna av att tvingas in i äktenskapet lika stora som när straffbart tvång har använts. Det finns därför anledning att höja även maximistraftet för brottet och fängelse i högst sex år framstår som väl avvägt. På så sätt åstadkoms en generell höjning av straffnivån och mer utrymme ges för en nyanserad straffmätning. Som bl.a. *Jämställdhetsmyndigheten* påpekar tydliggörs då brottslighetens allvar genom att brottet kommer att ha en högre straffskala än olaga tvång. Det innebär också att grovt olaga tvång inte längre tillämpas på de allvarligaste fallen av äktenskapstvång som innefattar tvång. Det framstår enligt regeringens bedömning som ändamålsenligt att bestraffa samtliga äktenskapstvång enligt samma bestämmelse, oavsett vilket otillbörligt medel som används.

Straffskalan för barnäktenskapsbrott ska vara densamma som för äktenskapstvång

Regeringen anser att motsvarande överväganden som i fråga om äktenskapstvång gör sig gällande i fråga om behovet av straffskärpning för barnäktenskapsbrott. Det är, som flera remissinstanser påpekar, fråga om allvarliga brott med ofta stora konsekvenser för såväl barn som vuxna. Straffskalan måste spegla brottslighetens allvar. Både straffminimum och straffmaximum bör därmed höjas för att tydligare markera brottets allvar och möjliggöra en nyanserad straffmätning.

Barnombudsmannen anser att straffskalan för barnäktenskapsbrott bör vara högre än för brott som riktar sig mot vuxna. Organisationen *Varken hora eller kuvad* framför liknande synpunkter. Barn och unga är särskilt utsatta i frågor som rör äktenskap mot den egna viljan. Myndighetsåldern är dock inte avgörande för att unga vuxna i en hederskontext ska kunna hävda sin vilja och sina rättigheter gentemot familjen. Den som har fyllt 18 år kan vara lika utsatt och drabbas lika illa som den som är yngre. Det särskilda barnäktenskapsbrottet har också ett vidare tillämpningsområde och träffar därmed fler fall än de som träffas av bestämmelsen om äktenskapstvång. På motsvarande sätt som i fråga om straffskalan för äktenskapstvång bör straffskalan inte utformas utifrån vilka sekretessbrytande bestämmelser som kan bli tillämpliga. Straffskalan för barnäktenskapsbrott bör därmed fortsatt vara densamma som straffskalan för äktenskapstvång.

Undantaget från kravet på dubbel straffbarhet ska tas bort

Brotten äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott omfattas av undantag från kravet på dubbel straffbarhet (se 2 kap. 5 § andra stycket punkt 4 a brottsbalken). Det innebär att svensk domstol är behörig att döma över ett sådant brott som begåtts utanför Sverige även om gärningen inte är straffbar enligt lagen på gärningsorten. I samband med att brottet äktenskapstvång infördes och samtidigt undantogs från kravet på dubbel straffbarhet gjordes bedömningen att skälen för att undanta brottet från kravet på dubbel straffbarhet gjorde sig gällande även i fråga om sådana fall av grovt olaga tvång som hade varit att bedöma som äktenskapstvång om de hade varit mindre allvarliga (se prop. 2013/14:208 s. 75). Ett sådant

undantag infördes därför. I och med den straffskärpning som regeringen nu föreslår i fråga om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott kommer det inte längre vara aktuellt att som tidigare, på grund av reglerna om konkurrens, döma för grovt olaga tvång när någon förmås att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 kap. 4 c § brottsbalken. Undantaget bör därför tas bort.

5.3.2 Straffskalan för äktenskapsresebrott skärps

Regeringens förslag

Straffskalan för äktenskapsresebrott ska skärpas på så sätt att det för brottet föreskrivs fängelse i upp till fyra år.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser instämmer i eller har ingen invändning mot förslaget. Bland dem finns *Barnombudsmannen*, *Brottsförebyggande rådet*, *Brottsofferjouren*, *Brottsoffermyndigheten*, *Myndigheten för familj rätt och föräldraskapsstöd*, *Myndigheten för stöd till trossamfund*, *Polismyndigheten*, *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges interreligiösa råd*, *Svenska kyrkan*, *Terrafem – nätverk för kvinnors rätt mot mäns våld*, *Varken hora eller kuvad* och *Åklagarmyndigheten*.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker att maximistraftet höjs men anser att det bör införas ett minimistraft om sex månaders fängelse eftersom den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 23 § OSL då blir tillämplig vid fullbordat brott.

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige är kritisk till förslaget om straffskärpning och anser att det saknas stöd för att det verkar avskräckande.

Skälen för regeringens förslag

Straffskalan för brottet vilseledande till äktenskapsresa (fortsättningsvis benämnt äktenskapsresebrott, se avsnitt 5.2.1) är i dag fängelse i högst två år. En höjning av straffskalan för brottet var föremål för överväganden i samband med att det särskilda barnäktenskapsbrottet infördes 2021. Regeringen ansåg då att den befintliga straffskalan var väl avvägd och konstaterade att bestämmelsen kan sägas kriminalisera handlingar av förberedande karaktär och att straffet därför är utformat mot bakgrund av de straff som kan dömas ut för förberedelse till brott (se prop. 2019/20:131 s. 54).

Det finns anledning att se allvarigare på den typen av brott som nu är aktuellt än vad som har gjorts tidigare. Äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott innebär allvarliga kränkningar av brottsoffrens integritet och kan leda till mycket allvarliga konsekvenser för den enskilde. I

avsnitt 5.3.1 föreslår regeringen mot den bakgrunden att straffskalorna för brotten äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott ska skärpas för att tydligare motsvara brottslighetens allvar. Som flertalet remissinstanser framhåller kan konsekvenserna för brottsoffret bli stora redan genom resan till det andra landet. Ofta hamnar brottsoffret i en utsatt situation i det landet och kan möta stora svårigheter att ta sig hem igen eller att få kontakt med svenska myndigheter. Regeringen gör därför bedömningen att även straffskalan för äktenskapsresebrott bör skärpas.

Enligt *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige* saknas det stöd för att en skärpning av straffskalan kan verka avskräckande eller leda till att högre straff döms ut, samtidigt som det finns en risk för att kvinnor och flickor kommer att utnyttjas i än högre omfattning om straffen skärps. Regeringen gör dock bedömningen att höjda straffskalor kan bidra till att stärka det straffrättsliga skyddet för de personer som riskerar att utsättas för äktenskapsresebrott. En höjning av straffskalan skapar utrymme för en mer nyanserad straffmätning. En straffskärpning markerar också samhällets skärpta syn på brotten, som bl.a. *Sveriges advokatsamfund* påpekar.

Som påpekats i tidigare sammanhang kan äktenskapsresebrott sägas innefatta handlingar av förberedande karaktär till äktenskapstvång. Straffskalan måste även fortsättningsvis ligga rätt i förhållande till såväl fullbordat äktenskapstvång som förberedelse till det brottet. Regeringen föreslår i avsnitt 5.3.1 att maximistraftet för äktenskapstvång höjs till sex års fängelse. Höjningen innebär att straffet för förberedelse till äktenskapstvång får bestämmas till mer än två års fängelse (se 23 kap. 2 § brottsbalken). En höjning av straffmaximum för äktenskapsresebrott till fängelse i högst fyra år framstår därmed som väl avvägd, även i relation till övriga brott mot frihet och frid och med hänsyn tagen till de förslag som lämnas i lagrådsremissen Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor.

Jämställdhetsmyndigheten anser att minimistraftet bör bestämmas till fängelse i minst sex månader och påpekar att svenska myndigheter har mycket begränsade möjligheter att agera i andra länder om personer har förts utomlands. En viktig funktion är därför enligt Jämställdhetsmyndigheten att brottsbekämpande myndigheter kan få uppgifter om förestående äktenskapsresebrott och på så sätt hindra att en person förs ut ur landet i syfte att utsättas för äktenskapstvång. Som konstateras i avsnitt 5.3.1 kan uppgifter som finns hos en myndighet vara avgörande för att en annan myndighet ska kunna fullgöra sitt uppdrag. Regeringen arbetar därför aktivt med att ge myndigheterna utökade möjligheter att utbyta information och har genomfört reformer på det området. Med hänsyn till den bredd av gärningar som kan innefattas i äktenskapsresebrottet är det dock inte är lämpligt att bestämma ett minimistraft över det allmänna fängelseminimum.

5.3.3 Straffskalan för äktenskapsresebrott mot barn ska överensstämma med den för äktenskapsresebrott

Regeringens förslag

Straffskalan för äktenskapsresebrott mot barn ska vara fängelse i högst fyra år.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. Bland dem finns *Brotsförebyggande rådet*, *Brottsofferjouren*, *Brottsoffermyndigheten*, *ECPAT*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Myndigheten till stöd för trossamfund*, *Origo*, *Polismyndigheten*, *Riksföreningen för skolsköterskor*, *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime*, *Sveriges interreligiösa råd*, *Svenska kyrkan*, *Terrafem – nätverk för kvinnors rätt mot mäns våld*, *Unizon* och *Åklagarmyndigheten*.

Barnombudsmannen avstyrker utredningens förslag och anser att brott som begås mot barn bör ha en strängare straffskala än brott som begås mot vuxna. *Varken hora eller kuvad* framför liknande synpunkter.

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslaget om att maximistraffet ska vara fängelse i fyra år men anser att det bör införas ett minimistraff om sex månaders fängelse.

Skälen för regeringens förslag

Brottets straffskala ska återspegla det allvar med vilket samhället ser på utlandsresor där barn riskerar att utsättas för barnäktenskapsbrott. Straffskalan bör också återspegla att det ofta handlar om gärningspersoner som är närstående till barnet och som barnet ska kunna känna tillit till. Straffskalan måste samtidigt vara så vid att den ger möjlighet till en nyanserad straffmätning inom vilken de olika typer av gärningar som kan falla in under bestämmelsens tillämpningsområde kan beaktas.

Regeringen anser, till skillnad från *Barnombudsmannen* och *Varken hora eller kuvad*, att straffskalan för äktenskapsresebrott mot barn bör vara densamma som för äktenskapsresebrott. Barn och unga är särskilt utsatta i frågor som rör äktenskap mot den egna viljan. Det kan vara förenat med stora svårigheter att ta sig hem igen när resan till den andra staten väl har genomförts. Myndighetsåldern är dock inte avgörande för att unga vuxna, framför allt i en hederskontext, ska kunna hävda sin vilja och sina rättigheter gentemot familjen. Den som har fyllt 18 år kan vara lika utsatt och drabbas lika illa som den som är yngre. Det särskilda äktenskapsresebrottet mot barn har också ett vidare tillämpningsområde och träffar därmed fler fall än de som kan bestraffas med stöd av bestämmelsen om äktenskapsresebrott. Regeringen anser därför att det inte bör införas ett minimistraff över det allmänna fängelseminimum med hänsyn till den

bredd av gärningar som kan innefattas i straffbestämmelsen. Brottets straffskala bör inte heller utformas utifrån de eventuella sekretessbrytande bestämmelser som kan bli tillämpliga.

5.3.4 Straffskalan för hedersförtryck

Regeringens bedömning

Straffskalan för hedersförtryck bör inte ändras.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens. Utredningen lämnar dock ett alternativt förslag om att straffskalan ska skärpas på så sätt att maximistraflet höjs till fängelse i tio år.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna instämmer i eller har ingen invändning mot bedömningen. Bland dem finns *Brottsoffermyndigheten*, *Brottsförebyggande rådet*, *ECPAT*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Myndigheten för stöd till trossamfund*, *Polismyndigheten*, *Sveriges kristna råd* och *Åklagarmyndigheten*.

Brottsförebyggande rådet framhåller att en höjning av straffskalan skulle kunna motverka syftet med bestämmelsen vilket är att ett antal mindre allvarliga gärningar tillsammans bedöms utgöra ett allvarligare brott. ECPAT bedömer att en höjning av straffskalan kan få oönskade effekter när det gäller allvarligare sexualbrott mot barn.

Barnombudsmannen anser att straffskalan bör höjas och pekar på den särskilda straffskärpningsgrund kopplat till heder som ska användas vid annan brottslighet för att särskilt markera att brott med hedersmotiv har ett högre straffvärde än likartad brottslighet som inte har ett sådant motiv.

Skälen för regeringens bedömning

För hedersförtryck döms den som mot en person begår eller på annat sätt medverkar till brottsliga gärningar enligt 3 eller 4 kap., 5 kap. 1 eller 2 §, 6 eller 12 kap. brottsbalken eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud, eller gärningar som utgör straffbart försök eller straffbar förberedelse eller stämpling till sådana brott, om ett motiv har varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grups heder, var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Straffskalan för brottet är fängelse i lägst ett och högst sex år (4 kap. 4 e § brottsbalken). Brottet är utformat med fridskränkingsbrotten som förebild. Brottskonstruktionen är densamma i fråga om de brottsliga gärningarna som kan ingå i brottet och om rekvisiten som avser upprepad integritetskränkning och att gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Det finns skäl att se mycket allvarligt på den typ av brottslighet som det nu är fråga om. Som bl.a. *Barnombudsmannen* lyfter är de brottsoffer som

utsätts för hedersrelaterad brottslighet en synnerligen utsatt grupp som drabbas särskilt svårt. Brottslighetens kollektiva karaktär kan innebära att offren berövas såväl möjligheten att bo kvar med och ha kontakt med sin familj som möjligheten att stanna kvar i sin skola och hålla kontakt med sina vänner. Personer som utsätts för hedersrelaterad brottslighet har ofta en stark koppling till sin familj och kan därmed känna sig uteslutna och ensamma om de väljer att anmäla och berätta om sina upplevelser. De riskerar allvarliga repressalier om de anmäler brott och drar sig därför ofta från att göra det. Offer för hedersrelaterad brottslighet utsätts dessutom ofta för stor press från familj och släkt att ta tillbaka sina uppgifter, särskilt om familjemedlemmar eller släktingar har frihetsberövats (se prop. 2019/20:131 s. 32). Hedersförtryck begås alltså ofta under omständigheter som är försvårande. Det finns dock, som flera remissinstanser lyfter, ett antal skäl som talar mot att straffskalan ska höjas.

Syftet med brottet hedersförtryck, liksom fridskränkningssbrotten, är att åstadkomma en höjd straffnivå för brottslighet som innefattar upprepade kränkningar av målsägandens integritet också i situationer då vart och ett av brotten är förhållandevis lindrigt. Konstruktionen av brottet innebär en slags konkurrensreglering där domstolen, i stället för att döma för var och en av gärningarna, ska döma för brottet hedersförtryck. Om ett av brotten har en strängare straffskala än brottet hedersförtryck, ska domstolen döma särskilt över det allvarligare brottet. När brottet hedersförtryck infördes gjordes bedömningen att det var lämpligt att straffskalorna för hedersförtrycksbrottet och fridskränkningssbrotten överensstämmer med varandra (se prop. 2021/22:138 s. 26–27).

Frågan om att höja maximistraffen för fridskränkningssbrotten har nyligen varit föremål för regeringens överväganden i propositionen Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer (prop. 2024/25:123). Regeringen gjorde då bedömningen att maximistraffen för fridskränkningssbrotten inte bör höjas. Regeringen ansåg för det första att en höjning av straffskalan skulle innebära ett avsteg från syftet med straffbestämmelserna, dvs. att åstadkomma en höjd straffnivå för brottslighet som innefattar upprepade kränkningar av målsägandens integritet också i situationer då vart och ett av brotten är förhållandevis lindrigt. Vid konkurrens mellan ett fridskränkningssbrott och ett brott med en strängare straffskala ska domstolen döma särskilt för det allvarligare brottet. En höjning av maximistraffet skulle därför få till följd att vissa grova brott som domstolarna enligt nuvarande reglering dömer särskilt för, skulle ingå som en del i fridskränkningssbrottet. Regeringen bedömde för det andra att det vid en höjning fanns en risk för oönskade effekter vid straffmätningen. Regeringen ansåg att det var tveksamt om en ordning som innebär att även grövre brott omfattas av fridskränkningssbrotten skulle leda till att det samlade straffvärdet bedöms som högre än om domstolen dömer särskilt för dessa brott. Om en domstol t.ex. dömer för dels en våldtäkt, dels en grov kvinnofridskränkning, kommer respektive brott typiskt sett att få det genomsnittliga straffvärdet som följer av den s.k. aspirationsprincipen. Om våldtäkten i stället ska anses ingå i den grova kvinnofridskränkningen, finns en större oklarhet i hur straffvärdet ska bedömas. Det gick enligt regeringen inte att bortse från risken att det samlade straffvärdet i sådana fall kunde komma att bedömas som lägre än om domstolen hade dömt särskilt för våldtäkten. För det tredje bedömde regeringen att en

höjning av maximistrafvet för fridskränkingsbrotten kunde medföra oönskade konsekvenser för domens rättskraft. Inte sällan omfattar ett åtal för ett fridskränkingsbrott ett ospecificerat antal gärningar under en viss tidsperiod. I sådana fall torde ett åtal för ett brott som hade kunnat ingå i det tidigare åtalet inte vara möjligt på grund av domens negativa rättskraft. Däremot finns det inte något hinder mot att återkomma med ett åtal för ett brott som domstolen hade dömt särskilt för, om brottet hade tagits upp i samband med åtalet för fridskränkingsbrottet. Regeringen lyfte slutligen att allvarliga brott i vissa fall inte skulle framgå av belastningsregistret eftersom det där inte anges vilka enskilda brott som ingår i en dom om ett fridskränkingsbrott. (Se prop. 2024/25:123 s. 100–101).

Regeringen anser att de överväganden som fördes fram i fråga om fridskränkingsbrotten gör sig gällande även i fråga om straffskalan för brottet hedersförtryck, som är konstruerat med fridskränkingsbrotten som förebild. En höjd straffskala för hedersförtryck skulle alltså innebära att fler allvarliga gärningar inordnas under det aktuella brottet, med risk för samma följder som redogörs för beträffande fridskränkingsbrotten ovan. Det är något som bör undvikas, vilket är en uppfattning som flera remissinstanser, bl.a. *Brottsförebyggande rådet*, *ECPAT* och *Åklagarmyndigheten*, delar. Det finns alltså starka skäl som talar för att straffskalan även fortsättningsvis bör överensstämma med den för fridskränkingsbrotten.

Den omständigheten att brottets motiv har varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder utgör ett av rekvisiten för att döma till ansvar för hedersförtryck. Att hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt och konkret problem för många personer är också en anledning till att hedersmotiv finns med som en särskild straffskärpningsgrund i 29 kap. 2 § brottbalken. Definitionen av begreppet heder är densamma där som i brottet hedersförtryck. Det innebär, som *Barnombudsmannen* påpekar, att om någon döms för hedersförtryck så ska inte den särskilda straffskärpningsgrunden också tillämpas. Den försvarande omständigheten har då redan beaktats genom att personen döms för brottet (se prop. 2021/22:138 s. 27). Regeringen bedömer dock att den befintliga straffskalan ger tillräckligt utrymme för en nyanserad bedömning av de gärningar som kan aktualiseras inom ramen för bestämmelsens tillämpningsområde, särskilt med beaktande av att domstolen ska döma särskilt för det fall gärningspersonen samtidigt begått ett allvarligare brott mot målsäganden. Regeringen anser sammanfattningsvis att straffskalan inte bör höjas.

6 Hemliga tvångsmedel i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

6.1 Allmänna utgångspunkter vid användningen av hemliga tvångsmedel

De straffprocessuella tvångsmedlen syftar bl.a. till att brottsbekämpande myndigheter ska ha adekvata verktyg för att utreda brott och säkerställa lagföring. Bland de straffprocessuella tvångsmedlen intar de hemliga tvångsmedlen en särställning eftersom den som är föremål för tvångsmedlet inte är medveten om att det används mot honom eller henne. Med hemliga tvångsmedel avses de tvångsmedel som kategoriseras som hemliga i 27 kap. rättegångsbalken, dvs. hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och postkontroll. Till de hemliga tvångsmedlen räknas också hemlig dataavläsning som regleras i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär att meddelanden, som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller en annan adress, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet (27 kap. 18 § rättegångsbalken). Det handlar alltså om att de brottsbekämpande myndigheterna i hemlighet avlyssnar telefonsamtal eller tar del av innehållet i t.ex. sms eller mejl.

Med hemlig övervakning av elektronisk kommunikation avses att uppgifter i hemlighet hämtas in om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller en annan adress, vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område eller i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (27 kap. 19 § rättegångsbalken). Det handlar alltså om att de brottsbekämpande myndigheterna i hemlighet tar del av t.ex. uppgifter om vem som har kontaktat vem och vid vilken tidpunkt som kontakterna har skett eller uppgifter om vilka telefoner som kopplat upp mot en viss basstation, dvs. den fasta enhet som en mobil radiosändare ansluter till.

Hemlig kameraövervakning innebär att de brottsbekämpande myndigheterna med t.ex. fjärrstyrda tv-kameror utför optisk personövervakning utan att upplysning om övervakningen lämnas (27 kap. 20 a § första stycket rättegångsbalken). Det är inte tillåtet att ta upp ljud vid hemlig kameraövervakning.

Hemlig dataavläsning är en metod för de brottsbekämpande myndigheterna att med någon form av tekniskt hjälpmedel i hemlighet bereda sig tillgång till en dator eller annan teknisk utrustning som kan användas för kommunikation och därmed få besked om hur utrustningen används eller har använts och vilken information som finns i den. Uppgiftstyperna motsvarar i huvudsak, men inte uteslutande, den information som kan inhämtas med övriga hemliga tvångsmedel.

Sedan den 1 juli 2024 är det även möjligt att, bl.a. med stöd av lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande

påföljder, använda vissa hemliga tvångsmedel för att lokalisera personer som håller sig undan eller har avvikit från ett beslut om anhållande eller häktning eller från verkställighet av ett straff. Sedan den 1 oktober 2025 får hemliga och preventiva tvångsmedel användas även mot barn under 15 år för att utreda vissa allvarligare brott där den misstänkte är under 15 år.

För all användning av tvångsmedel gäller tre allmänna principer: ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Enligt ändamålsprincipen får ett tvångsmedel användas endast för det ändamål som framgår av lagstiftningen. Behovsprincipen innebär att en myndighet får använda ett tvångsmedel bara när det finns ett påtagligt behov av det och en mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig. Proportionalitetsprincipen innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

För att hemliga tvångsmedel ska få användas ställs det upp vissa kvalifikationskrav som tar sikte på behovet av åtgärden i det enskilda fallet. I de fall en förundersökning pågår krävs att åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Det innebär att det uppställs ett kvalitetskrav på de upplysningar som åtgärden kan ge. Brottskataloger avgränsar användningen av tvångsmedlen till vissa typer av brott.

6.2 Skyddet för den personliga integriteten

I 2 kap. regeringsformen finns föreskrifter om grundläggande fri- och rättigheter. Föreskrifterna innebär bl.a. att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (6 § första stycket). Var och en är också skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 § andra stycket). Dessa grundläggande rättigheter får begränsas bara genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning (20 och 21 §§).

Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former. Offentliga myndigheter får inte inskränka dessa rättigheter annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt bl.a. med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning och brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Konventionen gäller som svensk lag (lagen [1994:1219] om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna). Lag eller annan föreskrift

får inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europa-konventionen (2 kap. 19 § regeringsformen).

Artikel 8 i Europakonventionen ger inte bara upphov till negativa förpliktelser för det allmänna att avhålla sig från omotiverade inskränkningar i enskildas rättigheter, utan även positiva skyldigheter att se till att enskilda tillförsäkras skydd för sina rättigheter gentemot andra enskilda. Det innebär t.ex. att staten i vissa fall kan vara skyldig att införa straffrättslig reglering för att skydda enskilda mot intrång i deras rättigheter från andra enskilda. Det innebär även att staten i sådana fall behöver säkerställa att brott kan utredas effektivt.

En bestämmelse om rätt till respekt för bl.a. privatliv finns också i artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga). Varje begränsning i utövandet av de fri- och rättigheter som erkänns i EU:s rättighetsstadga måste vara föreskriven i lag och förenlig med innehållet i dessa fri- och rättigheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, göras endast om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors fri- och rättigheter (artikel 52.1). I den mån stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen, ska de ha samma innebörd och räckvidd som enligt konventionen, eller ett mer långtgående skydd (artikel 52.3). Rättighetsstadgan riktar sig till medlemsstaterna när de tillämpar unionsrätten (artikel 51.1). Det innebär att rättigheterna i stadgan måste iaktas vid tillämpningen av nationell lagstiftning som genomför EU-rätt och nationell lagstiftning som omfattas av unionens tillämpningsområde (EU-domstolens dom den 26 februari 2013 i målet Åkerberg Fransson, C-617/10, punkt 21).

Vidare innehåller barnkonventionen bestämmelser om barns rätt till privatliv. Av artikel 3 framgår att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Enligt artikel 3.2 är det även statens uppgift att tillförsäkra barn det skydd och den omvårdnad som behövs för deras välfärd samt, för det ändamålet, vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder. Av artikel 16 följer att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv. Av artikel 40, som anger hur barn som misstänks för brott ska behandlas, framgår bl.a. att det ska säkerställas att barn får sitt privatliv till fullo respekterat under alla stadier i förfarandet.

Sverige har även förbundit sig att följa flera andra internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, bl.a. Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

6.3 En avvägning mellan behov och integritetsintrång

Regleringen om hemliga tvångsmedel har utformats efter en avvägning mellan å ena sidan samhällets behov av en effektiv brottsbekämpning till skydd för medborgarna och å andra sidan grundläggande fri- och rättigheter såsom den enskildes rätt till integritet och rättssäkerhet i förhållande till staten. Vid överväganden om att utöka de brottsbekämpande myndig-

heternas möjligheter att använda hemliga tvångsmedel krävs noggranna avvägningar mellan å ena sidan behovet av åtgärden samt åtgärdens förväntade effektivitet och nytta och å andra sidan vilka integritetsintrång som åtgärden kan förväntas medföra. En utökad möjlighet att använda hemliga tvångsmedel måste motsvaras av ett faktiskt behov, vilket ska vägas mot vikten av att värna rättssäkerhet och personlig integritet (se t.ex. SOU 2007:22 del 1 s. 176–177).

6.4 Hemliga tvångsmedel ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

Regeringens förslag

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter ska få användas vid förundersökning om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, både om någon är skäligen misstänkt för brott och i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott.

För att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter, kameraövervakningsuppgifter och andra uppgifter som är åtkomliga i ett avläsningsbart informationssystem ska få användas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott ska det krävas att det kan antas att brottets straffvärde överstiger ett års fängelse.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag omfattar inte att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter, kameraövervakningsuppgifter och andra uppgifter som är åtkomliga i ett avläsningsbart informationssystem ska få användas i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. Bland dem finns *Barnombudsmannen*, *ECPAT*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)*, *Länsstyrelsen Östergötland (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck)*, *Origo*, *Svenska kyrkan*, *Sveriges advokatsamfund* och *Riksföreningen för skolsköterskor*.

Polismyndigheten, *Åklagarmyndigheten* och *Varken hora eller kuvad*, som samtliga tillstyrker utredningens förslag att utöka användningsområdet för hemliga tvångsmedel, anser att även hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning ska få användas i

syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott. Varken hora eller kuvad anser vidare att hemliga tvångsmedel behöver kunna användas även för annan hedersrelaterad brottslighet, såsom könsstympning.

Integritetsskyddsmyndigheten konstaterar att förslagen innebär en viss utvidgning av tillämpningsområdet för hemliga tvångsmedel och framhåller vikten av att det fortsatta lagstiftningsarbetet koordineras med anledning av att det tillsatts en utredning att se över de hemliga och preventiva tvångsmedlen. *Justitiekanslern* framför liknande synpunkter och anser att det vore lämpligt att avvakta resultatet av den översyn som pågår innan utredningens förslag genomförs.

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige är kritisk till förslagen och menar att utredningen inte har tagit hänsyn till potentiella risker för brottsoffren vid bedömningen av om hemliga tvångsmedel bör införas.

Svenska kyrkan, *Sveriges interreligiösa råd* och *Sveriges kristna råd* betonar vikten av att samtal inom själavård även fortsättningsvis skyddas från avlyssning.

Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid), som avstyrker förslaget, lyfter risken för att hemliga tvångsmedel kan komma att användas mot vissa grupper av människor, framför allt minoriteter, och att risken för integritetsintrång är hög.

Skälen för regeringens förslag

Det bör övervägas om hemliga tvångsmedel ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

Äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är allvarliga brott som kan leda till allvarliga konsekvenser för den som blir utsatt. Det är samtidigt fråga om svårutredda brott som är förknippade med stora bevissvårigheter. De särskilda bevissvårigheterna består framför allt i den tystnadskultur som förekommer bl.a. i miljöer med hedersrelaterat våld och förtryck. Hela eller delar av brotten begås också ofta utomlands och i slutna miljöer. Det förekommer att brotten är sanktionerade av en större krets av personer. Det är därmed förenat med svårigheter att få fram muntlig bevisning. Som flera remissinstanser, bl.a. *Barnombudsmannen*, påpekar leder också relativt få fall till en fällande dom.

Samtidigt kan det, enligt vad de brottsutredande myndigheterna framfört, finnas goda förutsättningar för att använda hemliga tvångsmedel vid utredningar av äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Sådana brott föregås ofta av planering och de involverar ofta flera gärningspersoner. Det är inte ovanligt att kommunikationen sker på distans och gärningspersonerna kan tänkas använda kommunikationsmedel och icke krypterade tjänster i större omfattning än gärningspersoner inom kriminella nätverk.

Hedersrelaterat våld och förtryck ett allvarligt samhällsproblem som måste bekämpas. En svårighet i arbetet med att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är att hedersrelaterade brott ofta är svårutredda. Det finns därför skäl att överväga om de brottsutredande myndigheterna bör få tillgång till effektivare verktyg i form av hemliga tvångsmedel för att utreda äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Det finns dock inte möjlighet att inom ramen för detta lagstiftningsärende överväga att utvidga

möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel till utredningar om könsstympning, såsom *Varken hora eller kuvad* förordar.

I sammanhanget finns det anledning att lyfta att regeringen har gett en utredare i uppdrag att göra en översyn av reglerna om hemliga och preventiva tvångsmedel i syfte att åstadkomma en mer effektiv och tydlig reglering och att förbättra möjligheterna att använda tvångsmedlen i brottsbekämpningens olika faser (dir. 2025:12). *Justitiekanslern* anser att det finns skäl att avvakta den översynen innan området för hemliga tvångsmedel utökas. *Integritetsskyddsmyndigheten* framför liknande synpunkter. Även regeringen anser att det är viktigt att det sker en samlad översyn av de hemliga tvångsmedlen. Det kan dock inte anses lämpligt att i avvaktan på att den genomförs ha ett moratorium för att låta användning av hemliga tvångsmedel omfatta ytterligare brott, om det finns ett konkret behov av det. Det är inte heller fråga om några systematiska eller mer omfattande ändringar av reglerna om tvångsmedel. Med hänsyn till intresset av att motverka hedersrelaterat våld och förtryck bör alltså en utvidgning av användningsområdet för hemliga tvångsmedel, såvitt nu är aktuellt, inte avvakta den större översynen.

Vilka hemliga tvångsmedel ska få användas vid utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott?

Regeringens förslag om att minimistraffet för barnäktenskapsbrott och äktenskapstvång ska höjas till sex månaders fängelse innebär att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan användas vid utredning av sådana brott (27 kap 19 a § andra stycket 1 rättegångsbalken). Detsamma gäller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation för att lokalisera personer i syfte att möjliggöra verkställighet av beslut om anhållande och häktning eller av frihetsberövande påföljd (19 c § första stycket rättegångsbalken och 3 § lagen [2024:326] om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder). För övriga hemliga tvångsmedel, med undantag för postkontroll, krävs att brotten har ett straffvärde som överstiger en viss gräns eller att brotten anges särskilt i brottskatalogerna för att tvångsmedlet ska få användas.

Vid överväganden om att utvidga tillämpningsområdet för de hemliga tvångsmedlen, t.ex. genom att lägga till brott till brottskatalogerna, måste det göras en närmare bedömning av å ena sidan behovet av tvångsmedlen och deras förväntade effektivitet och nytta i det syftet som tvångsmedlen ska användas, och å andra sidan vilka integritetsintrång som en sådan utvidgning kan medföra. Det är endast åtgärder som bedöms vara proportionerliga som kan tillåtas.

Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens redogörelser under utredningen visar dels att det finns ett tydligt behov av att använda hemliga tvångsmedel vid utredningar av äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, dels att hemliga tvångsmedel kan antas vara en effektiv åtgärd för att utreda sådana brott, enligt vad som närmare utvecklas nedan.

Äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är enligt regeringen brott som är särskilt angelägna att bekämpa. Det är även fråga om brott där det finns betydande utredningssvårigheter. En omständighet som försvårar utredningar av äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är att brottsligheten ofta begås av flera personer. Brottsligheten förutsätter därtill i regel

planering och förberedelser, vilket kräver att de involverade personerna kommunicerar med varandra. Sådan kommunikation kan ske via t.ex. telefon, mejl eller appar men även vid fysiska möten. Det kan handla om exempelvis planeringsmöten inför en vigsel och olika kontakter i samband med att ett äktenskap arrangeras. Till det kommer att det vid denna brottslighet ofta finns starka lojalitetsband mellan de inblandade som gör det svårt för de brottsbekämpande myndigheterna att genom t.ex. förhör med vittnen och målsäganden få fram information. Bl.a. av dessa skäl är det svårt att med konventionella utredningsmetoder utreda brotten och kartlägga t.ex. vem som har gjort vad i ett visst händelseförlopp.

Hemlig avlyssning och hemlig övervakning av elektronisk information kan ge information om t.ex. telefontrafik mellan misstänkta personer både inom Sverige och från Sverige till utlandet, samt trafik till och från målsägandens telefon. Sådana uppgifter kan vara användbara för att klargöra rollfördelningen mellan de inblandade och knyta personer till varandra. Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation kan även visa om målsäganden utsätts för påtryckningar. Uppgifter från hemlig avlyssning och övervakning av elektronisk kommunikation kan hämtas in i realtid vilket är särskilt värdefullt om brottet är på förberedelsestadiet. Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation kan även användas för att få information om exempelvis var en vigsel ska äga rum och andra närliggande frågor kring arrangerandet av ceremonin. Vidare kan det komma fram uppgifter om andra personer som kan vara intressanta att höra i ärendet, exempelvis uthyrare av lokal som använts för en vigsel, och information om platser där det kan finnas skäl att göra en husrannsakan som är nödvändig för att kunna genomföra en spaning. Hemlig kameraövervakning utgör ett viktigt komplement till andra tvångsmedel eftersom det genom kameraövervakningen kan gå att knyta en person till användning av viss kommunikationsutrustning.

Genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan lokaliseringsuppgifter hämtas in för att följa hur en misstänkt person rör sig eller har rört sig. Sådana uppgifter kan vara värdefulla för att knyta en person till en telefon eller ett telefonnummer som använts exempelvis vid planering inför att ett äktenskap ska ingås. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, och även hemlig kameraövervakning, kan dessutom användas för att bevisa att en person har befunnit sig på en viss plats, exempelvis på ett planeringsmöte inför en vigsel eller där en vigsel har ägt rum. En övervakningsfilm av bröllopsförberedelser skulle också kunna användas för att identifiera inblandade i ett planerat äktenskap och därigenom knyta fler personer till brottet. Sådan information kan antas vara av stor betydelse för att visa på inblandning i det aktuella brottet. Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation kan också ge information om andra telefoner eller andra telefonnummer som den misstänkte använder.

Behovet ovan gör sig gällande även i förhållande till hemlig dataavläsning. Exempelvis kan hemlig dataavläsning användas för att få del av uppgifter när de misstänkta kommunicerar via krypterade appar. Det är i dag vanligt att kommunikation sker via krypterade tjänster, särskilt när kontakt tas med någon i ett annat land. Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation riskerar också enligt Åklagarmyndigheten att bli mer eller mindre verkningslös om inte motsvarande möjlighet finns att använda

hemlig dataavläsning. Hemlig dataavläsning ger vidare mer exakta platsuppgifter än andra tvångsmedel. Även annan information som kan inhämtas via hemlig dataavläsning kan vara av betydelse för att exempelvis upptäcka eller kartlägga bokningar av resor, festlokaler och hyrbilar eller för att visa på att vissa typer av sökningar har gjorts. Sådana uppgifter kan komma att vara av relevans som bevisning och som underlag vid förhör, samt ge uppslag för andra utredningsåtgärder.

Viss information om t.ex. meddelanden som skickats till målsägandens telefon eller bokningsbekräftelser och annat som rör vigseln kan redan i dag inhämtas genom att elektronisk utrustning tas i beslag. Ett beslag är dock känt av den person som beslaget har gjorts hos, vilket innebär att förhörspersonen kan förbereda sig och anpassa sina svar inför ett förhör. *Åklagarmyndigheten* lyfter även att det förekommer att en målsägande som lever i en hederskontext inte alltid vågar spara meddelanden och annan bevisning i sin telefon på grund av risken för att familjemedlemmar kontrollerar den. Genomsökning på distans kan visserligen användas för att söka efter handlingar som finns lagrade i ett avläsningsbart informationssystem utanför den elektroniska kommunikationsutrustning som används för att utföra genomsökningen (28 kap. 10 a § rättegångsbalken). Det kan exempelvis vara fråga om uppgifter som finns lagrade i en molntjänst. Sådan genomsökning får dock endast utföras genom autentisering i det avläsningsbara informationssystem som åtgärden avser (28 kap. 10 b § tredje stycket rättegångsbalken). Det kan ske exempelvis genom att ett lösenord används, vilket dock vanligtvis är information som kommer från den person som berörs.

Det finns alltså ett påtagligt behov av att kunna använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter i utredningar om äktenskaps tvång och barnäktenskapsbrott. Sådana hemliga tvångsmedel kan vidare antas bidra med uppgifter som inte skulle kunna hämtas in genom konventionella utredningsmetoder såsom spaning, beslag och förhör, och kan på så sätt antas föra utredningarna framåt.

Utredningens förslag omfattar inte hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott. Enligt *Polismyndigheten* och *Åklagarmyndigheten* finns det ett behov av att kunna använda de aktuella tvångsmedlen även för det syftet. Regeringen instämmer i synpunkterna och bedömer att det finns ett tydligt behov, och nytta, av att kunna använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som inte avser rumsavlyssningsuppgifter även i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott.

Regeringen anser sammanfattningsvis att det finns ett klart och påtagligt behov av att använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, både mot den som är skäligen misstänkt för brott och i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott. Sådana hemliga tvångsmedel kan vidare antas vara effektiva för att utreda och lagföra sådana brott.

I sammanhanget finns det anledning att nämna det som bl.a. *Svenska kyrkan* och *Sveriges kristna råd* lyfter om vikten av att samtal inom själavård skyddas från avlyssning. Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikations-avlyssningsuppgifter får inte avse samtal som avser bikt eller enskild själavård om en präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning deltar i samtalet (27 kap. 22 § och 36 kap. 5 § rättegångsbalken samt 11 och 27 § lag (2020:62) om hemlig dataavläsning). Vidare är en plats som stadigvarande används eller är särskilt avsedd att användas av präster inom trossamfund eller av dem som har motsvarande ställning inom sådana samfund för bikt eller enskild själavård skyddade från bl.a. hemlig kameraövervakning (27 kap. 22 a § rättegångsbalken). Naturligtvis gäller dessa begränsningar för användningen av hemliga tvångsmedel även i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott.

Det är proportionerligt att utvidga tillämpningsområdet för hemliga tvångsmedel till att omfatta utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

Vid bedömningen av om ett nytt brott bör läggas till i brottskatalogerna för de hemliga tvångsmedlen måste de grundläggande fri- och rättigheter som framgår av regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga samt de krav som följer av barnkonventionen beaktas. Utvidgade brottskataloger medför begränsningar av rätten till skydd för förtrolig kommunikation, rätten till privatliv och rätten till skydd mot betydande intrång i den personliga integriteten. En sådan begränsning får göras endast under vissa förutsättningar, se avsnitt 6.2.

Den som utsätts för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott får sin frihet allvarligt inskränkt. Ofta är brottsoffret ett barn eller en ung vuxen. Inte sällan står brottsoffret i någon form av beroendeställning till den som begår brottet. Konsekvenserna för den enskilde kan vara livslånga. Det är alltså fråga om allvarliga brott med potentiellt allvarliga och långtgående konsekvenser för den som drabbas. Regeringen föreslår också av bl.a. den anledningen i avsnitt 5.3.1 att straffskalorna för brotten ska skärpas. Intresset av att kunna utreda och lagföra dessa brott, som är mycket svårutredda, väger därmed tungt. Genom att upptäcka och lagföra brotten på ett tidigt stadium kan dessutom fler skyddas mot att föras ut ur landet och få sina liv allvarligt begränsade.

Som *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige* lyfter är det viktigt att risken för brottsoffret vägs mot effekten vid användningen av hemliga tvångsmedel. Målsägandens säkerhet är av stor vikt vid bedömningen av hur utredningen av brottet ska drivas framåt. Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten har också under utredningen redogjort för särskilda säkerhetsaspekter när det kommer till utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. De har då särskilt påpekat att personerna som utsätts för brotten kan befinna sig i situationer där de inte kan skyddas av svenska myndigheter, exempelvis för att de hålls utomlands, och att det då kan vara för riskfyllt att exempelvis genomföra förhör. Hemliga tvångsmedel kan då vara ett möjligt sätt att bedriva utredningen

framåt. En viktig del i att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är att brotten kan utredas effektivt och att fler kan lagföras.

Genom att lägga till äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott i brottskatalogerna för de hemliga tvångsmedlen utökas tillämpningsområdet för tvångsmedlen. En användning av tvångsmedel för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för ett visst brott innebär också en ökad risk för att hemliga tvångsmedel används mot personer som visar sig inte vara delaktiga i brott. Därtill kommer risken för att tredje man, t.ex. familjemedlemmar, kan drabbas av tvångsmedelsanvändningen. Som *ECPAT* framhåller träffar en utvidgning av möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel även straffmyndiga barn i åldern 15–17 år. Det ska dock framhållas att det vid användning av hemliga tvångsmedel mot barn kan finnas skäl att vara återhållsam. Vid varje beslut om hemliga tvångsmedel som rör ett barn ska också barnets bästa beaktas. Det följer av artikel 3 i barnkonventionen. Inom ramen för den proportionalitetsbedömning som ska göras vid varje enskilt beslut om hemliga tvångsmedel bör dessutom t.ex. barnets ålder, mognad och utveckling beaktas (se prop. 2022/23:126 s. 196–197). Förslagen innebär sammantaget en ökad risk för intrång i den personliga integriteten.

När det gäller äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är det brottslighet av kvalificerat slag som är särskilt svårutredd. Det finns vidare stora likheter med de brott som finns upptagna i brottskatalogerna i dag. De nu aktuella brotten begås ofta mot barn och unga, som riskerar att utsättas för sexuella övergrepp samt psykiskt och fysiskt våld i äktenskapen. Det är brottslighet som är särskilt angelägen att bekämpa. Regleringen om hemliga tvångsmedel omges vidare av ett väl utbyggt system med rättssäkerhetsgarantier som syftar till att begränsa integritetsintrånget för enskilda och att möjliggöra en effektiv tillsyn. Det handlar bl.a. om bestämmelser om domstolsprövning, offentliga ombud, dokumentation samt bevarande och förstöring av material. Exempelvis ska upptagningar och uppteckningar från hemliga tvångsmedel granskas snarast möjligt och bevaras till dess de utredningar där de använts lagts ned eller avslutats eller målen har avgjorts slutligt (jfr 27 kap. 24 § rättegångsbalken).

Det starka intresset av att kunna utreda den aktuella typen av brottslighet väger mycket tungt. Sammantaget gör regeringen bedömningen att det är proportionerligt att utvidga användningsområdet för hemliga tvångsmedel till att omfatta utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. En sådan utvidgning bedöms vara förenlig med regeringsformen, EU:s rättighetsstadga, Europakonventionen och barnkonventionen. Tillämpningsområdet för hemliga tvångsmedel bör därför utvidgas på så sätt att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter ska få användas vid utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, både mot den som är skäligen misstänkt för brott och i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott. I likhet med vad som gäller för andra brott som anges särskilt i brottskatalogen i 27 kap. 18 b § rättegångsbalken bör det som utgångspunkt krävas att straffvärdet överstiger ett års fängelse för att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsavlyssningsuppgifter, kameraövervakningsuppgifter och andra uppgifter som är åtkom-

liga i ett avläsningsbart informationssystem ska få användas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. För hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter kommer det inte att uppställas något sådant krav (se 5 a § lagen om hemlig dataavläsning som hänvisar till 27 kap. 19 b § andra stycket rättegångsbalken). Brottskatalogerna omfattar inte bara fullbordade brott utan även försök, förberedelse och stämpling till brotten, om en sådan gärning är belagd med straff (27 kap. 18 a § andra stycket 19 och 18 b § andra stycket 17 rättegångsbalken). Det bör gälla även för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, som är kriminaliserade på försöks-, förberedelse och stämplingsstadiet.

I sammanhanget finns det också anledning att beröra det som bl.a. *Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)* lyfter om diskriminering av vissa grupper. Det är naturligtvis viktigt att reglerna tillämpas korrekt och att de inte används mot någon enbart på grund av personens etniska tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

7 Otillåtna utländska äktenskap

7.1 Erkännande av utländska äktenskap

Regler om erkännande av äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag finns i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap (1904 års lag). Utgångspunkten är att ett sådant utländskt äktenskap anses giltigt till formen om det är giltigt i den stat där det ingicks (1 kap. 7 § 1904 års lag). Utländska barnäktenskap, månggiften, tvångsäktenskap, äktenskap mellan nära släktingar och vissa fullmaktsäktenskap erkänns däremot inte (1 kap. 8 a § 1904 års lag). Sådana äktenskap är inte heller tillåtna att ingå i Sverige (2 kap. 1, 3 och 4 §§ samt 4 kap. 2 § äktenskapsbalken). Undantagsvis kan trots allt sådana utländska äktenskap erkännas här, om det finns synnerliga skäl och båda parterna är över 18 år (1 kap. 8 a § 1904 års lag).

Om ett utländskt äktenskap erkänns i Sverige innebär det att äktenskapet är giltigt i Sverige och att rättsverkningar som följer av ett äktenskap kan göras gällande här. Om äktenskapet inte erkänns betraktas parterna som ogifta, även om de fortfarande kan anses vara gifta i ett annat land (så kallat haltande äktenskap). Ett äktenskap som inte erkänns i Sverige har inte heller några rättsverkningar här.

Ett barnäktenskap föreligger om någon av parterna var under 18 år när äktenskapet ingicks. Förbudet mot att erkänna sådana äktenskap tar sikte på förhållandena vid äktenskapets ingående och gäller alltså även efter att parterna blivit vuxna. Skälet för det är att den som är under 18 år inte kan anses ha nått den mognad som krävs för att självständigt ta ställning till om ett äktenskap ska ingås.

Ett månggifte föreligger när en person är gift med flera andra. Det äktenskap som först ingicks kan erkännas i Sverige, men däremot erkänns inte det andra eller ytterligare efterföljande äktenskap. Förbudet mot att

erkänna månggiften tar sikte på förhållandena vid äktenskapets ingående. Ett äktenskap som ingåtts när en av makarna redan var gift med någon annan kan därför inte erkännas även om det tidigare äktenskapet har upplösts när frågan om erkännande provas.

Ett äktenskap erkänns inte heller om det görs sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång. Riktlinjen är att tvånget ska ha varit av sådan karaktär att det skulle ha utgjort en straffbar handling, men det kan inte uteslutas att det även finns andra situationer där tvånget framstår som så allvarligt att äktenskapet inte bör erkännas.

Utländska äktenskap mellan dem som är släkt med varandra i rätt upp- och nedstigande led eller är syskon erkänns inte heller. Regeringen har nyligen beslutat en lagrådsremiss med förslag om att även förbjuda erkännande av utländska äktenskap mellan kusiner och mellan vissa andra nära släktingar (lagrådsremissen Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar).

Ett fullmaktsäktenskap innebär att äktenskapet ingås utan att båda parterna är samtidigt närvarande. Fullmaktsäktenskap som ingåtts utomlands erkänns inte om minst en av parterna då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige (det så kallade anknytningskravet). Regeringen gör i avsnitt 8 bedömningen att det inte är motiverat att ta bort anknytningskravet.

Även andra utländska äktenskap kan nekas erkännande i ett enskilt fall om äktenskapet anses uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen, s.k. ordre public (se 7 kap. 4 § i 1904 års lag). I kravet på uppenbarhet ligger att förbehållet ska tillämpas restriktivt.

7.2 Tidigare reformer

Reglerna om erkännande av utländska äktenskap har succesivt skärpts. Före 2004 var utgångspunkten att ett äktenskap som ingåtts enligt utländsk lag erkändes i Sverige om det var giltigt i den stat där det ingicks. Den utgångspunkten byggde på den grundläggande principen i internationell privaträtt om att respektera andra staters rättsordningar. Att ett äktenskap som ingåtts i ett land erkänns i ett annat land underlättar för enskilda individer i gränsöverskridande situationer.

För att motverka möjligheten att kringgå de svenska äktenskapshindren genom att ingå äktenskap utomlands infördes 2004 regler om att inte erkänna utländska äktenskap som ingåtts i strid med äktenskapshindren. Erkännandeförbudet gällde under förutsättning att någon av parterna hade anknytning till Sverige vid äktenskapets ingående, antingen såsom svensk medborgare eller med hemvist här. Samtidigt infördes ett förbud mot att erkänna ett utländskt äktenskap om det var sannolikt att det hade ingåtts under tvång. När det gäller tvångsäktenskap ansågs det inte rimligt att begränsa förbudet till parter med anknytning till Sverige. Ett nekat erkännande ansågs i en del fall kunna leda till ett resultat som inte var rimligt. Därför infördes den så kallade ventilen, som innebar en möjlighet att göra undantag från erkännandeförbudet om det fanns särskilda skäl (prop. 2003/04:48 s. 24–33).

Möjligheten till undantag begränsades 2014 och det krävs sedan dess synnerliga skäl för att ett äktenskap som träffas av förbudet ändå ska erkännas. Samtidigt infördes också ett förbud mot att erkänna ett utländskt fullmaktsäktenskap, om minst en av parterna hade anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Ventilen skulle gälla även för sådana äktenskap (prop. 2013/14:208 s. 25–37).

År 2019 skärptes erkännandeförbudet avseende barnäktenskap genom att anknytningskravet togs bort. Sedan dess gäller alltså förbudet oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Samtidigt begränsades ventilen ytterligare till att gälla endast om båda parterna var över 18 år. Erkännandeförbudet gäller således utan undantag för dem som fortfarande är barn när frågan provas (prop. 2017/18:288 s. 11–29).

År 2021 togs anknytningskravet bort även för månggiften och släktskapsfall. För fullmaktsäktenskap gjordes däremot bedömningen att det skulle vara omotiverat och en alltför ingripande åtgärd att ta bort anknytningskravet (prop. 2020/21:149 s. 13–19, 25–26 och 28–30).

7.3 Otillåtna utländska äktenskap ska aldrig erkännas

Regeringens förslag

Förbudet mot att erkänna utländska månggiften, barnäktenskap, tvångsäktenskap, äktenskap mellan nära släktingar och fullmaktsäktenskap ska gälla utan undantag. Trots det ska äktenskapet i ett enskilt fall ha rättsverkan, om det finns synnerliga skäl för det och båda parterna är över 18 år.

Hänvisningen i äktenskapsbalken till erkännandebestämmelserna i 1904 års lag ska tas bort.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår en annan lagteknisk utformning. Utredningen lämnar inte något förslag om att hänvisningen i äktenskapsbalken till 1904 års lag ska tas bort.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. Bland dem finns *Migrationsverket*, *Barnombudsmannen*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Länsstyrelsen Östergötland* (*Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck*), *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Brottsoffermyndigheten*, *Sveriges advokatsamfund*, *Stockholms universitet*, *Göteborgs universitet* och *ECPAT*.

Justitiekanslern instämmer i utredningens slutsatser i fråga om hur förslaget förhåller sig till grundläggande fri- och rättigheter enligt Sveriges unions- och folkrättsliga åtaganden.

Skatteverket lämnar synpunkter på förslaget om att ett äktenskap som inte erkänns ska kunna tillerkännas rättsverkningar och menar att rätten till bodelning, underhåll och arv inte avser rättsverkningar av ett äktenskap, utan rättsverkningar av äktenskapets upplösning.

Försäkringskassan och Stockholms universitet menar att kravet för att tillerkänna ett äktenskap rättsverkningar bör vara lägre än vad som krävs för att erkänna ett äktenskap, medan Migrationsverket förordar att synnerliga skäl ges samma betydelse som enligt gällande rätt.

Stockholms universitet anser att en likabehandling mellan utländska äktenskap i strid med svenska äktenskapshinder och inhemska sådana äktenskap bör övervägas, och menar att förenligheten med Europakonventionen och unionsrätten skulle öka om så var fallet.

Jämställdhetsmyndigheten och *Terrafem – nätverk för kvinnors rätt mot mäns våld* lyfter behovet av att skydda kvinnors rättigheter och efterfrågar ett förtydligande när det gäller innebörden av möjligheten att tillerkänna ett äktenskap rättsverkningar. Jämställdhetsmyndigheten anser dessutom att resonemangen om de sociala och kulturella konsekvenserna som ett nekat erkännande kan få för framför allt kvinnor bör utvecklas.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av en ny reglering

En central del i arbetet med att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är att motverka förekomsten av äktenskap som strider mot individens fria vilja. Det handlar om äktenskap som är förknippade med förtryck mot kvinnor och flickor, såsom bl.a. tvångsäktenskap, barnäktenskap och månggiften (se avsnitt 4.3 ovan). Månggifte utgör ett hinder mot jämställdhet mellan kvinnor och män. När det gäller barnäktenskap upphör de negativa konsekvenser inte bara för att parterna blir vuxna. Äktenskapen är ofta förknippade med våld mot kvinnor och flickor och de riskerar att få förödande inverkan på deras möjligheter att förverkliga och åtnjuta sina rättigheter generellt. Krav eller förväntningar från familj eller omgivning på att upprätthålla sociala eller kulturella traditioner kan vara svåra att frigöra sig från. I det sammanhanget finns det anledning att nämna att regeringen nyligen har beslutat lagrådsremissen Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar, vars förslag syftar till att motverka hedersrelaterat förtryck och andra påtryckningar i samband med äktenskap och i förlängningen motverka hedersstrukturer.

Sedan 2004 har Sverige en ordning med erkännandeförbud för att hantera vissa utländska äktenskap som inte skulle vara tillåtna att ingå i Sverige. Reglerna har successivt ändrats så att allt fler utländska äktenskap ska vägras erkännande jämfört med vad som tidigare varit fallet. Skyddet av de intressen som de svenska äktenskapshindren tillgodoser har därmed blivit starkare. De vidtagna åtgärderna ligger i linje med Sveriges åtaganden under bl.a. CEDAW och Agenda 2030 (för en mer detaljerad genomgång, se exempelvis prop. 2020/21:149 s. 11 och prop. 2017/18:288 s. 9–10). När det gäller skydd mot otillåtna utländska äktenskapsformer ligger Sverige i framkant.

Alltsedan förbudet infördes har det funnits en möjlighet att i undantagsfall ändå erkänna ett sådant äktenskap. Undantaget, den så kallade ventilen, motiveras av att det undantagsvis kan uppstå situationer där det anses

orimligt att upprätthålla ett ovillkorligt erkännandeförbud. Även om undantaget i dag är ytterst begränsat och inte syftar till att godkänna äktenskapet i sig kan det uppfattas som att de utländska äktenskapet det är fråga om i vissa fall trots allt skulle anses vara acceptabla i Sverige. I debatten framskymtar även att undantaget upplevs som mer tillåtande än vad som varit avsett. Det kan leda till att erkännandeförbudet urholkas. Dagens ordning innebär dessutom att någon som lever i ett t.ex. barnäktenskap, tvångsäktenskap eller månggifte, för att få rätt till arv eller bodelning, måste begära att äktenskapet ska erkännas, och därigenom tvingas bekräfta det förtryck som äktenskapet står för. Det kan ifrågasättas om det är rimligt.

Det finns skäl att utmönstra ventilen

Enligt regeringens uppfattning bör skyddet mot de otillåtna äktenskapen vara konsekvent, heltäckande och tydligt markera ett avståndstagande från de utländska otillåtna äktenskapen. Som regeringen redogör för ovan finns det skäl att ifrågasätta det nuvarande undantaget från erkännandeförbudet. Det bör därför övervägas om det ska utmönstras.

Utredningens förslag att förbudet ska gälla utan undantag får starkt stöd av remissinstanserna. Ett flertal av dem, bl.a. *Barnombudsmannen* och *Migrationsverket*, tillstyrker uttryckligen förslaget. Som *Diskrimineringsombudsmannen* konstaterar skulle ett sådant förbud innebära att Sverige i högre utsträckning skulle leva upp till CEDAW.

Svenska kyrkan, *Sveriges interreligiösa råd* och *Sveriges kristna råd* motsätter sig inte utredningens förslag i stort, men anser att det inte bör genomföras när det gäller kusinäktenskap, bl.a. eftersom ett sådant äktenskap inte är jämförligt med ett tvångsäktenskap. I den delen kan det konstateras att det förbud mot kusinäktenskap som regeringen gått fram med syftar till att motverka hedersrelaterat förtryck och andra påtryckningar vid ingående av äktenskap, samt att motverka hedersstrukturer (se lagrådsremissen Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar). Som konstateras i lagrådsremissen finns dessa problem inte bara vid äktenskap som ingås i Sverige. Ett erkännandeförbud mot utländska kusinäktenskap bedöms i den lagrådsremissen vara nödvändigt för att uppnå syftet att motverka tvång och ofrihet som kan kopplas till kusinäktenskap samtidigt som frånvaron av ett erkännandeförbud skulle riskera att äventyra det föreslagna äktenskapshindrets effektivitet. Dessa överväganden gör sig gällande även i frågan om förbudet bör gälla utan undantag. Även för utländska äktenskap mellan kusiner finns det alltså skäl för ett erkännandeförbud utan undantag. Systematiska skäl talar dessutom för att hantera alla otillåtna äktenskap i samma ordning. Överväganden om undantaget bör utmönstras bör därför göras även avseende sådana äktenskap.

Stockholms universitet anser att det bör övervägas en likabehandling mellan utländska och inhemska äktenskap som ingåtts i strid med svenska äktenskapshinder. Regeringen har flera gånger tidigare uttalat att det finns principiella skäl att se annorlunda på ett äktenskap som har ingåtts inför en svensk myndighet i strid med de svenska lagreglerna å ena sidan och ett äktenskap som har ingåtts i ett annat land i enlighet med där gällande bestämmelser å andra. När det gäller utländska äktenskap handlar det inte

om att hantera ett rättsstridigt äktenskap utan om att på ett rimligt sätt hantera konsekvenserna av ett i utlandet giltigt äktenskap (se prop. 2003/04:48 s. 34 och prop. 2020/21:149 s. 14–15). Det är en ordning som har gällt under lång tid och det finns inte anledning att nu göra någon annan bedömning.

Sveriges internationella åtaganden hindrar inte ett absolut förbud

En förutsättning för att utmönstra undantaget är att det inte kommer i konflikt med mänskliga fri- och rättigheter enligt Europakonventionen och Sveriges övriga internationella förpliktelser rörande mänskliga rättigheter samt de grundläggande friheter som följer med EU-fördraget, och då särskilt rätten för unionsmedborgare och deras familjemedlemmar att fritt röra sig och uppehålla sig inom unionen.

Att inte erkänna ett utländskt äktenskap kan under vissa omständigheter innebära en begränsning av rätten till familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen (se Dadouch mot Malta, nr. 38816/07, 20 juli 2010). De rättigheter som följer av artikeln innebär dock inte någon generell skyldighet för en konventionsstat att erkänna utländska äktenskap som står i strid med statens egen lagstiftning. Europadomstolen har till exempel uttalat att artikel 8 inte kan tolkas så att den ålägger någon stat som är part i konventionen en skyldighet att erkänna ett äktenskap som ingåtts av en 14-åring (se Z.H och R.H mot Schweiz, nr. 60119/12, den 8 december 2015). Enligt konventionen kan en begränsning av rätten till familjeliv var tillåten om den, med stöd av lag, i ett demokratiskt samhälle är nödvändig med hänsyn till vissa i artikeln nämnda allmänna och enskilda intressen. De intressen som nämns är statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggandet av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

När det gäller erkännandeförbudets förenlighet med unionsrätten kan det konstateras att frågor om äktenskap omfattas av medlemsstaternas befogenhet. Det är alltså upp till varje medlemsstat att ta ställning till i vilken utsträckning andra staters äktenskap ska erkännas. När medlemsstaterna utövar denna befogenhet är de dock skyldiga att iaktta unionsrätten och i synnerhet bestämmelserna om unionsmedborgares rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. I detta syfte ska medlemsstaterna också som utgångspunkt erkänna den rättsliga status som fastställts för personer som är bosatta i en annan medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lagstiftning (se till exempel EU-domstolens dom Wojewoda Mazowiecki, C-713/23, EU:C 2025:917, punkt 48 och dom Coman m.fl., C-673/16, EU:C 2018:385 punkterna 37–41). Om ett äktenskap inte erkänns i en annan medlemsstat kan det medföra att det uppstår hinder för utövandet av den fria rörligheten, särskilt om det ger upphov till allvarliga olägenheter för makarna i administrativt, yrkesmässigt eller privat hänseende (se till exempel Wojewoda Mazowiecki, C-713/23, EU:C:2025:917, punkt 51).

Rätten till fri rörlighet inom EU är dock inte absolut. En begränsning av rätten till fri rörlighet kan enligt EU-domstolens praxis vara motiverad om den grundar sig på objektiva hänsyn till allmänintresse, är oberoende av de berörda personernas nationalitet och står i proportion till det legitima

syfte som eftersträvas med de nationella reglerna (se Wojewoda Mazowiecki, C-713/23, punkt 55). Det följer av domstolens praxis att en åtgärd är proportionerlig om den är ägnad att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål (Coman m.fl., C-673/16, EU:C:2018:385, punkt 41).

Redan i dag är förbudet mot att erkänna utländska barnäktenskap, månggiften, tvångsäktenskap, äktenskap mellan vissa nära släktingar och fullmaktsäktenskap strängt reglerat. Det finns ett generellt förbud mot att erkänna sådana äktenskap och möjligheten att göra undantag är mycket begränsad. Regeringen har tidigare bedömt att regleringen är förenlig med Europakonventionen och unionsrätten, senast när det gäller utländska barnäktenskap och månggiften (prop. 2017/18:288 s. 18–19 och prop. 2020/21:149 s. 15–16. och 26). Motsvarande bedömning gjordes nyligen i fråga om kusinäktenskap (se lagrådsremissen Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar). Den bedömningen gör sig fortfarande gällande. Det kan i sammanhanget noteras att även i svensk lag är motsvarande äktenskap otillåtna.

Att helt ta bort undantaget från förbudet mot att erkänna äktenskapen innebär att de ifrågavarande utländska äktenskapen aldrig kan erkännas. De negativa konsekvenserna för en enskild av att äktenskapet inte erkänns i sig kan enligt regeringens bedömning inte anses väga tyngre än syftet med förbudet, som bl.a. är att skydda just mot de skadliga sedvänjor som de ifrågavarande äktenskapen är ett uttryck för. Inte heller frånvaron av att vara gift, ur ett rent personligt perspektiv, kan anses väga tyngre än syftet med förbudet. Att otillåtna äktenskap aldrig kan erkännas, och inte kan fastställas att gälla generellt, bedöms därför vara en tillåten begränsning av rätten till familjeliv och rätten till fri rörlighet.

När det däremot gäller rättsliga konsekvenser av att ett äktenskap inte erkänns är det inte möjligt att på förhand fullt ut göra en avvägning mellan syftet med förbudet och konsekvenserna för någon enskild. Det bör därför finnas ett utrymme att kunna beakta enskilda förhållanden inom ramen för en proportionalitetsbedömning. En sådan bedömning är möjlig att göra utan att äktenskapet erkänns i och för sig. Regelverket skulle i stället kunna utformas på så sätt att det finns en möjlighet att i undantagsfall göra gällande vissa rättsverkningar som följer av ett äktenskap, trots att äktenskapet inte erkänns. Inom ramen för en sådan bedömning får det beaktas att ett nekat erkännande måste uppfylla kravet på proportionalitet enligt artikel 8 i Europakonventionen och unionsrätten. Tillämpningsområdet för en sådan bestämmelse får inte vara snävare än vad Europakonventionen, Sveriges övriga internationella förpliktelser rörande mänskliga rättigheter och unionsrätten medger. Det måste vid en tillämpning av bestämmelsen göras en avvägning av hur stort ingreppet i den enskildes rätt är, i förhållande till syftet med erkännandeförbudet, dvs. att skydda enskilda mot att leva i otillåtna äktenskap och att motverka förekomsten av sådana äktenskap i Sverige. Som utgångspunkt väger skälen för förbudet tyngre än de konsekvenser som ett nekat erkännande medför för enskilda. Bedöms förhållandet mellan dessa faktorer i ett enskilt fall vara orimligt bör regelverket dock ge utrymme för att i det sammanhanget låta äktenskapet ha en viss rättsverkan.

Ett erkännandeförbud utan undantag medför inte heller några negativa konsekvenser ur ett barnrättsperspektiv. Det har i tidigare lagstiftnings-

ärenden konstaterats att barns möjligheter till skydd och trygghet i svensk rätt inte påverkas av föräldrarnas civilstånd (se prop. 2013/14:208 s. 28–29 och prop. 2020/21:149 s. 18). Regeringen gör inte någon annan bedömning nu. Förbudet står alltså inte heller i strid med barnkonventionen.

Regeringen bedömer alltså att ett erkännandeförbud utan undantag är förenligt med Europakonventionen, Sveriges övriga internationella förpliktelser rörande mänskliga rättigheter och unionsrätten om ett sådant förbud förenas med en möjlighet att i undantagsfall ändå ge en part möjlighet att få sådana rättsverkningar som följer av ett äktenskap, trots att äktenskapet inte erkänns.

Konsekvenserna av ett nekat erkännande hindrar inte ett absolut förbud

Möjligheten att göra undantag från erkännandeförbudet har även motiverats av behovet av att kunna ta hänsyn till utsatta kvinnor och flickor. Ett syfte med ventilen har varit att säkerställa att ett nekat erkännande i det enskilda fallet inte medför allvarliga konsekvenser eller annars framstår som orimligt.

När det gäller rättsliga konsekvenser av ett uteblivet erkännande har regeringen tidigare bedömt att det beträffande ett månggifte i många avseenden inte medför några sådana konsekvenser (prop. 2020/21:149 s. 16). Den bedömningen gäller även för övriga äktenskap som inte erkänns. Ett krav på äktenskap som en förutsättning för olika förmåner har successivt tagits bort i svensk rätt. Regelverken om bl.a. socialförsäkring, ekonomiskt bistånd och beskattning är generellt individbaserade. När det gäller migrationsrätten får ett nekat erkännande inte heller några beaktansvärda effekter för enskilda. Ett nekat erkännande får således i många avseende inte några rättsliga konsekvenser för de enskilda.

I enskilda fall kan dock ett nekat erkännande få negativa konsekvenser för en enskild som inrättat sig efter att vara gift genom att olika rättsverkningar som följer av ett äktenskap uteblir. Det handlar framför allt om makarnas inbördes ekonomiska förhållanden. De internationellt privaträttsliga reglerna innebär dock, beroende på omständigheterna, att det kan bli fråga om att tillämpa utländsk lag. Konsekvenserna av att ett äktenskap inte erkänns kan då vara mer begränsade än om svensk lag hade varit tillämplig. Så kan vara fallet eftersom vissa rättsordningar inte lika behandlar kvinnor och män. Konsekvenserna av att ett äktenskap inte erkänns blir i sådana fall inte lika långtgående. Som regeringen tidigare konstaterat är det framför allt frånvaron av rätt till bodelning, underhåll eller arv som kan bli betungande för den vars äktenskap inte erkänns (se prop. 2020/21:149 s. 16–17).

Ett nekat erkännande kan vidare medföra konsekvenser som är kopplade till sociala, kulturella och religiösa förhållanden. Som *Jämställdhetsmyndigheten* lyfter drabbar sådana konsekvenser framför allt kvinnor. En part kan, som tidigare konstaterats, riskera att hamna i en besvärlig situation i förhållande till sin omgivning. Omgivningens krav på äktenskap kan dock aldrig vara ett skäl för att någon ska vara gift (se prop. 2020/21:149 s. 16–17).

När ett äktenskap inte erkänns kan det finnas behov av att tillhandahålla ett skydd för utsatta kvinnor. Det kan därför finnas skäl att tillåta rätts-

verkningar som följer av ett äktenskap i vissa begränsade fall, trots att äktenskapet i sig inte erkänns. En sådan möjlighet medför att konsekvenserna av ett nekat erkännande inte hindrar att ett absolut erkännandeförbud införs. Att möjliggöra att vissa rättsverkningar kan gälla, utan att erkänna äktenskapet i sig, kan vara en rimlig avvägning mellan å ena sidan skyddet för en enskild, å andra sidan intresset av att motverka otillåtna äktenskap på ett allmänt plan.

Erkännandeförbudet ska gälla utan undantag och en regel om rättsverkningar ska införas

Skyddet mot otillåtna utländska äktenskap bör vara konsekvent, heltäckande och tydligt markera ett avståndstagande mot de otillåtna utländska äktenskapen. Undantaget från erkännandeförbudet bör därför utmönstras. Som konstateras ovan bedömer regeringen att ett erkännandeförbud utan undantag är förenligt med Europakonventionen, Sveriges övriga internationella förpliktelser rörande mänskliga rättigheter och unionsrätten när ett sådant förbud förenas med en möjlighet att, i undantagsfall, låta äktenskapet få rättsverkningar. Även i syfte att säkerställa att ett nekat erkännande inte medför allvarliga konsekvenser eller annars framstår som orimligt för en enskild, och på så sätt skydda utsatta kvinnor, bör rättsverkningar av ett äktenskap i undantagsfall kunna gälla. En regel med den innebörden bör därför införas. Det innebär att regelverket skiljer på ett erkännande av själva civilståndet, och de rättsverkningar som kan följa av ett äktenskap. En sådan ordning motsvarar det som efterfrågats av riksdagen i tillkännagivandet om ventilen i fråga om månggiften (bet. 2020/21:CU18 punkt 2, rskr. 2020/21:317).

En regel om rättsverkningar bör ge utrymme för olika ekonomiska rättsverkningar, såsom bl.a. en rätt till bodelning, underhåll eller arv, men även för personliga rättsverkningar, såsom rätten att ta ett visst namn. Skatteverket menar att bodelning, underhåll och arv är ekonomiska frågor som inte främst handlar om rättsverkningar av ett äktenskap, utan av äktenskapets upplösning. Såväl ett äktenskaps ingående som dess upplösning kan ge upphov till rättsverkningar och en regel bör omfatta samtliga sådana rättsverkningar. Detta bör komma till uttryck genom att det anges att äktenskapet under vissa förutsättningar har rättsverkningar i ett enskilt fall. Rättsverkningar som följer av ett äktenskap bör omfatta både rättsverkning av att ett äktenskap ingås och av dess upplösning.

Det ska krävas synnerliga skäl

Sedan 2014 gäller möjligheten till undantag från erkännandeförbudet endast om det finns synnerliga skäl. Innan dess var det tillräckligt med särskilda skäl för att ett äktenskap skulle kunna erkännas. Skärpningen berodde dels på att möjligheten till dispens från det svenska äktenskapshindret om 18 års ålder utmönstrades, men också för att den mycket restriktiva synen på möjligheten till undantag skulle komma till klart uttryck i lagstiftningen (prop. 2013/14:208 s. 25–30).

Stockholms universitet anser att det kan finnas anledning till en mer nyanserad inställning till frågan om att tillerkänna ett äktenskap rättsverkningar än den mycket restriktiva syn som det föreslagna kravet på synnerliga skäl ger uttryck för, något som även Försäkringskassan

framför. Eftersom ogiltigheten i sig signalerar samhällets avståndstagande, skulle kravet för att tillerkänna ett äktenskap rättsverkningar kunna vara lägre ställt. Enligt universitetet bör det också beaktas att regeln ska skydda en utsatt part.

Att ett äktenskap inte erkänns innebär att parterna betraktas som ogifta i Sverige med konsekvensen att äktenskapets rättsverkningar inte gäller. Att frångå detta annat än i undantagsfall riskerar att förfela syftet med förbudet och dess genomslag. Regeringen anser därför att utrymmet för att tillerkänna ett äktenskap rättsverkningar bör vara lika restriktivt som när ett äktenskap hittills har kunnat erkännas. Att tillämpningen är restriktiv bidrar ytterst till att värna om skyddet mot skadliga äktenskapsformer. Det bör alltså uppställas ett krav på att det ska finnas synnerliga skäl, något som bl.a. *Barnombudsmannen* och *Migrationsverket* ställer sig bakom. Det bör således krävas att det i det enskilda fallet finns omständigheter som innebär att ett nekat erkännande leder till allvarliga konsekvenser för en individ eller att det annars bedöms som orimligt att inte tillerkänna äktenskapet rättsverkningar.

Vad som utgör synnerliga skäl bör avgöras utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Vid bedömningen bör ledning kunna tas från vad som gäller avseende den hittillsvarande ventilen. I likhet med vad som anförts om ventilen är det inte heller önskvärt att, så som *Försäkringskassan* efterfrågar, ge någon konkret vägledning om när synnerliga skäl finns, särskilt när exempel oundvikligen skapar typsituationer som riskerar att ge undantaget ett mer generellt anslag. I stället får det överlämnas till rättstillämparen att avgöra. Endast den omständigheten att äktenskapet inte erkänns och att en viss rättsverkan uteblir är naturligtvis inte tillräckligt för att det ska finnas synnerliga skäl. Att så är fallet är en direkt konsekvens av den föreslagna regeln att erkännande ska vägras. I bedömningen av om det finns synnerliga skäl för att äktenskapet ska ha rättsverkan får också beaktas att kravet på proportionalitet enligt Europakonventionen och unionsrätten måste uppfyllas. Tillämpningsområdet får alltså inte vara snävare än var Europakonventionen och unionsrätten medger. På motsvarande sätt som vid tillämpningen av ventilen måste det därför göras en avvägning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet av hur stort ingreppet i den enskildas rätt är i förhållande till syftet med förbudet (se prop. 2017/18:288 s. 34).

Liksom enligt nuvarande ordning bör barnäktenskap där någon av parterna fortfarande är under 18 år vid prövningen aldrig ha några rättsverkningar (jämför prop. 2017/18:288 s. 24–25).

Myndigheternas prövning

Frågan om ett utländskt äktenskap ska erkännas kan prövas av olika myndigheter i olika sammanhang. Vad en myndighet bedömt i frågan om erkännande vid en prövning är i regel inte bindande för en annan myndighet. Utgången av en prövning mellan makarna i allmän domstol av frågan om ett äktenskap består eller inte består är dock bindande vid en senare prövning (se 14 kap. 2 § äktenskapsbalken).

Förslaget i lagrådsremissen innebär att otillåtna utländska äktenskap aldrig ska erkännas i Sverige. Det medför att det inte kommer vara möjligt att genom en prövning i allmän domstol, under återopande av att det finns

synnerliga skäl, få fastställt att ett sådant äktenskap består. Inte heller en bestämmelse om att ett sådant äktenskap kan tillerkännas rättsverkningar medför en möjlighet till en sådan talan.

Ett äktenskap som inte erkänns kan inte ligga till grund för att registrera en person som gift i folkbokföringen. Uppgifterna i folkbokföringen avser att spegla bl.a. befolkningens familjerättsliga förhållanden, så att olika samhällsfunktioner får ett korrekt underlag för beslut och åtgärder (2 § förordningen [2017:154] med instruktion för Skatteverket). Att en person registreras som gift i folkbokföringen kan inte sägas innebära en rättsverkan av äktenskapet, utan är en registrering av de förhållanden som förelåg vid tidpunkten för registrering. Mot den bakgrunden kan den föreslagna bestämmelsen om rättsverkningar inte medföra att ett äktenskap läggs till grund för registrering av civilstånd.

Konsekvenserna av ett nekat erkännande kan i ett enskilt fall vara särskilt betungande. Det gäller särskilt när ekonomiska rättsverkningar av ett äktenskap uteblir, såsom rätt till bodelning, underhåll eller arv. Om konsekvenserna framstår som orimliga kan det finnas synnerliga skäl för att i ett enskilt fall ge äktenskapet rättsverkningar och därigenom möjliggöra en rätt till bodelning, underhåll eller arv. Att äktenskapet i ett enskilt fall har rättsverkan innebär att äktenskapet i det fallet godtas av myndigheten inom ramen för den prövningen. Eftersom frågan om huruvida äktenskapet har rättsverkan är beroende av förhållandena i varje enskilt fall är en myndighets bedömning inte bindande för en annan myndighet.

Hänvisningen i äktenskapsbalken till erkännandebestämmelserna i 1904 års lag ska tas bort

I äktenskapsbalken finns särskilda bestämmelser om upplösning av äktenskap som har ingåtts trots att det funnits ett äktenskapshinder eller där en make har tvingats att ingå äktenskapet (5 kap. 5 § första stycket). En make har rätt till omedelbar äktenskapsskillnad, dvs. utan föregående betänketid, om det görs sannolikt att denne har tvingats att ingå äktenskapet eller om maken har ingått äktenskapet före 18 års ålder. Vidare har var och en av makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid om äktenskapet har ingåtts trots att makarna är släkt med varandra i rätt upp- och nedstigande led eller är helsyskon. I lagrådsremissen Förbud mot kusinäktenskap föreslås att detsamma ska gälla om äktenskapet har ingåtts trots att makarna är halvsyskon, kusiner eller om den ena är släkt i rätt nedstigande led med den andras syskon. Var och en av makarna har också rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid om äktenskapet har ingåtts trots att någon av makarna redan var gift och det tidigare äktenskapet inte har blivit upplöst, dvs. vid månggifte.

De angivna bestämmelserna om äktenskapsskillnad tar sikte på äktenskap som är ingångna genom vigsel inför svensk myndighet. Om makarna har tillräckligt stark anknytning till Sverige, kan bestämmelserna enligt förarbetena även tillämpas avseende ett äktenskap som har ingåtts i utlandet enligt utländsk lag. Tillämpningen av bestämmelserna på ett utländskt äktenskap förutsätter dock att det är fråga om ett äktenskap som har erkänts här (prop. 2003/04:48 s. 49).

I samband med att reglerna om utländska månggiften skärptes infördes i 5 kap. 5 § äktenskapsbalken en hänvisning till erkännandebestäm-

melserna i 1904 års lag (se prop. 2020/21:149). Syftet med hänvisningen angavs vara att tydliggöra att reglerna om upplösning av äktenskap som ingåtts trots att det har funnits ett äktenskapshinder eller där en make har tvingats att ingå äktenskapet även gäller äktenskap som ingåtts enligt utländsk lag, under förutsättning att de med tillämpning av undantagsregeln i 1 kap. 8 a § andra stycket erkänns i Sverige (se a prop. s. 34). Som en följd av att möjligheten att undantagsvis erkänna sådana äktenskap nu upphävs bör den ifrågavarande hänvisningen i äktenskapsbalken tas bort.

8 Fullmaktsäktenskap

Regeringens bedömning

Äktenskap som ingås utan att parterna är personligen närvarande eller genom att någon av dem företräds av ombud kan vara problematiska genom att de underlättar för den som vill utöva påtryckningar och dölja ett bristande samtycke. Ett förbud mot erkännande av utländska fullmaktsäktenskap, oberoende av parternas anknytning till Sverige, bedöms dock inte utgöra en träffsäker reglering för att förhindra erkännande av utländska tvångsäktenskap. Ett sådant förbud bör därmed inte införas. Det bör, mot bakgrund av beredningsunderlaget, inte i nuläget införas något förbud mot att erkänna ett äktenskap som ingåtts genom ombud vid personlig närvaro.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen bedömer att det inte finns tillräckliga skäl att skärpa reglerna för erkännande av utländska fullmaktsäktenskap. Utredningen lämnar samtidigt två alternativa förslag om skärpning av reglerna. Det första innebär att anknytningskravet för fullmaktsäktenskap tas bort, medan det andra innebär att erkännandeförbudet även ska omfatta äktenskap där minst en av makarna företräds av ombud, även om maken är personligen närvarande vid äktenskapets ingående.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över bedömningen. *Migrationsverket*, *Jämställdhetsmyndigheten* och *Myndigheten för stöd till trossamfund* instämmer i utredningens bedömning, medan *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime* anser att fullmaktsäktenskap inte i något fall ska erkännas i Sverige.

Skälen för regeringens bedömning

Anknytningskravet för fullmaktsäktenskap bör inte tas bort

Det rådande förbudet mot att erkänna utländska fullmaktsäktenskap innebär att ett äktenskap inte ska erkännas om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående, och minst en av dem då var svensk

medborgare eller hade hemvist i Sverige. Vid vigsel enligt svensk rätt ställs motsvarande krav på närvaro för de som ingår äktenskap (4 kap. 2 § äktenskapsbalken).

Utredningen har övervägt om anknytningskravet bör utmönstras. Det skulle innebära att ett fullmaktsäktenskap som ingåtts utomlands inte skulle erkännas här oavsett parternas anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks.

När det gäller fullmaktsäktenskap tar erkännandeförbudet sikte på formerna för äktenskapets ingående snarare än de personer som ingått äktenskap med varandra. Det finns således inte med nödvändighet något ur svensk synvinkel önskat med ett äktenskap mellan de ifrågavarande personerna i och för sig endast med beaktande av att personerna inte var närvarande vid äktenskapets ingående. Om parterna inte är personligen närvarande vid äktenskapets ingående kan dock bristande samtycke och bristande frivillighet lättare döljas, i synnerhet om den ena eller båda parterna företräds av ett ombud vid äktenskapets ingående. Syftet med det nuvarande förbudet har alltså inte varit att hävda svenska formkrav, utan att minska riskerna för att personer i Sverige lever i tvångsäktenskap. Det handlar i grunden om att försvåra ett kringgående av de svenska krav som gäller för ett äktenskaps ingående (prop. 2013/14:208 s. 34). Utredningen konstaterar också att det är svårare att säkerställa att det är partens fria vilja som kommer till uttryck om en av makarna inte är närvarande eller företräds av ett ombud. Enligt utredningen kan det tala för att regelverket kring erkännande av utländska fullmaktsäktenskap bör överensstämma med vad som gäller för tvångsäktenskap och således oavsett parternas anknytning till Sverige. *Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime* menar att fullmaktsäktenskap kan få allvarliga konsekvenser genom den utsatthet det innebär att giftas bort mot sin vilja, men också med hänsyn till de allvarliga risker det innebär för en kvinna inom hederskulturen om hon vill skiljas. Riksorganisationen pekar också på den möjlighet att gifta om sig som finns för par som flyttar till Sverige.

Samtidigt konstaterar utredningen att fullmaktsäktenskap är en accepterad form av äktenskap i flera länder. Så är fallet i exempelvis Japan. I Japan saknar vigselceremonin rättsverkan. Ett äktenskap ingås i stället genom ett registreringsförfarande som inte kräver båda parter närvarande. Även i Polen, Spanien och ett antal delstater i USA är fullmaktsäktenskap tillåtet i vissa fall. I Ukraina har det nyligen införts en möjlighet att gifta sig helt digitalt via en app. Det kan i flera fall finnas godtagbara skäl till att äktenskap kan ingås utan personlig och samtidigt närvaro, exempelvis om en av makarna inte kan delta vid vigseln på grund av militärtjänstgöring eller andra begränsningar i möjligheten att resa.

Utredningen bedömer att ett förslag som innebär att anknytningskravet tas bort skulle vara oproportionerligt i förhållande till skyddsintresset eftersom det skulle leda till att en oöverskådlig mängd äktenskap skulle vägras erkännande utan att det finns någon indikation på att samtycke saknas. Att fullmaktsäktenskap är tillåtet i andra länder kan i stället ha bidragit till möjligheten att där, i enlighet med det landets regelverk, ingå ett frivilligt äktenskap. Även *Myndigheten för stöd till trossamfund* anser att ett slopande av anknytningskravet riskerar att leda till orimliga konsekvenser och att en sådan lagstiftning riskerar att bli ett trubbigt instrument.

När det gäller personer med anknytning till Sverige medför förbudet mot att erkänna ett utländskt äktenskap där parterna inte var närvarande samtidigt en minskad risk för ett ofrivilligt äktenskap i ett annat land. När det gäller personer utan anknytning till Sverige finns inte motsvarande samband mellan formen för äktenskapets ingående och risken för tvångsäktenskap, särskilt inte eftersom fullmaktsäktenskap är tillåtet i flera länder. Mot den bakgrunden framstår ett förbud mot erkännande av alla utländska fullmaktsäktenskap, oberoende av parternas anknytning till Sverige, som en inte tillräckligt träffsäker reglering för att förhindra utländska tvångsäktenskap.

Formkraven bör i nuläget inte skärpas

Utredningen överväger om förbudet mot att erkänna fullmaktsäktenskap bör skärpas på så sätt att det även ska omfatta äktenskap där makarna är personligen närvarande vid äktenskapets ingående, men minst en av dem då företräds av ombud. Enligt utredningen ger ett sådant förfarande anledning att ifrågasätta om äktenskapet har ingåtts av fri vilja.

I flera länder är det vanligt eller obligatoriskt att ett ombud företräder en part även om parten också är närvarande. Exempelvis förekommer det att en kvinna företräds av en nära manlig släkting när ett äktenskap ingås genom ett äktenskapskontrakt enligt muslimsk rättstradition. Huruvida själva samtycket till äktenskapet uttalas av den tilltänkta maken eller av ombudet varierar mellan olika länders rättsordningar och traditioner.

Utredningen bedömer att följderna av en sådan skärpning är oförutsebara och att alltför många frivilliga äktenskap riskerar att träffas av ett sådant förbud, vilket även *Migrationsverket* påpekar. Enligt utredningen skulle en skärpning bl.a. träffa situationer där ombudet endast fyller en helt symbolisk funktion eller ceremoniell betydelse. *Myndigheten för stöd till trossamfund* anför att en skärpning kan vara diskriminerande då vissa kulturer tillerkänner ombudet en ceremoniell eller symbolisk funktion som i praktiken fyller samma funktion som en vigselförrättare i västerländsk tradition. Utredningen bedömer sammantaget att det inte är lämpligt att genomföra en sådan skärpning.

I likhet med utredningen anser regeringen att äktenskapsceremonier som utförs med ombud kan vara problematiska genom att de underlättar för någon som vill utöva påtryckningar och dölja ett bristande samtycke. Det finns en risk för att ett äktenskap som ingås på så sätt är ett tvångsäktenskap. Samtidigt har utredningen inte haft möjlighet att klarlägga sambandet mellan äktenskap som ingås genom ombud vid personlig närvaro och förekomsten av tvång. Det behövs alltså ytterligare underlag för att kunna utforma en eventuell reglering på ett träffsäkert sätt. Som utredningen lyfter skulle många frivilliga äktenskap komma att träffas av ett sådant förbud som utredningen har övervägt. Det skulle också medföra svåra gränsdragningar eftersom ett ombud, i olika rättstraditioner, kan företräda en make under olika delar av ceremonin och det kan vara svårt att avgöra när representationen medför att förbudet är tillämpligt. I det sammanhanget finns det anledning att framhålla att reglerna om förbud mot erkännande av tvångsäktenskap redan i dag kan bli aktuella att tillämpa när ett äktenskap ingås genom ombud. Det gäller t.ex. när ombudet får sina instruktioner från någon annan än den som vigseln avser. Detsamma gäller

om bestämmelserna i vigsellandet är sådana att kvinnan inte har någon rätt att besluta i frågan. Om äktenskapet har ingåtts mot hennes vilja innebär reglerna att äktenskapet ska vägras erkännande (se prop. 2003/04:48 s. 55–56). Förbudet är tillämpligt om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts genom tvång och gäller även om parterna inte hade någon anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Regeringen bedömer sammanfattningsvis att det underlag som finns inte är tillräckligt för att kunna gå vidare med ett förbud mot att erkänna äktenskap som ingåtts genom ombud vid personlig närvaro. Regeringen följer dock frågan nära och kommer att vid behov vidta nödvändiga åtgärder.

9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 2 juli 2026.

Äldre bestämmelser om erkännande av utländska äktenskap ska gälla för äktenskap som har registrerats i folkbokföringen före ikraftträdandet med undantag för äktenskap där en av parterna var gift med någon annan än den andra parten vid tiden för ikraftträdandet.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att äldre bestämmelser ska gälla även för månggiften som registrerats av Skatteverket i folkbokföringsdatabasen före ikraftträdandet. Utredningen lämnar dock ett alternativt förslag som överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna, bl.a. *Skatteverket* och *Migrationsverket*, tillstyrker utredningens förslag eller invänder inte mot det.

Polismyndigheten anser att det är angeläget att förändringarna finns på plats inför sommarlovet, när barn löper ökad risk att föras utomlands och föredrar därför ett ikraftträdande den 1 juni 2026.

Skatteverket avstyrker utredningens alternativa förslag och menar att om erkännandeförbudet ska gälla retroaktivt för äktenskap som har registrerats i samband med folkbokföring före ikraftträdandet skulle det innebära att det registrerade civilståndet inte ska anses ha varit gällande i Sverige. Att retroaktivt upplösa ett äktenskap är främmande för den svenska rättsordningen och det skulle vara oklart vilka rättsverkningar som därefter gäller. *Terrafem – nätverk för kvinnors rätt mot mäns våld* menar att övergångsbestämmelsen om erkännande av utländska äktenskap bör förtydligas.

Skälen för regeringens förslag

Ikraftträdande

Regeringen anser att det är angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Den tidigast möjliga tidpunkten som de kan träda i kraft bedöms vara den 2 juli 2026. Det är därmed inte fullt ut möjligt att åstadkomma det som *Polismyndigheten* efterfrågar.

Det absoluta erkännandeförbudet ska ha retroaktiv verkan

Regeringen föreslår att undantaget från erkännandeförbudet som gäller för utländska barnäktenskap, månggiften, släktskapsfall, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap ska utmönstras. Det medför att sådana äktenskap aldrig ska erkännas i Sverige. I stället införs en regel som innebär att ett äktenskap i undantagsfall kan ha rättsverkan.

En grundläggande princip på civilrättens område är att nya bestämmelser inte ska vara tillämpliga på enskildas rättigheter och skyldigheter som har uppkommit före ikraftträdandet av bestämmelserna. Det finns dock inte något förbud mot retroaktiv lagstiftning inom civilrätten. Den beskrivna principen gäller inte heller uttryckligen på familjerättens område (se bet. KU 1974:60 s. 2). Trots det bör den vara vägledande även på det området när det är motiverat (jfr prop. 2020/21:149 s. 38).

När erkännandeförbudet infördes 2004 angavs att förbudet inte skulle tillämpas på äktenskap som ingåtts före ikraftträdande. Som skäl anfördes dels det som rent generellt talar emot retroaktiv verkan, dels att det inte är lämpligt att riva upp redan erkända äktenskap (prop. 2003/04:48 s. 43). Samma bedömning gjordes i samband med lagändringarna 2014 (prop. 2013/14:208 s. 129). De efterföljande skärpningarna av erkännandeförbudet har däremot succesivt fått allt mer långtgående retroaktiv verkan. År 2019 gjordes visserligen i huvudsak samma bedömning som tidigare. Men när det gäller utländska barnäktenskap gavs erkännandeförbudet utan undantag retroaktiv verkan för dem som fortfarande var barn när frågan om erkännandet prövas (prop. 2017/18:288 s. 32). De nya bestämmelserna om ett absolut erkännandeförbud för vissa barnäktenskap kom alltså att gälla även för barnäktenskap som ingåtts före ikraftträdandet och oavsett om äktenskapet registrerats vid folkbokföring, om någon av parterna fortfarande var barn när frågan prövades.

Även när anknytningskravet för utländska månggiften och äktenskap i nära släktskap utmönstrades 2021 ansågs att bestämmelserna skulle ha retroaktiv verkan och gälla även för äktenskap som ingåtts före ikraftträdandet. Till stöd för det anfördes i huvudsak att månggifte inte är en acceptabel företeelse i samhället och att då gällande regler framstod som föråldrade i ljuset av samhällsutvecklingen. Att under lång tid behöva tillämpa olika regelsystem ansågs riskera att leda till otydlighet och olägenhet för enskilda och myndigheter. Samtidigt ansågs att det fanns ett starkt intresse av att låta de värderingar som grundade det nya förbudet bli tillämpliga inte bara på äktenskap som ingåtts efter ikraftträdandet. Förbudet mot att erkänna utländska månggiften och tvångsäktenskap oavsett parternas anknytning till Sverige kom alltså att gälla även för äktenskap som ingåtts före reglerna trädde i kraft. När det gällde äktenskap som redan hade registrerats ansågs däremot att äldre bestämmelser fortsatt skulle gälla. Som skäl anfördes bl.a. att de som har fått sitt civilstånd

registrerat har förlitat sig på det beskedet och inrättat sina liv efter det, och att konsekvenserna av ett erkännandeförbud framstod som allvarigare för dem. Det ansågs inte heller finnas något konkret behov av en så ingripande åtgärd. Även i lagrådsremissen Förbud mot kusinäkenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar, där det föreslås ett erkännandeförbud för äktenskap mellan kusiner och mellan vissa andra nära släktingar, anses det lämpligt med motsvarande övergångsbestämmelse.

Regeringen bedömer även att erkännandeförbudet utan undantag och den regel om rättsverkningar som nu föreslås bör få verkan retroaktivt. Att tillämpa olika regelsystem skulle medföra otydlighet för myndigheter och enskilda. För att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, och för att skydda kvinnor och flickor från äktenskap som strider mot individens fria vilja, är det angeläget att det avståndstagandet från de otillåtna utländska äktenskapen får ett snabbt genomslag i praktiken. Att regelverket tydligt och ovillkorligt tar avstånd från de otillåtna äktenskapen bör därför gälla oavsett när äktenskapet ingicks. För de som redan etablerat sig i Sverige och fått sitt civilstånd registrerat finns det visserligen av motsvarande skäl som tidigare anledning att låta äldre bestämmelser gälla. En sådan övergångsbestämmelse bör därför införas. När det gäller månggiften finns det dock skäl för att göra en annan bedömning.

Förbudet ska gälla för registrerade månggiften

Utredningen föreslår att äldre bestämmelser ska gälla för alla äktenskap som har registrerats av Skatteverket i folkbokföringsdatabasen före ikraftträdandet och således även för månggiften. Även *Skatteverket* och *Migrationsverket* förordar en sådan övergångsbestämmelse. Det innebär dock att månggiften som registrerats i många fall även fortsättningsvis kommer att erkännas i Sverige. Det stämmer inte överens med regeringens syn på att sådana äktenskap aldrig är accepterade i Sverige. I enlighet med sitt uppdrag lämnar utredningen dock ett alternativt förslag som medför att de nya bestämmelserna ska gälla även för registrerade månggiften, förutom för de fall då månggiftet redan har upplösts vid tiden för ikraftträdandet.

Månggifte utgör ett hinder för jämställdhet och förknippas ofta med förtryck mot kvinnor och flickor. Problematiken är kopplad såväl till civilståndet som sådant som till hanteringen av de rättsliga konsekvenserna av sådana äktenskap. Månggifte strider vidare mot den princip om lika-behandling av makar som svensk rätt bygger på. Lagstiftningen måste skydda de som riskerar att utsättas för förtrycket och äktenskapsformen måste därför motverkas. För att skydda utsatta kvinnor och barn finns det därför ett starkt allmänt intresse av att motverka månggiften. Att en person tillåts vara gift med flera personer samtidigt stämmer inte heller överens med grundläggande värderingar om jämställdhet i det svenska samhället. För regeringen är det angeläget att synen på månggiften som en oacceptabel äktenskapsform får ett tydligt genomslag även i praktiken. Eftersom månggiften inte accepteras i Sverige är det svenska regelverket inte utformat för sådana äktenskap. I ett månggifte är därför innebörden av de rättsverkningar som följer av ett äktenskap i de allra flesta fall oklara. För myndigheter kan det exempelvis finnas osäkerhet när det gäller hur bidrag ska beräknas när det finns flera äktenskap att beakta. En make i ett

månggifte kan inte ha motsvarande berättigade förväntningar som andra makar på att rättsverkningar av ett äktenskap, och inte heller i motsvarande mån inrättat sitt liv efter att dessa rättsverkningar gäller. Vid en proportionalitetsbedömning bör det också beaktas att en tillämpning av den föreslagna regleringen även innebär att en part i ett månggifte kan göra gällande en rätt till sådana rättsverkningar som följer av äktenskapet om det finns synnerliga skäl.

Regeringen bedömer sammantaget att intresset av att skydda utsatta kvinnor och barn genom att inte i något fall acceptera månggiften i Sverige, väger tyngre än den enskildes intresse av att äktenskapet kan erkännas i de fall äktenskapet har registrerats. För att säkerställa att månggiften aldrig gäller i Sverige bör erkännandeförbudet gälla för alla månggiften, oavsett när äktenskapen ingicks och oavsett om civilståndet registrerats i folkbokföringen eller inte.

Konsekvenserna av retroaktiv verkan

Med den övergångsbestämmelse som nu föreslås kommer de nya bestämmelserna om ett erkännandeförbud utan undantag gälla även för sådana månggiften som har registrerats i folkbokföringen och som hittills har kunnat erkännas i Sverige i enlighet med de äldre bestämmelser som varit tillämpliga.

Frågan om erkännande prövas i varje enskilt fall och av varje myndighet för sig. Den bedömning en myndighet har gjort är inte bindande för andra myndigheter. Att frågan om äktenskapets erkännande kan bedömas olika i olika fall är således inget nytt. Den föreslagna övergångsbestämmelsen medför att även äktenskap som har registrerats inte längre, i ett enskilt fall, ska kunna erkännas. Att de nya bestämmelserna blir tillämpliga, och det därmed inte längre finns något utrymme för att inom ramen för en enskild prövning erkänna äktenskapet, har alltså enbart framåtverkande effekt, och gäller vid framtida prövningar där frågan om äktenskapets giltighet är aktuell. Vid en sådan prövning kan äktenskapet aldrig erkännas. Däremot innebär den retroaktiva verkan inte att prövningar som myndigheter tidigare gjort, där äktenskapet har erkänts, ska omprövas, vilket *Skatteverket* uttrycker en oro för. Ändringarna påverkar t.ex. inte frågan om faderskap för ett barn som fötts när äldre bestämmelser varit tillämpliga där äktenskapet erkändes inom ramen för frågan om faderskapet. Motsvarande gäller för frågan om vårdnaden av barn. Den gemensamma vårdnad som uppkommit till följd av att ett äktenskap tidigare har erkänts består alltså (jfr. 6 kap. 3 § föräldrabalken), oberoende av att äktenskapet framöver aldrig kan erkännas.

Övriga föreslagna lagändringar

Av 2 kap. 10 § regeringsformen följer att ingen får dömas till en svårare brottspåföljd för gärningen än vad som var föreskrivet när den begicks. Principen har kommit till uttryck i 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken. Det är därför inte nödvändigt med en övergångsbestämmelse till de ändringar i brottsbalken som nu föreslås. För processrättslig lagstiftning gäller att nya bestämmelser ska tillämpas genast efter ikraftträdandet. Det innebär att de ska tillämpas på varje processuell företeelse som inträffar efter det att regleringen har trätt i kraft. Det ska gälla också för

den föreslagna ändringen i rättegångsbalken om användning av hemliga tvångsmedel.

10 Konsekvenser

10.1 Konsekvenser för det brottsbekämpande arbetet och för enskilda

Regeringens bedömning

Förslagen medför i viss utsträckning konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

Förslaget om att hemliga tvångsmedel ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott innebär en ökad risk för den personliga integriteten men bidrar samtidigt till att förbättra möjligheterna för de brottsbekämpande myndigheterna att upptäcka, utreda och lagföra hedersrelaterad brottslighet vilket innebär en ökad rättstrygghet för enskilda.

Förslagen bedöms få positiva effekter för barn genom att de bidrar till att skydda dem från att fara illa och stärka deras självbestämmande.

Vidare förväntas förslagen bidra till en ökad jämställdhet och förbättrade möjligheter att nå de integrationspolitiska målen.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser har ingen invändning mot eller yttrar sig inte särskilt över bedömningen.

Några remissinstanser, bl.a. *Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)* och *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige*, lyfter frågan om risk för diskriminering på så sätt att förslagen används mot vissa grupper av människor, framför allt minoriteter. Riksorganisationen anser vidare att det saknas stöd för att förslagen bidrar till syftet med de jämställdhetspolitiska delmålen.

Skälen för regeringens bedömning

Konsekvenser för brottsligheten och det brottsbekämpande arbetet

De förslag som lämnas om ett utvidgat tillämpningsområde för vissa hedersrelaterade brott och en skärpning av straffskalorna, tillsammans med det utvidgade området för hemliga tvångsmedel, kan antas leda till att fler döms för brott och att brotten leder till strängare påföljder. De brott som förslagen rör är ofta sådana brott som föregås av mer planering. Det kan därför antas att förslagen om att utvidga straffansvaret för vissa hedersrelaterade brott kan ha viss betydelse för benägenheten att begå

brott. Vidare kan de föreslagna höjningarna av straffskalorna bidra till att stärka det straffrättsliga skyddet för de personer som riskerar att utsättas för brotten. Förslaget om att hemliga tvångsmedel ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott innebär att de brottsbekämpande myndigheterna kommer att ha ett viktigt verktyg i arbetet med att upptäcka, utreda och lagföra hedersrelaterad brottslighet. Genom att lagstiftningen blir mer heltäckande och ändamålsenlig ger den, tillsammans med andra åtgärder, bättre förutsättningar för att bekämpa hedersrelaterad brottslighet. Förslagen kan därmed förväntas ha viss positiv påverkan på brottsligheten.

Konsekvenser för enskilda

Förslaget om att hemliga tvångsmedel ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott innebär en ökad risk för intrång i den personliga integriteten. Genom hemliga tvångsmedel kan bl.a. integritetskänsliga uppgifter hämtas in och enskildas personliga förhållanden övervakas. Det utökade användningsområdet för hemliga tvångsmedel innebär samtidigt att de brottsbekämpande myndigheterna kommer att ha ett viktigt verktyg i arbetet med att upptäcka, utreda och lagföra hedersrelaterad brottslighet. Staten har ett ansvar att skydda enskilda från att utsättas för brott av andra. Användning av hemliga tvångsmedel i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, tillsammans med det utvidgade straffbara området, kan antas bidra till att fler kan skyddas från att utsättas för brott. Regeringen gör i avsnitt 6.4 bedömningen att förslagen sammantaget innebär en rimlig avvägning mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet.

Några remissinstanser, bl.a. *ECPAT* och *Brottsförebyggande rådet*, efterfrågar en mer genomgripande konsekvensanalys utifrån barnets rättigheter. Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som lag i Sverige. All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionens bestämmelser (prop. 2017/18:186 s. 94). För svenskt vidkommande räknas enligt artikel 1 varje människa under 18 år som barn. Av artikel 2 framgår att varje barn ska respekteras och tillförsäkras de rättigheter som anges i konventionen utan åtskillnad av något slag. Vidare framgår att alla lämpliga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att barnet skyddas mot alla former av diskriminering eller bestraffning på grund av föräldrars, vårdnadshavares eller familjemedlemmars ställning, verksamhet, uttryckta åsikter eller tro. Av artikel 3 följer att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Vid en bedömning av vad som är barnets bästa ingår att ta hänsyn till samtliga grundläggande principer och barnkonventionen i sin helhet. Av artikel 12 framgår barnets rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörd. Genom artikel 16 fastslås vidare att inget barn får utsättas för godtyckliga ingripanden i bl.a. sitt privatliv. Av artikel 19 framgår bl.a. att barn ska skyddas mot alla former av våld. Enligt FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) innebär rättigheten i artikel 19 bl.a. att det måste säkerställas att barn som är brottsoffer och vittnen till brott får skydd

samt tillgång till upprättelse och gottgörelse (se barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 13, 2011, Barnets rätt till frihet från alla former av våld).

Regeringen konstaterar att förslagen i lagrådsremissen kommer att påverka såväl barn som utsätts för brott som barn som misstänks för brott. Även barn vars föräldrar begår brott och barn som är anhöriga till någon som utsätts för brott kan komma att påverkas av förslagen. Barn är särskilt utsatta när det gäller den typen av brottslighet som det nu är fråga om. Det är också fråga om brott som ofta involverar familj eller nära släkt. Barn kommer därmed att påverkas såväl direkt i egenskap av brottsoffer, som indirekt i de fall någon i deras närhet är utsatt för brott, misstänkt för brott eller föremål för hemliga tvångsmedel i någon form. Som bl.a. *Myndigheten för delaktighet* och *Riksföreningen för skolsköterskor* lyfter måste barnets rättigheter och rätt till privatliv beaktas vid bedömningen av de åtgärder som ska vidtas. Regeringen bedömer att de förslag som lämnas i denna lagrådsremiss är förenliga med de krav som ställs enligt barnkonventionen. Genom att de brottsutredande myndigheterna får tillgång till verktyg som kan antas vara effektiva vid utredningen av äktenskaps- tvång och barnäktenskapsbrott kan skyddet för barn stärkas. Även det utvidgade straffbelagda området bidrar till att stärka skyddet för barn som riskerar att utsättas för den aktuella typen av brottslighet.

Som *Brottsoffermyndigheten* påtalar bidrar också förslagen till en ökad möjlighet för brottsoffer, såväl barn som vuxna, att få upprättelse i form av ekonomisk kompensation.

När det gäller förslagen om ändringar i regelverket om erkännande av utländska äktenskap berörs närmast den som ingått ett sådant äktenskap och vill att det gäller i Sverige. Vilka konsekvenser som ett nekat erkännande kan få berörs ovan i avsnitt 7.

Övriga konsekvenser

Tvångsäktenskap och barnäktenskap drabbar framför allt flickor och kvinnor. Det är också flickor och kvinnor som drabbas av den diskriminering som ett månggifte innebär. Förslagen bedöms bidra till att förbättra situationen för flickor, kvinnor, pojkar och män men även för hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning, som kan vara särskilt utsatta för hedersrelaterad brottslighet. Förslagen bedöms därmed bidra till det övergripande jämställdhetspolitiska målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv och delmålet att hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Förslagen ligger också i linje med Sveriges internationella åtaganden om bl.a. avskaffande av diskriminering mot kvinnor samt bekämpning av våld mot kvinnor och skadliga sedvänjor (se Istanbulkonventionen och CEDAW).

Även när det gäller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen kan utredningens förslag förväntas få positiva effekter. Ett långsiktigt arbete på många områden mot tvångsäktenskap och barnäktenskap samt andra former av hedersrelaterat våld och förtryck riktas i hög grad mot problem som är integrationspolitiskt centrala.

Några remissinstanser lyfter att de ser risker med att förslagen används mot vissa grupper, särskilt minoriteter, och att det kan leda till diskriminering och stigmatisering. Det bör i detta sammanhang betonas att förslag

som lämnas i denna lagrådsremiss berör företeelser som kan förekomma i olika typer av sammanhang. Det är viktigt att reglerna tillämpas korrekt och att ingen missgynnas enbart på grund av etnisk tillhörighet, religions-tillhörighet och annan trosuppfattning. Regeringens bedömning är att förslagen i denna lagrådsremiss inte bör öka risken för diskriminering av enskilda individer. Som redogörs för i avsnitt 4.3 är det samtidigt viktigt att vidta andra åtgärder än ändringar av lagstiftningen, bl.a. i form av kunskapshöjande insatser för att myndigheter ska ha tillgång till rätt kunskap och bättre verktyg i sitt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen driver också ett omfattande arbete på bred front mot hedersrelaterat våld och förtryck.

10.2 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning

Förslagen medför ökade kostnader för Kriminalvården och anslaget Rättsliga biträden m.m. I enlighet med budgetpropositionen för 2026 har medel tillförts för att finansiera dessa kostnader. För övriga berörda myndigheter ryms kostnadsökningarna inom myndigheternas befintliga ekonomiska anslag.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen gör bedömningen att även Polismyndigheten och Skatteverket behöver tilldelas mer resurser på grund av förslagen.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om utredningens bedömning av de ekonomiska konsekvenserna av förslagen.

Kriminalvården noterar att utredningen inte har räknat med kostnader för övervakning under villkorlig frigivning, vilket gör att kostnaden kan vara något underskattad och påpekar att kostnaderna för myndigheten kan komma att öka något med anledning av förslagen om skärpta regler för villkorlig frigivning.

Justitiekanslern påpekar att ökad användning av hemliga tvångsmedel får stor påverkan på myndigheten.

Skatteverket delar utredningens bedömning att kostnaderna för myndigheten av att ett absolut erkännandeförbud ska gälla även för registrerade månggiften inte kan hanteras inom verkets befintliga ekonomiska ramar.

Migrationsverket bedömer att ändringarna inte kommer att få någon större påverkan på myndighetens handläggning och inte innebära några kostnadsökningar.

Polismyndigheten delar utredningens analys av de ekonomiska konsekvenserna men påpekar att en uppskattning på förhand är förenad med svårigheter.

Domstolsverket delar preliminärt utredningens bedömning men påpekar att förändringarna inom straffrätten i stort föranleder behov av att framöver

följa upp de samlade effekterna för bl.a. Sveriges Domstolar. Sveriges Domareförbund framför liknande synpunkter.

Skälen för regeringens bedömning

Förslagen antas leda till fler ärenden och lagföringar

Det är inte möjligt att med någon större säkerhet uppskatta hur många fler förundersökningar, åtal, domstolsförhandlingar och slutligen lagföringar som kommer att bli resultatet av utvidgningen av bestämmelsernas tillämpningsområden. Det är även svårt att uppskatta i vilken utsträckning påföljderna kommer att öka i längd och omfattning. Det beror inte bara på hur många som anmäler brott, hur myndigheterna prioriterar och hur domstolarna tillämpar de föreslagna bestämmelserna, utan också antalet brott som begås och hur stor andel av dessa brott som klaras upp och kan lagföras.

Konsekvenser för de allmänna domstolarna och för anslaget Rättsliga biträden

Utvidgningen av det straffbara området för äktenskapstvång och äktenskapsresebrott och införandet av det nya brottet äktenskapsresebrott mot barn, i kombination med möjligheten att använda hemliga tvångsmedel i förundersökningar om de två förstnämnda brotten, kan antas leda till uppskattningsvis ytterligare 20 lagföringar per år. Kostnadsökningarna för de allmänna domstolarna är inte större än att de ryms inom befintliga ekonomiska ramar.

Det kan antas att offentlig försvarare och målsägandebiträde kommer att anlitas i fler ärenden än de som kommer att gå vidare till domstol. Uppskattningsvis kan det röra sig om ca 80 ärenden per år. Regeringen bedömer att anslaget Rättsliga biträden mm. behöver tillföras medel för att täcka de ökade kostnaderna. I enlighet med budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 4 avsnitt 3.9.11) har anslaget Rättsliga biträden tillförts ytterligare 4,3 miljoner kr för 2026. Anslaget beräknas öka med 14,7 miljoner kr 2027 och 15,2 miljoner kr från och med 2028.

Konsekvenser för Kriminalvården

Även Kriminalvården kommer att påverkas av förslagen. Förslagen om utvidgning av det straffbara området för äktenskapstvång och äktenskapsresebrott, införandet av det nya brottet äktenskapsresebrott mot barn, och förslagen om höjda straffskalor för de nämnda brotten och för barnäktenskapsbrott, kan antas leda till att längre straff kommer att dömas ut. En rimlig uppskattning bedöms vara att påföljden i de flesta fall kommer att leda till 1–2 års fängelse för brotten äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. För äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn kan antas att en frivårdspåföljd kommer att dömas ut i fler fall. Uppskattningsvis kan antas att påföljderna i två fall av tio kommer att leda till fängelse och i resterande fall till en frivårdspåföljd.

Regeringen bedömer att Kriminalvårdens anslag behöver tillföras medel för att täcka de ökade kostnaderna. I enlighet med budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 4 avsnitt 3.9.6) har anslaget för Kriminalvården tillförts ytterligare 3,3 miljoner kr för 2026. Anslaget beräknas öka

med 16,4 miljoner kr 2027 och 32,7 miljoner kr från och med 2028. I den kostnaden ingår kostnaden för övervakning under villkorlig frigivning vilket, som *Kriminalvården* påpekar, ska ingå i beräkningen.

Konsekvenser för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten

Antalet ärenden hos Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten kommer att vara fler än antalet lagföringar. Precis som för offentliga försvarare och målsägandebiträden kan antalet ärenden uppskattas till ca åttio per år.

Även det utvidgade användningsområdet för hemliga tvångsmedel kommer att innebära kostnadsökningar för myndigheterna. Hemliga tvångsmedel kan uppskattningsvis komma att användas i ca 40 ärenden per år. Kostnaderna för Polismyndigheten består i kostnader för hemliga tvångsmedel och för tolkkostnader. Kostnaderna för användningen av hemliga tvångsmedel kommer att bl.a. bero på antalet personer som blir föremål för åtgärderna och under vilken tidsperiod som dessa ska pågå. De kostnadsökningar som förslagen innebär för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten bedöms kunna tas inom myndigheternas befintliga ekonomiska ramar.

Konsekvenser för övriga myndigheter

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden utövar tillsyn över bl.a. brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel (1 § lagen [2007:980] om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet). Justitiekanslern har vidare ett generellt tillsynsansvar över de brottsbekämpande myndigheterna. Justitiekanslern företräder också staten i mål om statens skadeståndsansvar och är mottagare av anmälningar från Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i de fall nämnden uppmärksammar felaktigheter som kan medföra skadeståndsansvar för staten gentemot en fysisk eller juridisk person (20 § förordningen [2007:1141] med instruktion för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden). Enligt *Justitiekanslern* har utökad användning av hemliga tvångsmedel stor påverkan på myndighetens verksamhet. Utökad användningsområde för hemliga tvångsmedel bedöms kunna leda till fler ärenden hos Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och hos Justitiekanslern. Regeringen bedömer dock att de eventuella kostnadsökningar som förslagen medför för nämnden respektive myndigheten inte är större än de kan tas inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget om att otillåtna utländska äktenskap aldrig ska erkännas utan i stället i undantagsfall kunna tillerkännas vissa rättsverkningar innebär inte någon ny uppgift för myndigheterna och kan inte heller förväntas medföra några kostnadsökningar. Redan i dag bedömer till exempel Skatteverket, Migrationsverket och domstolarna om äktenskapen bör beaktas inom ramen för en viss prövning. Utredningen bedömer att förslaget innebär mer tydliga och förutsebara regler, vilket kan förväntas underlätta och effektivisera myndigheternas handläggning. *Migrationsverket* motsätter sig den bedömningen och anser i stället att ändringarna inte kommer få någon större påverkan på myndighetens handläggning. När det gäller andra myndigheter än Skatteverket bör förslaget enligt regeringens bedömning ha endast en begränsad påverkan på handläggningen. För Skatteverkets folkbokföringsverksamhet kan förslaget dock

medföra en viss effektivisering eftersom de ifrågavarande utländska äktenskapen aldrig erkänns och någon prövning av om det finns synnerliga skäl aldrig kan bli aktuell.

När det gäller förslaget om att det absoluta erkännandeförbudet ska gälla retroaktivt för registrerade månggiften har utredningen bedömt att Skatteverket bör få ett uppdrag om att ändra redan fattade beslut om registrering så att uppgifterna om månggiften tas bort från folkbokföringen. Även Skatteverket anser att ett uppdrag behövs för att omprövningen ska kunna ske på ett systematiskt sätt för samtliga pågående registrerade månggiften. Kostnaderna för omprövningen har av såväl utredningen som Skatteverket angetts till 6 miljoner kronor, vilka utredningen och Skatteverket anser inte kan hanteras inom Skatteverkets befintliga ramar.

Skatteverket får ändra redan fattade registreringsbeslut i enskilda ärenden när det finns skäl till det (jfr 34 § folkbokföringslagen [1991:481]). Eftersom det redan ingår i Skatteverkets ansvar att uppgifterna i folkbokföringen speglar befolkningens bosättning, identitet och familjerättsliga förhållanden, behöver något sådant uppdrag inte ges. De kostnadsökningar som förslaget innebär för Skatteverket kan hanteras inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

27 kap.

18 a § Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas om någon är skäligen misstänkt för brott som avses i andra stycket och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,
2. *äktenskapstvång, barnnäktenskapsbrott eller grovt dataintrång* enligt 4 kap. 4 c § eller 9 c § andra stycket brottsbalken,
3. grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande mot barn enligt 6 kap. 2 § tredje stycket, 5 §, 6 §, 8 §, 9 § eller 10 § första eller tredje stycket brottsbalken,
4. kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte enligt 6 kap. 10 a § brottsbalken, om det kan antas att brottet inte leder till endast böter,
5. grovt bedrägeri enligt 9 kap. 3 § brottsbalken, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation,
6. utpressning enligt 9 kap. 4 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,
7. sabotage enligt 13 kap. 4 § brottsbalken,

8. mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfartssabotage eller flygplatssabotage enligt 13 kap. 1 §, 3 § första eller andra stycket, 5 a § eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

9. mened enligt 15 kap. 1 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

10. grovt barnpornografibrott eller barnpornografibrott som inte är ringa enligt 16 kap. 10 a § brottsbalken,

11. övergrepp i rättsak eller skyddande av brottsling enligt 17 kap. 10 § första eller fjärde stycket eller 11 § första eller andra stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

12. grovt skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken,

13. brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 5 § brottsbalken,

14. spioneri, utlandsspioneri, obehörig befattningsmed hemlig uppgift, grovt obehörig befattningsmed hemlig uppgift eller olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 5, 6 a, 7, 8, 10, 10 a eller 10 b § brottsbalken,

15. grovt penningtvåtsbrott eller näringspenningtvått, grovt brott, enligt 5 § eller 7 § andra stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott,

16. grovt insiderbrott enligt 2 kap. 1 § tredje stycket lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden,

17. företagsspioneri eller olovligt röjande av teknisk företagshemlighet enligt 26 eller 26 a § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understöts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande maktens räkning,

18. deltagande i en terroristorganisation, samröre med en terroristorganisation, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet eller resa för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet enligt 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666),

19. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1–5, 7, 8, 10 eller 12–18, om en sådan gärning är belagd med straff,

20. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 6, 9 eller 11, om en sådan gärning är belagd med straff och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

21. ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år, eller

22. flera brott, om

a) en och samma person är skäligen misstänkt för samtliga brott,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i två år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Paragrafen innehåller bestämmelser om användning av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation när någon är skäligen misstänkt för brott. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Andra stycket ändras på så sätt att brotten äktenskapstvång och barn-äktenskapsbrott (4 kap. 4 c § brottsbalken) läggs till i punkten 2, vilket innebär att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas vid en förundersökning om dessa brott. Ändringen innebär också – på grund av hänvisningar till förevarande paragraf i 19 b § andra stycket, 20 b § första stycket och 20 c § andra stycket – att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brotten och att hemlig kameraövervakning får användas både mot den som är skäligen misstänkt för brotten och i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brotten. Ändringen medför även – på grund av hänvisningar i 4, 5 a och 6 c § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning och 4 § lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder – att viss hemlig dataavläsning kan användas.

18 b § Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får även användas i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott som avses i andra stycket, om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år,
2. *äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott eller* grovt dataintrång enligt 4 kap. 4 c § eller 9 c § andra stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,
3. våldtäkt eller våldtäkt mot barn enligt 6 kap. 1 § första stycket eller 4 § första eller andra stycket brottsbalken,
4. grovt bedrägeri enligt 9 kap. 3 § brottsbalken, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation och det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,
5. utpressning enligt 9 kap. 4 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,
6. grov utpressning enligt 9 kap. 4 § andra stycket brottsbalken,
7. allmänfarlig ödeläggelse eller grovt sabotage enligt 13 kap. 3 § första stycket eller 5 § brottsbalken,
8. krigsanstiftan eller grovt utlandsspioneri enligt 19 kap. 2 eller 6 b § brottsbalken,
9. grovt narkotikabrott enligt 3 § första stycket narkotikastrafflagen (1968:64),
10. grovt vapenbrott enligt 18 kap. 2 § första stycket vapenlagen (2026:000),
11. grov narkotikasmuggling, grov vapensmuggling eller grov smuggling av explosiv vara enligt 6 § tredje stycket, 6 a § tredje stycket eller 6 b § tredje stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling,
12. grovt brott enligt 29 a § första stycket lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor,
13. grovt penningtvättsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott, enligt 5 § eller 7 § andra stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år,
14. terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen (2022:666),
15. ett brott som avses i 18 a § andra stycket 3, 4, 7, 8, 10, 13, 14, 17 eller 18,
16. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1, 3, 6–12, 14 eller 15, om en sådan gärning är belagd med straff,

17. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 2, 4, 5 eller 13, om en sådan gärning är belagd med straff och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i ett år,

18. ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i fyra år, eller

19. flera brott, om

a) det kan antas att samtliga brott har begåtts av en och samma person,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i fyra år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader eller det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott, om en sådan gärning är belagd med straff.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. det finns särskild anledning att anta att gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har använt eller kommer att använda, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att gärningsmannen eller någon annan som har medverkat till brottet eller brotten under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Paragrafen innehåller bestämmelser om användning av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Andra stycket ändras på så sätt att brotten äktenskapstvång och barn-äktenskapsbrott (4 kap. 4 c § brottsbalken) läggs till i punkten 2, vilket innebär att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation även får användas i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för dessa brott. En förutsättning för att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ska få användas i detta syfte är att det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i ett år. Ändringen medför – på grund av hänvisningar till förevarande paragraf – att även hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter kan användas för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott enligt 5 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning (jfr 5 a § den lagen gällande kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter).

11.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

2 kap.

5 § I de fall som avses i 3 § 2, 3 och 5 är svensk domstol behörig endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten (dubbel straffbarhet). Om brottet har begåtts på flera staters område är kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på någon av gärningsorterna. Det får inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.

Första stycket gäller inte

1. om brottet har begåtts av någon som tillhör Försvarmakten på ett område där en avdelning av Försvarmakten befann sig,

2. om brottet har begåtts vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering,

3. brott för vilket det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer, och

4. brott som avses i

a) 4 kap. 1 a, 4 c och 4 e §§ och 16 kap. 10 a § första stycket 1 och sjätte stycket eller försök till sådana brott,

b) 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1, 2, 4–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

c) 14 kap. 6 § eller försök till sådant brott,

d) 22 kap. 6 a och 6 b §§,

e) 2 § lagen (1982:316) om förbud mot könsstympning av kvinnor och oskuldsgrepp på kvinnor,

f) 3–5 och 7–10 §§ lagen (2025:327) om internationella sanktioner, eller

g) 19 § lagen (2023:677) om frysning av tillgångar.

Paragrafen reglerar när dubbel straffbarhet är en förutsättning för svensk domstols behörighet att döma över brott som har begåtts utanför Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.1.

Andra stycket ändras på så sätt att undantaget från kravet på dubbel straffbarhet för grovt olaga tvång varigenom någon förmåtts att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 kap 4 c § eller försök till sådant brott i hittillsvarande punkten 4 b tas bort. Liksom hittills är äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott undantagna från kravet på dubbel straffbarhet i första stycket, se punkten 4 a).

4 kap.

4 c § Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom olaga tvång, utnyttjande av utsatt belägenhet eller vilseledande angående att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för äktenskapets upplösning förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång till fängelse i *lägst sex månader* och högst sex år.

Detsamma gäller den som på sätt som anges i första stycket förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, om den ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som

1. innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, och

2. innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

Den som begår en gärning som avses i första eller andra stycket mot en person som inte har fyllt arton år, döms för barnäktenskapsbrott till fängelse i *lägst sex månader* och högst sex år. För barnäktenskapsbrott döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att ingå ett äktenskap som är giltigt på sätt som anges i första stycket eller en äktenskapsliknande förbindelse enligt vad som anges i andra stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

I paragrafen regleras straffansvar för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.3.1.

Straffansvaret omfattar sedan tidigare den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå äktenskap. Vidare straffas för barnäktenskapsbrott, förutom den som uppfyller rekvisiten för äktenskapstvång, den som i annat fall förmår eller tillåter ett barn att ingå ett äktenskap.

Genom en ändring i *första stycket* utvidgas tillämpningsområdet för äktenskapstvång till att omfatta även det fallet att någon genom vilseledande angående att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för äktenskapets upplösning förmås att ingå ett äktenskap.

Rekvisitet vilseledande har samma betydelse som i bl.a. bestämmelsen om äktenskapsresebrott (4 d §). Vilseledandet kan bestå i att gärningspersonen hos brottsoffret framkallar en oriktig uppfattning, eller vidmakthåller eller förstärker en oriktig uppfattning som den andre redan har. Det kan exempelvis ske genom uttryckliga lögnar och genom att gärningspersonen betar sig på ett sätt som förmedlar ett missvisande budskap (se prop. 2013/14:208 s. 145).

Vilseledandet ska ta sikte på frågan om att det rör sig om ett äktenskap som ingås eller förutsättningarna för att upplösa det. Det kan exempelvis handla om att gärningspersonen förmedlar eller vidmakthåller uppfattningen att en ceremoni har ett annat syfte än att ett äktenskap ska ingås. Med att äktenskap ingås avses inte endast äktenskap som ingås genom en ceremoni, såsom en religiös eller civil vigselakt, utan även äktenskap som ingås på något annat sätt, t.ex. genom undertecknandet av ett äktenskapskontrakt. Vilseledande angående förutsättningarna för äktenskapets upplösning kan exempelvis föreligga när gärningspersonen förmår brottsoffret att ingå ett äktenskap genom att förmedla eller vidmakthålla uppfattningen att han eller hon kan begära upplösning av äktenskapet, trots att någon sådan möjlighet inte finns. Vilseledande som tar sikte på andra omständigheter än att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för att upplösa det faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde, även om vilseledandet påverkar beslutet att ingå äktenskapet.

För straffbarhet krävs att gärningspersonen genom vilseledandet förmår den andra personen att ingå ett äktenskap. Det innebär ett krav på att framkallandet eller vidmakthållandet av villfarelsen är kausalt i förhållande till det ingångna äktenskapet. Om gärningspersonen enbart passivt utnyttjar någon annans villfarelse är straffansvar uteslutet (jfr prop. 2013/14:208 s. 145).

Brottet fullbordas när äktenskapet kommit till stånd. Som framgår av andra stycket, vilket är oförändrat, omfattas även vissa äktenskapsliknande förbindelser som inte utgör formella äktenskap av bestämmelsens tillämpningsområde. Vilseledandet ska i de fallen ta sikte på ingåendet av den äktenskapsliknande förbindelsen eller förutsättningarna att upplösa den.

Straffminimum för äktenskapstvång höjs från fängelseminimum till fängelse i sex månader och straffmaximum från fängelse i fyra år till sex år. I *tredje stycket* görs motsvarande straffskärpning för barnäktenskapsbrott.

Ändringarna av straffskalorna i första och tredje styckena innebär en generell höjning av straffnivån för gärningar som är att bedöma som äktenskapstvång respektive barnäktenskapsbrott. Äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott kan begås genom flera olika typer av gärningar som kan variera i allvar. När straffet bestäms ska det göras en helhetsbedömning

av samtliga omständigheter vid gärningen. Eftersom straffmaximum för äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott höjs till fängelse i sex år finns det inte längre något behov av att, som hittills varit fallet när brottets allvar inte fullt ut kunnat beaktas inom ramen för den straffskala som gällt, döma för grovt olaga tvång.

4 d § Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom *olaga tvång, utnyttjande av utsatt belägenhet eller* vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för en sådan gärning som anges i 4 c §, döms för äktenskapsresebrott till fängelse i högst fyra år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år, döms för äktenskapsresebrott mot barn till fängelse i högst fyra år. För äktenskapsresebrott mot barn döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för en sådan gärning som anges i 4 c § tredje stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

Paragrafen reglerar straffansvar för äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn. Övervägandena finns i avsnitt 5.2, 5.3.2 och 5.3.3

Genom en ändring i *första stycket* ändras brottsbeteckningen från vilseledande till äktenskapsresa till äktenskapsresebrott. Tillämpningsområdet utvidgas till att omfatta även de fall där någon genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för en sådan gärning som avses i 4 c §.

Rekvisiten olaga tvång och utnyttjande av utsatt belägenhet i första stycket har samma betydelse som i bl.a. bestämmelserna om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott (4 c §). Begreppet olaga tvång omfattar alltså samma handlingar som räknas upp i straffbestämmelsen om olaga tvång (4 §). Det kan t.ex. handla om att gärningspersonen genom hot om brottslig gärning tvingar brottsoffret att resa utomlands i syfte att personen ska utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. När det gäller rekvisitet utnyttjande av utsatt belägenhet avser detta exempelvis situationer där gärningspersonen utnyttjar att brottsoffret befinner sig i en beroendeställning i förhållande till honom eller henne eller att brottsoffret lever under ekonomiskt svåra förhållanden, lever i flyktingskap, befinner sig i vanmakt, har en intellektuell funktionsnedsättning eller någon sjukdom eller är beroende av narkotika. För straffbarhet krävs att omständigheterna vid en helhetsbedömning är sådana att brottsoffret inte har något annat verkligt eller godtagbart alternativ än att underkasta sig gärningspersonens vilja och företa den aktuella resan (jfr prop. 2013/14:208 s. 140–141).

Straffmaximum för äktenskapsresebrott höjs från fängelse i två år till fängelse i fyra år. Höjningen av straffskalan skapar utrymme för en mer nyanserad straffmätning.

Enligt *andra stycket*, som är nytt, ska det i stället dömas för äktenskapsresebrott mot barn om äktenskapsresebrottet riktar sig mot en person som inte har fyllt 18 år. Andra stycket första meningen avser de fall där gärningspersonen genom olaga tvång, utnyttjande av utsatt belägenhet eller vilseledande förmår en person som inte har fyllt 18 år att resa till en

annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för barnäktenskapsbrott enligt 4 c § tredje stycket. För äktenskapsresebrott mot barn ska också enligt andra meningen dömas om gärningspersonen förmår eller tillåter en person som inte fyllt 18 år att resa till en annan stat än den där han eller hon bor i syfte att personen ska utsättas för barnäktenskapsbrott. Det utvidgade straffansvaret i andra meningen innebär att det i de fallen inte krävs att något otillbörligt medel i form av olaga tvång, utnyttjande av utsatt belägenhet eller vilseledande har använts.

På samma sätt som i straffbestämmelsen om barnäktenskapsbrott ligger i rekvisitetet förmår att det ska finnas ett orsakssamband mellan gärningspersonens handlande och den företagna utlandsresan. Det krävs således ett aktivt handlande inriktat på ett visst resultat. Redan mycket subtila påtryckningar, t.ex. att en släkting uppmanar ett barn att resa till utlandet i sådant syfte som avses i bestämmelsen eftersom det är viktigt för släktens anseende, kan innebära att rekvisitetet är uppfyllt (jfr prop. 2019/20:131 s. 101).

Bestämmelsen straffbelägger också den som tillåter en person som inte har fyllt 18 år att resa till en annan stat för att där utsättas för barnäktenskapsbrott. När det gäller rekvisitetet tillåter omfattar det i enlighet med den s.k. garantläran, precis som vid barnäktenskapsbrott enligt 4 c § tredje stycket, inte bara aktiva handlingar utan även, för den som är i garantställning gentemot barnet, underlåtenhet att avvärja att den aktuella utlandsresan kommer till stånd (jfr NJA 2013 s. 588 p. 9–11). Vårdnadshavare är alltid i garantställning gentemot barnet och har alltså en skyldighet att skydda sitt barn och avvärja att en resa som han eller hon känner till och som syftar till att barnet ska utsättas för barnäktenskapsbrott företas. Utöver formella vårdnadshavare kan straffansvar på denna grund också komma i fråga för den som har trätt i vårdnadshavarens ställe eller annan som har den faktiska vårdnaden om och bestämmande inflytande över barnet (jfr prop. 2019/20:131 s. 101).

Syftet med gärningen ska vara att brottsoffret i en annan stat än den där han eller hon bor ska utsättas för barnäktenskapsbrott. I denna del krävs alltså ett avsiktssuppsåt som måste föreligga redan vid t.ex. vilseledandet, tvånget eller utnyttjandet av den utsatta belägenheten. När det gäller uppsåtsbedömningen för övriga rekvisit är varje slags uppsåt tillräckligt. När det gäller brottsoffrets ålder är det, på motsvarande sätt som vid barnäktenskapsbrott, för straffansvar tillräckligt att gärningspersonen varit oaktsam beträffande omständigheten att offret inte fyllt 18 år (jfr prop. 2019/20:131 s. 101–102).

Brottet fullbordas genom målsägandens ankomst till det andra landet.

I enlighet med allmänna regler om konkurrens ska det inte dömas för äktenskapsresebrott mot barn om det finns förutsättningar att döma för barnäktenskapsbrott eller försök till det brottet. Däremot har äktenskapsresebrott mot barn företräde framför förberedelse till barnäktenskapsbrott.

Straffskalan för brottet äktenskapsresebrott mot barn är densamma som för äktenskapsresebrott.

10 § För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, människohandel, grov människoexploatering, olaga frihetsberövande, äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott och för underlåtenhet att avslöja eller förhindra ett sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap. Detsamma gäller för försök, förberedelse eller stämpling

till människoexploatering, grovt olaga tvång, grovt olaga hot, grovt hemfridsbrott eller grovt olaga intrång och *för försök till äktenskapsresebrott eller äktenskapsresebrott mot barn* samt för försök eller förberedelse till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa, eller grovt dataintrång.

Paragrafen reglerar straffansvar vid osjälvständiga brottsformer i 4 kap. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.30.

Genom tillägget i bestämmelsen straffbeläggs försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn. Ansvar för äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn förutsätter inte att något äktenskap eller någon äktenskapsliknande förbindelse kommer till stånd. Brotten fullbordas när en sådan resa som avses i 4 d § har företagits, dvs. när brottsoffret har anlänt till utlandet. Det är därmed i fall där brottsoffret inte har anlänt till det andra landet som det kan bli aktuellt att döma för försök till brotten. I den situationen att gärningen består i att någon tillåter att ett barn företar en sådan resa som avses i bestämmelsen om äktenskapsresebrott mot barn bör försök till brottet, precis som vid barnäktenskapsbrott, i praktiken endast bli aktuellt när det gäller aktiva tillåtande handlingar (jfr prop. 2019/20:131 s. 103).

Allmänna regler om konkurrens gäller. För det fall ett handlande samtidigt utgör ett straffbart försök till ett äktenskapsresebrott och förberedelse till äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott ska endast ansvar för ett av brotten dömas ut.

11.3 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

5 kap.

5 § En make har rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid om det görs sannolikt att maken har tvingats att ingå äktenskapet eller om maken har ingått äktenskapet före 18 års ålder. Om äktenskapet har ingåtts trots att makarna är släkt med varandra på något av de sätt som anges i 2 kap. 3 §, har var och en av makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Detsamma gäller om äktenskapet har ingåtts trots att någon av makarna redan var gift eller partner i ett registrerat partnerskap och det tidigare äktenskapet eller partnerskapet inte har blivit upplöst.

Om det är fråga om tvegifte, har var och en av makarna i det tidigare äktenskapet rätt att få detta upplöst genom äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Detsamma gäller om ett partnerskap har registrerats trots att någon av parterna då var gift.

I de fall som avses i första stycket får talan om äktenskapsskillnad föras även av allmän åklagare. I de fall som avser äktenskap som har ingåtts av underårig är socialnämnden i den kommun där personen är folkbokförd eller, om personen inte är folkbokförd här i landet, i den kommun där han eller hon vistas skyldig att på begäran lämna yttrande samt de upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning till åklagaren. En annan socialnämnd som har tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse i frågan är skyldig att lämna sådana på begäran av den socialnämnd som ska yttra sig.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till omedelbar äktenskapsskillnad och om behörighet för åklagare att föra talan om äktenskaps-

skillnad när det gäller tvångsäktenskap och äktenskap som har ingåtts trots att det fanns äktenskapshinder. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Paragrafen ändras på så sätt att fjärde stycket tas bort. Ändringen görs till följd av att möjligheten att i undantagsfall erkänna sådana äktenskap som anges i 1 kap. 8 a § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap tas bort.

11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

1 kap. Om äktenskaps ingående

8 a § Ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag erkänns inte i Sverige

1. om parterna är släkt med varandra på något av de sätt som anges i 2 kap. 3 § äktenskapsbalken eller om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits något annat hinder mot äktenskapet enligt svensk lag,

2. om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång, eller

3. om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige.

Trots första stycket har äktenskapet i ett enskilt fall rättsverkan, om det finns synnerliga skäl för det och båda parterna är över 18 år.

Paragrafen innehåller bestämmelser som innebär att vissa äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag inte erkänns i Sverige. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Av *andra stycket*, vars innehåll är nytt, framgår att ett äktenskap som inte erkänns enligt första stycket i ett enskilt fall har rättsverkan, om det finns synnerliga skäl för det och båda parter är över 18 år. Ändringen innebär att den hittillsvarande möjligheten att i undantagsfall erkänna ett sådant äktenskap tas bort. Utländska äktenskap som avses i första stycket ska alltså aldrig erkännas i Sverige. Att ett äktenskap som inte erkänns ändå har rättsverkan medför att äktenskapet kan godtas vid en prövning av om en rättighet eller skyldighet som följer av ett äktenskap gäller i ett enskilt fall.

Med en rättsverkan avses en rättslig följd. Det kan handla om ekonomiska rättsverkningar, såsom rätt till bodelning, underhåll och arv. Ett äktenskap kan också medföra personliga rättsverkningar, såsom rätten att ta ett visst namn.

Uttrycket synnerliga skäl används för att markera den restriktivitet som ska gälla vid prövningen. För att det ska finnas synnerliga skäl krävs att ett nekat erkännande enligt första stycket i det enskilda fallet medför allvarliga konsekvenser för någon av parterna eller att det annars framstår som orimligt att äktenskapet inte gäller inom ramen för den aktuella prövningen. Det måste göras en samlad bedömning av de omständigheter som åberopas eller annars finns tillgängliga vid prövningen för att avgöra om ett fränkännande av en rättsverkan av just det aktuella äktenskapet skulle leda till sådana konsekvenser. Endast den omständigheten att en rättsverkan av äktenskapet inte gäller är inte ett tillräckligt skäl för att det

ska finnas synnerliga skäl. Tillämpningsområdet får dock inte vara snävare än vad Europakonventionen och unionsrätten medger. Som utgångspunkt väger skälen för erkännandeförbudet tyngre än de konsekvenser som ett nekat erkännande medför för enskilda. Bedöms förhållandet mellan dessa faktorer i ett enskilt fall vara orimligt kan det finnas synnerliga skäl att i det sammanhanget tillerkänna äktenskapet en viss rättsverkan. Vid bedömningen av vad som kan utgöra synnerliga skäl kan ledning hämtas från vad som ansetts vara synnerliga skäl enligt det hittillsvarande andra stycket (se prop. 2013/14:208 s. 135–136, prop. 2017/18:288 s. 27–29 och 35–36 och prop. 2020/21:149 s. 22–25 och 47).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 2 juli 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller för äktenskap som har registrerats av Skatteverket enligt folkbokföringslagen (1991:481) före ikraftträdandet. Det gäller dock inte för äktenskap där en av parterna var gift med någon annan än den andra parten vid tiden för ikraftträdandet.

Enligt *första punkten* träder lagändringen i kraft den 2 juli 2026.

Av *andra punkten* följer dels att de nya bestämmelserna gäller för äktenskap som har ingåtts före ikraftträdandet men som inte har registrerats av Skatteverket före ikraftträdandet, dels att de nya bestämmelserna gäller även för ett äktenskap som har registrerats före ikraftträdandet, om en av parterna var gift med någon annan än den andra parten vid tiden för ikraftträdandet. Om ett tidigare äktenskap i ett månggifte har upplösts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser för det äktenskap som är registrerat vid tiden för ikraftträdandet. Med registrering avses att det aktuella äktenskapet har erkänts av Skatteverket vid en registrering av en persons civilstånd i folkbokföringen. För utländska barnäktenskap, släktskapsfall, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap som har ingåtts och registrerats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser. För månggiften gäller däremot de nya bestämmelserna även för äktenskap som har erkänts vid en registrering i folkbokföringen.

Att de nya bestämmelserna gäller medför att erkännandeförbudet utan undantag är tillämpligt när en fråga om huruvida äktenskapet ska erkännas aktualiseras. Bestämmelsen har alltså framåtverkande effekt. Tidigare prövningar, inom ramen för vilka äktenskapet har erkänts, påverkas inte. Ett faderskap som har fastställts vid en tidpunkt när äldre bestämmelser var tillämpliga ska alltså inte omprövas.

Att de nya bestämmelserna gäller innebär att äktenskapet inte omfattas av någon möjlighet till undantag från erkännandeförbudet, men också att det i ett enskilt fall kan ha rättsverkan.

Övervägandena finns i avsnitt 9.

Sammanfattning av betänkandet Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2025:59)

Uppdraget

Syftet med vårt uppdrag har varit att ta fram förslag som återspeglar en skärpt syn på hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har i det sammanhanget haft i uppdrag att analysera och ta ställning till

- om straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott bör skärpas,
- om kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för att ett barn tillåts att gifta sig före 18 års ålder eller tillåts att resa till en annan stat än den där han eller hon bor i syfte att barnet där ska utsättas för ett barnäktenskapsbrott bör utvidgas,
- om försök och stämpling till vilseledande till äktenskapsresa samt tvång att vara kvar i ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse bör kriminaliseras, och
- om förbudet mot erkännande av utländska månggiften bör gälla utan undantag och reglerna om erkännande av utländska fullmakts-äktenskap bör skärpas.

I vårt uppdrag har det även ingått att lämna nödvändiga författningsförslag. För närmare information om våra direktiv, se bilaga 1.

Bedömningar och förslag

Översyn av straffbestämmelserna för vissa hedersrelaterade brott

Kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för att en person tillåts att gifta sig före 18 års ålder behöver inte utvidgas ...

Bestämmelsen om barnäktenskapsbrott ställer inte upp något krav på att äktenskapet eller den äktenskapsliknande förbindelsen ska ha kommit till stånd genom något otillbörligt medel, utan för straffansvar är det tillräckligt att någon förmått eller tillåtit ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse.

När det gäller kretsen av gärningspersoner som kan omfattas av rekvisitetet ”tillåter” framgår det av förarbetena att straffbudet bör träffa den som har ett bestämmande inflytande över barnet, alltså vårdnadshavaren, någon som trätt i dennes ställe eller någon annan som har den faktiska vårdnaden om och bestämmande inflytande över barnet, t.ex. en nära släkting. Ett tillåtande kan vara både ett aktivt agerande och – såvitt gäller personer med garantställning gentemot barnet, alltså vårdnadshavarna eller någon med ställning jämförbar med en vårdnadshavare – underlåtenhet att ingripa trots kännedom om ett förestående barnäktenskap.

Medverkansbestämmelserna i 23 kap. 4 § brottsbalken är tillämpliga.

Det som alltså faller utanför det kriminaliserade området är helt frivilliga äktenskap eller äktenskapsliknande förbindelser som ingås utan påverkan

av någon annan och där inte heller vårdnadshavarna, eller någon med ställning jämförbar med en vårdnadshavare, genom sitt aktiva agerande eller sin underlåtenhet kan anses ha tillåtit äktenskapet.

Till det kommer att Utredningen om åtgärder mot kontroller av flickors och kvinnors sexualitet i betänkandet Förstärkt skydd för den personliga integriteten – behovet av åtgärder mot oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp samt omvändelseförsök¹ har föreslagit att underlåtenhet att avslöja eller förhindra äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott ska kriminaliseras. Regeringen har i den efterföljande lagrådsremissen Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp också bl.a. föreslagit en sådan kriminalisering.

Utredningen har bedömt att den straffrättsliga regleringen när det gäller vilken personkrets som kan hållas ansvarig för barnäktenskap är heltäckande. Det har därmed inte kommit fram att kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för att en person tillåts att gifta sig före 18 års ålder behöver utvidgas ytterligare.

... men däremot bör straffbestämmelserna om äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa utvidgas till att omfatta fler situationer än i dag för att lagstiftningen mot ofrivilliga äktenskap ska vara heltäckande

Under arbetets gång har ett antal andra förslag lyfts om hur och på vilket sätt straffbestämmelserna om äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa skulle kunna utformas för att ytterligare stärka skyddet för dem som riskerar att utsättas för äktenskap mot den egna viljan. Utredningens överväganden har resulterat i att vi ser ett behov av att utvidga bestämmelserna om äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa för att bestämmelserna ska bli mer heltäckande och enhetliga. Utredningen lämnar följande förslag.

- Bestämmelsen om äktenskapstvång ska utvidgas till att omfatta även den som genom vilseledande angående att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för äktenskapets upplösning förmår en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse.
- Bestämmelsen om vilseledande till äktenskapsresa ska utvidgas till att omfatta även de situationer där en person genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmås att resa till en annan stat än den där han eller hon bor i syfte att personen ska utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. Brottsbeteckningen ska ändras till äktenskapsresebrott.
- En ny straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn ska införas i ett nytt andra stycke i 4 kap. 4 d § brottsbalken. Bestämmelsen ska omfatta den som begår en sådan gärning som avses i bestämmelsen om äktenskapsresebrott mot en person som inte har fyllt 18 år samt den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt 18 år att resa till en annan stat i syfte att personen ska utsättas för barnäktenskapsbrott. Bestämmelsen ska gälla även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt 18 år. Kretsen av personer som

¹ SOU 2023:37.

kan hållas straffrättsligt ansvariga för äktenskapsresebrott mot barn kommer därmed att överensstämma med kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för barnäktenskapsbrott och behöver därutöver inte utvidgas ytterligare.

Försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn kriminaliseras, men inte stämpling till brotten

Det finns ett reellt tillämpningsområde för en kriminalisering av försök till äktenskapsresebrott och en sådan kriminalisering är också att anse som befogad med hänsyn till brottets allvar. Den viktigaste åtgärden, när det finns en risk för att en person kan komma att föras ut ur Sverige för att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse, är att hindra att den personen lämnar Sverige eftersom möjligheterna för svenska myndigheter att agera i andra länder är mycket begränsade. Vikten av att barn som riskerar att utsättas för bl.a. barnäktenskap inte lämnar Sverige har också anförts som ett skäl för att kriminalisera försök till överträdelse av ett utreseförbud. Om äktenskapsresebrott skulle kriminaliseras på försöksstadiet skulle det kunna öka möjligheten att skydda personer från att utsättas för sådana resor. Mot denna bakgrund anser vi att försök till äktenskapsresebrott bör kriminaliseras. Samma ställningstagande görs när det gäller äktenskapsresebrott mot barn.

Äktenskapsresebrottets allvar eller konstruktion talar inte heller mot en kriminalisering av stämpling till äktenskapsresebrott. I praktiken finns det dock inte något tillämpningsområde för en sådan kriminalisering eftersom handlandet i samtliga tänkbara situationer skulle kunna straffas som stämpling till äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott. Motsvarande överväganden gör sig gällande när det gäller straffbestämmelsen om äktenskapsresebrott mot barn. Stämpling till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn bör därför inte kriminaliseras. I vårt uppdrag ligger dock att oavsett ställningstagande i sak lämna ett författningsförslag som innebär att stämpling till äktenskapsresebrott kriminaliseras. Vi lämnar därför ett alternativt förslag om att det i 4 kap. 10 § brottsbalken införs en sådan bestämmelse.

Tvång att vara kvar i ett äktenskap bör inte kriminaliseras särskilt

En kriminalisering av tvång att vara kvar i ett äktenskap innebär sådana tillämpnings- och gränsdragningsproblem att det kan ifrågasättas om en sådan kriminalisering skulle kunna utformas och avgränsas på ett tillräckligt tydligt sätt för att uppfylla kriterierna för en kriminalisering och legalitetsprincipens krav på tydlig och förutsebar lagstiftning. Vi anser därför att tvång att vara kvar i ett äktenskap inte bör kriminaliseras särskilt.

Om en särskild kriminalisering av tvång att vara kvar i ett äktenskap ändå genomförs, anser vi att bestämmelsen bör utformas på så sätt att de straffbelagda handlingarna innefattar att en person genom olaga tvång, vilseledande eller utnyttjande av utsatt belägenhet hindrar en person från att lämna ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Det bör då krävas att brottsoffrets vilja att lämna förbindelsen har kommit till uttryck på något sätt. Det bör dock inte krävas att viljan har manifesterats formellt genom t.ex. en ansökan om äktenskapsskillnad. Brottet bör fullbordas när gärningspersonen faktiskt har hindrat brottsoffret från att lämna förbindel-

sen. Att en person hindras från att lämna ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse tar sikte på situationen att en person hindras från att formellt upplösa förbindelsen. Bestämmelsen tar således inte sikte på situationen att någon t.ex. hindras fysiskt från att lämna det gemensamma hemmet.

Skärpta straff för vissa hedersrelaterade brott

Vi föreslår att straffskalorna för äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott och äktenskapsresebrott skärps för att fullt ut motsvara allvaret hos sådan brottslighet. När det gäller äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott förslår vi att minimistrafvet för dessa brott höjs från allmänt fängelseminimum om 14 dagar (26 kap. 1 § brottsbalken) till fängelse i sex månader och att maximistrafvet höjs från fängelse i fyra år till fängelse i sex år. När det gäller äktenskapsresebrott föreslår vi att straffskalan för brottet ändras på så sätt att det för brottet stadgas fängelse i högst fyra år, i stället för två år som tidigare gällt.

Det har inte framkommit något som talar för att den nuvarande straffskalan för hedersförtryck inte är tillräckligt vid eller att den inte ger tillräckligt utrymme för att kunna döma ut en proportionerlig påföljd, även i de allvarligaste fallen. Vi anser därmed att den nuvarande straffskalan för hedersförtryck ger tillräckligt utrymme för nyanserade straffvärdebedömningar. Vidare riskerar en höjning av maximistrafvet att få oönskade konsekvenser i straffvärdehänseende och i förhållande till rättskraftens räckvidd. Vi bedömer således att straffskalan för hedersförtryck inte bör skärpas. Eftersom vi, oavsett bedömning i sak, ska lämna författningsförslag lämnar vi ett alternativt förslag om att skärpa maximistrafvet för hedersförtryck till fängelse i tio år.

Hemliga tvångsmedel i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott

Det krävs inte bara en heltäckande straffrättslig lagstiftning för att komma åt det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Det föreligger ofta bevis-svårigheter i ärenden om hedersrelaterad brottslighet. Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har därför lyft behovet av att kunna använda hemliga tvångsmedel i större utsträckning än vad som nu är möjligt. Även om frågan inte uttryckligen omfattas av våra direktiv har vi valt att överväga om det finns skäl att utvidga tillämpningsområdet för hemliga tvångsmedel eftersom vi bedömer att frågan är viktig och har ett tydligt samband med de frågor vi har haft att utreda.

Utredningen har övervägt en ökad användning av hemliga tvångsmedel i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott. De ställnings-taganden som utredningen gör grundar sig bl.a. på behovsbeskrivningar från Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Av de analyser som utredningen har gjort framgår att det i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott finns ett stort behov av att använda hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, både mot den som är skäligen misstänkt för brott och i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas

för brott, hemlig kameraövervakning, både mot den som är skäligen misstänkt för brott och i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brott, och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter samt att de hemliga tvångsmedlen kan ha en avgörande betydelse för att dessa brott ska kunna utredas och beivras. Utredningen gör bedömningen att intresset av att effektivt kunna utreda äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott överväger de motstående intressena, inklusive enskildas intresse av skydd för sitt privatliv.

Vidare anser utredningen att äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är brott av så allvarlig karaktär att det är motiverat med en användning av hemliga tvångsmedel. Äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott är också brott som till sin karaktär har flera likheter med sådana brott som i dag omfattas av brottskatalogerna i bestämmelserna.

Med hänsyn till det anförda föreslår vi att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, både mot den som är skäligen misstänkt för brott och i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brott, hemlig kameraövervakning, både mot den som är skäligen misstänkt för brott och i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brott, och hemlig dataavläsning som inte gäller rumsavlyssningsuppgifter ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott.

Brottskatalogerna i de aktuella bestämmelserna omfattar inte bara fullbordade brott utan även försök, förberedelse och stämpling till de uppräknade brotten, om en sådan gärning är belagd med straff (27 kap. 18 a § andra stycket 19 och 20 rättegångsbalken). Detta bör gälla även för brotten äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott, som är kriminaliserade på försöks-, förberedelse- och stämpningsstadiet.

Förbud mot erkännande av vissa utländska äktenskap

Ett nytt synsätt på erkännande av utländska äktenskap

Huvudregeln i svensk rätt är att utländska barnäktenskap, månggiften, tvångs-äktenskap, släktskapsäktenskap samt fullmaktsäktenskap där minst en av parterna var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige vid fullmaktsäktenskapets ingående inte erkänns här (1 kap. 8 a § lag [1904:26 s. 1] om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, förkortad IÄL). Ända sedan erkännandeförbudet för vissa utländska äktenskap infördes 2004 har det funnits en möjlighet att i undantagsfall ändå kunna erkänna äktenskapet i fråga genom att tillämpa den s.k. ventilen i 1 kap. 8 a § andra stycket IÄL. För att ventilen ska kunna tillämpas krävs synnerliga skäl. Ventilen är tänkt att tillämpas mycket restriktivt och endast då ett nekat erkännande av äktenskap i det enskilda fallet medför allvarliga konsekvenser eller det annars framstår som orimligt.

Utredningens uppdrag handlar enligt direktiven om att analysera och ta ställning till om förbudet mot erkännande av utländska månggiften bör gälla utan undantag. Det betyder att hanteringen av utländska månggiften skulle skilja sig från hanteringen av övriga utländska äktenskap som omfattas av erkännandeförbudet i 1 kap. 8 a § IÄL. Utredningen föreslår dock att det tas ett samlat grepp om erkännandereglererna och att förändringarna som föreslås bör gälla för samtliga äktenskap som omfattas av

1 kap. 8 a § IÄL. Det skulle vara en enklare och tydligare lösning som också skulle sända en mer passande signal om Sveriges syn på dessa äktenskap.

Utredningen föreslår en lösning som innebär att äktenskapen som omfattas av 1 kap. 8 a § IÄL, utan att erkännas som sådana, kan tillerkännas vissa rättsverkningar om det finns synnerliga skäl och båda parterna är över 18 år. Utredningen bedömer att en sådan reglering skulle innebära att intresset av att motverka och i längden eliminera otillåtna äktenskap i Sverige i ännu större utsträckning värnas om. För en sådan ordning talar också intresset av klarhet och förutsebarhet när det gäller reglerna om erkännande av utländska äktenskap. Den innebär nämligen att man skiljer på frågan om en persons civilstånd, dvs. huruvida en enskild betraktas som gift eller inte, och frågan om tillämpningen av vissa rättsverkningar.

Även om den föreslagna ordningen kan liknas vid ett systemskifte, eftersom inga utländska äktenskap som omfattas av 1 kap. 8 a § IÄL kommer att erkännas i Sverige, anser utredningen att den i praktiken inte kommer att skilja sig på något avgörande sätt från den ordning som gäller i dag. Redan den nuvarande ordningen utgår från tänkesättet att äktenskapen som omfattas av 1 kap. 8 a § IÄL inte erkänns här, och om en domstol eller en annan myndighet erkänner äktenskapet, och därmed ger det en rättsverkan, gäller den bedömningen endast i förhållande till den sak som domstolen eller myndigheten prövar.

Reglerna om erkännande av utländska fullmaktsäktenskap bör inte ändras

Fullmaktsäktenskap är äktenskap som har ingåtts utan båda parter närvaro. Sådana äktenskap är vanligt förekommande i stora delar av världen men kan inte ingås på giltigt sätt i Sverige (4 kap. 2 § äktenskapsbalken). Enligt gällande rätt erkänns inte ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då hade anknytning till Sverige (1 kap. 8 a § första stycket 3 IÄL).

Det är långt svårare att säkerställa att det verkligen är parternas fria vilja som kommer till uttryck om en av makarna inte är närvarande när äktenskapet ingås. Fullmaktsäktenskap kan därför användas av den som vill åstadkomma att någon blir gift mot sin vilja. Samtidigt är det många fullmaktsäktenskap som bygger på frivillighet och som av godtagbara skäl har ingåtts utan personlig och samtidig närvaro.

Utredningen har övervägt om en skärpning av reglerna om erkännande av fullmaktsäktenskap bör åstadkommas genom att anknytningskravet för fullmaktsäktenskap tas bort. Även om utredningens utgångspunkt är att det finns anledning att motverka tvångsäktenskap, oavsett anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks, skulle det vara en alltför långtgående åtgärd att ta bort anknytningskravet för fullmaktsäktenskap. Ett sådant förslag skulle vara oproportionerligt i förhållande till skyddsintresset eftersom det skulle leda till att en oöverskådlig mängd äktenskap skulle vägras erkännande utan att det finns en indikation på att samtycke hos båda parterna saknats vid tidpunkten för äktenskapets ingående. Utredningen bedömer således att fullmaktsäktenskap även fortsättningsvis bör vägras erkännande endast om minst en av parterna hade anknytning till Sverige vid äktenskapets ingående genom medborgarskap eller hemvist.

Utredningen har övervägt en annan tänkbar skärpning av erkännandereglererna för fullmaktsäktenskap som innebär att vågransgrunden avseende fullmaktsäktenskap utvidgas till att även omfatta äktenskap som ingåtts vid samtidig närvaro men där en eller båda parter företrätts av någon annan. Det är i vissa länder vanligt, eller obligatorisk, att en eller båda av de tilltänkta makarna företräds av ett ombud vid äktenskapets ingående, även om makarna närvarar personligen. Att en part måste företräddas av ombud trots sin närvaro vid äktenskapets ingående ger anledning att ifrågasätta om äktenskapet ingåtts av egen fri vilja.

Utredningen bedömer dock att ett sådant förslag riskerar att träffa situationer där en ordning med ett ombud enbart fyller en symbolisk funktion och egentligen inte används i syfte att någon ska bli gift mot sin vilja.

Utredningen ska trots bedömningen föreslå hur en skärpning av reglerna om erkännande av utländska fullmaktsäktenskap kan utformas. Utredningen har därför lämnat ett alternativt förslag som innebär att vågransgrunden avseende fullmaktsäktenskap utvidgas till att även omfatta äktenskap som ingåtts vid samtidig närvaro men där en eller båda parter företrätts av någon annan.

Konsekvenser av förslagen

Utredningens straffrättsliga förslag och förslaget om att hemliga tvångsmedel ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott kommer att medföra ökade kostnader för staten. Polismyndigheten och Kriminalvården behöver tilldelas mer resurser på grund av förslagen. För övriga berörda myndigheter bedöms kostnadsökningarna rymmas inom befintliga anslagsramar.

Förslagen kan även antas leda till ökade kostnader avseende rättsliga biträden. Kostnaderna bör finansieras genom ett ökat anslag.

Förslaget om att äktenskap som omfattas av bestämmelsen i 1 kap. 8 a § IÅL inte längre ska erkännas utan i stället tillerkännas vissa rättsverkningar bedöms inte leda till ökade kostnader för berörda myndigheter.

Våra straffrättsliga förslag medför i viss utsträckning konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet. Avsikten med lagändringarna som föreslås är att skapa en mer ändamålsenlig lagstiftning som speglar allvaret i hedersrelaterad brottslighet. Skärpningen av straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott avses spegla en strängare syn på de aktuella brotten. Vårt förslag om att hemliga tvångsmedel ska få användas i utredningar om äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott innebär en ökad risk för den personliga integriteten men bidrar samtidigt till att förbättra möjligheterna för de brottsbekämpande myndigheterna att upptäcka, utreda och lagföra hedersrelaterad brottslighet, vilket innebär en ökad rättstrygghet för enskilda.

Våra förslag kan bl.a. förväntas leda till en ökad jämställdhet mellan män och kvinnor och förbättrade möjligheter att nå de integrationspolitiska målen. Vidare bedöms förslagen få positiva effekter för barn genom att de bidrar till att skydda dem från att fara illa och stärka deras rätt till självbestämmande. Även hbtqi-personer och personer med funktionsnedsätt-

ning kan drabbas av hedersrelaterad brottslighet. De straffrättsliga Bilaga 1
förslagen kan bidra till att förbättra även deras rättigheter.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

I fråga om reglerna om erkännande av utländska äktenskap föreslås äldre bestämmelser om erkännande i IÅL gälla för äktenskap som har registrerats av Skatteverket i folkbokföringsdatabasen före ikraftträdandet.

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 18 a § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

18 a §¹

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas om någon är skäligen misstänkt för brott som avses i andra stycket och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får användas vid en förundersökning om

1. ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. grovt dataintrång enligt 4 kap. 9 c § andra stycket brottsbalken, 2. *äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott eller grovt dataintrång enligt 4 kap. 4 c § första eller tredje stycket eller 9 c § andra stycket brottsbalken,*

3. grovt sexuellt övergrepp, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, sexuellt ofredande mot barn eller grovt sexuellt ofredande mot barn enligt 6 kap. 2 § tredje stycket, 5 §, 6 §, 8 §, 9 § eller 10 § första eller tredje stycket brottsbalken,

4. kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte enligt 6 kap. 10 a § brottsbalken, om det kan antas att brottet inte leder till endast böter,

5. grovt bedrägeri enligt 9 kap. 3 § brottsbalken, om gärningen har begåtts med hjälp av elektronisk kommunikation,

6. utpressning enligt 9 kap. 4 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

7. sabotage enligt 13 kap. 4 § brottsbalken,

8. mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, kapning, sjö- eller luftfarts-sabotage eller flygplatssabotage enligt 13 kap. 1 §, 3 § första eller andra stycket, 5 a § eller 5 b § brottsbalken, om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,

9. mened enligt 15 kap. 1 § första stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

10. grovt barnpornografibrott eller barnpornografibrott som inte är ringa enligt 16 kap. 10 a § brottsbalken,

11. övergrepp i rättssak eller skyddande av brottsling enligt 17 kap. 10 § första eller fjärde stycket eller 11 § första eller andra stycket brottsbalken, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

12. grovt skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § tredje stycket Bilaga 2 brottsbalken,

13. brott mot medborgerlig frihet enligt 18 kap. 5 § brottsbalken,

14. spioneri, utlandsspioneri, obehörig befattning med hemlig uppgift, grov obehörig befattning med hemlig uppgift eller olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige, mot främmande makt eller mot person enligt 19 kap. 5, 6 a, 7, 8, 10, 10 a eller 10 b § brottsbalken,

15. grovt penningtvåtsbrott eller näringspenningtvätt, grovt brott, enligt 5 § eller 7 § andra stycket lagen (2014:307) om straff för penningtvåtsbrott,

16. grovt insiderbrott enligt 2 kap. 1 § tredje stycket lagen (2016:1307) om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden,

17. företagsspioneri enligt 26 § lagen (2018:558) om företagshemligheter, om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande macts räkning,

18. deltagande i en terroristorganisation, samröre med en terroristorganisation, finansiering av terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, offentlig uppmaning till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet, utbildning för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet eller resa för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet enligt 4 a, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § terroristbrottslagen (2022:666),

19. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 1–5, 7, 8, 10 eller 12–18, om en sådan gärning är belagd med straff,

20. försök, förberedelse eller stämpling till ett brott som avses i 6, 9 eller 11, om en sådan gärning är belagd med straff och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i tre månader,

21. ett annat brott, om det kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år, eller

22. flera brott, om

a) en och samma person är skäligen misstänkt för samtliga brott,

b) det kan antas att den samlade brottslighetens straffvärde överstiger fängelse i två år,

c) det kan antas att vart och ett av brotten har utgjort ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form eller systematiskt, och

d) det för vart och ett av brotten är föreskrivet fängelse i ett år eller mer.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation enligt denna paragraf får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 § och 4 kap. 4 c, 4 d och 10 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 kap.****5 §¹**

I de fall som avses i 3 § 2, 3 och 5 är svensk domstol behörig endast om gärningen är straffbar även enligt lagen på gärningsorten (dubbel straffbarhet). Om brottet har begåtts på flera staters område är kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt om gärningen är straffbar enligt lagen på någon av gärningsorterna. Det får inte dömas till påföljd som är strängare än det svåraste straff som är föreskrivet för brottet enligt lagen på gärningsorten.

Första stycket gäller inte om

1. brottet har begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig,

2. om brottet har begåtts vid tjänstgöringen av någon som är anställd av en svensk myndighet för att delta i en internationell militär insats eller i internationell civil krishantering,

3. brott för vilket det lindrigaste straff som är föreskrivet enligt svensk lag är fängelse i fyra år eller mer, och

4. brott som avses i

a) 4 kap. 1 a, 4 c och 4 e §§ och 16 kap. 10 a § första stycket 1 och sjätte stycket eller försök till sådana brott,

b) 4 kap. 4 § *andra stycket varigenom någon förmått att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c § eller försök till sådant brott*

c) 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1, 2, 4–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

d) 14 kap. 6 § eller försök till sådant brott,

e) 22 kap. 6 a och 6 b §§,

f) 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor,

g) 8 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner, eller

h) 19 § lagen (2023:677) om frysning av tillgångar.

b) 6 kap. 1–6, 8, 9 och 12 §§ eller försök till brott enligt 6 kap. 1, 2, 4–6, 8, 9 och 12 §§, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt arton år,

c) 14 kap. 6 § eller försök till sådant brott,

d) 22 kap. 6 a och 6 b §§,

e) 2 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor,

f) 8 § lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner, eller

g) 19 § lagen (2023:677) om frysning av tillgångar.

4 kap.**4 c §²**

Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år.

Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom olaga tvång, utnyttjande av utsatt belägenhet eller vilseledande angående att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för äktenskapets upplösning förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Detsamma gäller den som på sätt som anges i första stycket förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, om den ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som

1. innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, och
2. innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

Den som begår en gärning som avses i första eller andra stycket mot en person som inte har fyllt arton år, döms för barnäktenskapsbrott till fängelse i högst fyra år. För barnäktenskapsbrott döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att ingå ett äktenskap som är giltigt på sätt som anges i första stycket eller en äktenskapsliknande förbindelse enligt vad som anges i andra stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

Den som begår en gärning som avses i första eller andra stycket mot en person som inte har fyllt arton år, döms för barnäktenskapsbrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. För barnäktenskapsbrott döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att ingå ett äktenskap som är giltigt på sätt som anges i första stycket eller en äktenskapsliknande förbindelse enligt vad som anges i andra stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

4 d §³

Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas

Den som, i annat fall än som avses i 1 a §, genom *olaga tvång, utnyttjande av utsatt belägenhet eller vilseledande* förmår en person att resa till en annan stat än den där

² Senaste lydelse 2020:349.

³ Senaste lydelse 2020:349.

för en sådan gärning som anges i 4 c §, döms för vilseledande till äktenskapsresa till fängelse i högst två år.

han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för en sådan gärning som anges i 4 c § första stycket, döms för äktenskapsresebrott till fängelse i högst fyra år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år, döms för äktenskapsresebrott mot barn till fängelse i högst fyra år. För äktenskapsresebrott mot barn döms också den som i annat fall förmår eller tillåter en person som inte har fyllt arton år att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen ska utsättas för en sådan gärning som anges i 4 c § tredje stycket. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

10 §⁴

För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, människohandel, grov människoexploatering eller olaga frihetsberövande och för underlåtenhet att avslöja eller förhindra ett sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap. Detsamma gäller för försök, förberedelse eller stämpling till människoexploatering, grovt olaga tvång, äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott, grovt olaga hot, grovt hemfridsbrott eller grovt olaga intrång och för försök eller förberedelse till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa, eller grovt dataintrång.

För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, människohandel, grov människoexploatering eller olaga frihetsberövande och för underlåtenhet att avslöja eller förhindra ett sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap. Detsamma gäller för försök, förberedelse eller stämpling till människoexploatering, grovt olaga tvång, äktenskapstvång, barnäktenskapsbrott, grovt olaga hot, grovt hemfridsbrott eller grovt olaga intrång och *för försök till äktenskapsresebrott eller äktenskapsresebrott mot barn samt* för försök eller förberedelse till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa, eller grovt dataintrång.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 8 a § lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 a §¹

Ett äktenskap som har ingåtts enligt utländsk lag erkänns inte i Sverige

1. om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående skulle ha funnits hinder mot äktenskapet enligt svensk lag,

2. om det är sannolikt att äktenskapet har ingåtts under tvång, eller

3. om parterna inte var närvarande samtidigt vid äktenskapets ingående och minst en av dem då var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige.

Första stycket gäller inte om båda parterna är över 18 år och det finns synnerliga skäl att erkänna äktenskapet.

Om det finns synnerliga skäl för det och parterna är över 18 år får ett äktenskap som avses i första stycket tillerkännas vissa rättsverkningar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller för äktenskap som har registrerats av Skatteverket i folkbokföringsdatabasen före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2021:465.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet lämnats av Barnombudsmannen, Brottsförebyggande rådet, Brottsofferjouren Sverige, Brottsoffermyndigheten, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, ECPAT Sverige, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Umeå, Göteborgs universitet, Hovrätten för Övre Norrland, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Stockholm, Kriminalvården, Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn), Länsstyrelsen i Östergötlands län (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck), Malmö tingsrätt, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för stöd till trossamfund, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Origo, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten, Riksföreningen för skolsköterskor, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Riksorganisationen GAPF – Glöm aldrig Pela och Fadime, Skatteverket, Socialstyrelsen, Stockholms universitet, Svenska kyrkan, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Sveriges interreligiösa råd, Sveriges kristna råd, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Säkerhetspolisen, Terrafem – nätverk för kvinnors rätt mot mäns våld, Umeå universitet, Unizon, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid), Varken hora eller kuvad, Åklagarmyndigheten och Ångermanlands tingsrätt.

Följande remissinstanser har inte svarat eller har angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Amnesty International Sverige, Asylrättscentrum, Barnens rätt i samhället, Funktionsrätt Sverige, Föreningen för Sveriges Ungdomsmottagningar, Islamiska Samarbetsrådet, Judiska centralrådet, Riksdagens ombudsmän, RFSL Ungdom, Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter, Riksförbundet Internationella Föreningar för Invandrar-kvinnor, Rädda Barnen, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Somaya stödjour i Stockholm, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Sveriges Skolkuratorers Förening, Tjejers rätt i samhället och Unicef Sverige.